

VILNIAUS UNIVERSITETAS
FILOLOGIJOS FAKULTETAS

Eva Praškevič

Taikomosios kalbotyros MA studijų programa

**LIETUVOS LENKŲ KREIPIMOSI RAIŠKA LENKŲ IR LIETUVIŲ
KALBOMIS**

Magistro darbas

Darbo vadovė
doc. dr. Kinga Geben

Vilnius, 2021

Eva Praškevič, Lietuvos lenkų kreipimosi raiška lenkų ir lietuvių kalbomis. Magistro darbas, vadovė doc. dr. Kinga Geben, Vilniaus universitetas, Filologijos fakultetas, 2021, 76 p.

Raktažodžiai: kalbinis mandagumas, Lietuvos lenkai, lenkų mandagumas, lietuvių mandagumas, šnekos aktai, kreipimosi raiška, kreipimosi žodžiai.

Anotacija

Šiame magistro darbe analizuojama Lietuvos lenkų kreipimosi raiška lenkų ir lietuvių kalbomis. Tyrimo medžiaga buvo surinkta pasitelkus diskurso baigimo testą (DBT), kurį sudarė 50 lenkų ir 50 lietuvių k. užpildytų anketų. Tyrime dalyvavo Vilniaus miesto ir rajono lenkiškų mokyklų mokiniai ir Vilniaus universiteto lenkų filologijos bakalauro pakopos studentai. DBT sudarė 17 situacijų, kurios respondentus skatino įrašyti kreipimosi raišką. Apibendrinant tyrimo rezultatus nustatyta, kad tiek lenkų, tiek lietuvių k. distancinė mandagumo strategija taikyta labai panašiai. Kontaktinė mandagumo strategija lenkų k. buvo taikoma rečiau nei distancinė, tačiau šios strategijos pavartojimų skaičius beveik sutampa abiejose kalbose. Tarp visų DBT situacijų, dažniausia kreipimosi raiška lenkų k. buvo kreipimasis *vardu, daiktavardiniu kreipiniu ir pasisveikinimo forma*. Lietuvių k. populiariausias buvo *kreipimasis daiktavardiniu kreipiniu, vardu, pasisveikinimo forma* ir performatyvu *prašau*. Tarp dviejų kalbų, kreipimosi raiška labiausiai skiriasi oficialiose situacijose (OS). Dažnesnę distancinės mandagumo strategijos vartojimą galėjo nulemti lenkų k. lingvistinio mandagumo taisyklės. Kontaktinės mandagumo strategijos vartojimą dažniausiai nulemdavo amžiaus kriterijus, adresato ir adresanto santykiai, jų tipai. Distancinę mandagumo strategiją respondentai dažniausiai vartojo atsižvelgdami į adresato užimamas pareigas, amžių ir situacijos oficialumo laipsnį. Šis tyrimas leido pamatyti tam tikras Lietuvos lenkų jaunimo kreipimosi raiškos ypatybes lenkų ir lietuvių k. Šių dviejų kalbų kreipimosi raiškoje išskirti panašumai ir skirtumai. Gauti rezultatai rodo tik vienos socialinės grupės raišką, todėl išvados negali būti pritaikytos visiems Lietuvos lenkams, o norint daryti gilesnes ir tvirtesnes išvadas apie tirtos grupės kreipimosi raiškos ypatybes lenkų ir lietuvių k., reikėtų tęsti lingvistinio mandagumo tyrimus. Tyrimo rezultatai galėtų būti naudingi lingvistinio mandagumo tyrėjams, taip pat besimokantiems lenkų k., Vilniaus miesto ir rajono lenkiškų mokyklų lenkų ir lietuvių k. mokytojams.

TURINYS

ĮVADAS.....	4
Teorinės kreipimosi raiškos tyrimo prielaidos	6
1.1. Lingvistinis mandagumas.....	6
1.1.1. Lingvistinio mandagumo samprata.....	6
1.1.3. Kreipimosi raiška šnekos aktų teorijoje.....	10
1.2.1. Lietuvių kalbos tyrimai kreipimosi raiškoje.....	11
2.1. Lietuvos lenkų kreipimosi raiška lenkų ir lietuvių kalbomis	19
2.1.1. Tiriamieji.....	19
2.1.2. Diskurso baigimo testo klausimynas	19
2.1.3. Medžiagos klasifikavimo sistema	22
2.2. Lietuvos lenkų kreipimosi raiškos analizė	25
2.2.1. Distancinė mandagumo strategija	27
2.2.1.1. Performatyvas atsiprašau	27
2.2.1.2. Kreipinys ponas / ponia (lenk. proszę pana / pani)	32
2.2.1.3. Kreipinys ponas / ponia.....	35
2.2.1.4. Ponas / ponia + vardas	38
2.2.1.5. Ponas / ponia + pavardė	41
2.2.1.6. Daiktavardinis kreipinys	44
2.2.1.7. <i>Jūs</i> kreipinys į vieną ir daugiau nei vieną asmenį	48
2.2.1.8. Būdvardiškasis dalyvis + daiktavardis.....	53
2.2.1.9. Pasisveikinimo forma	56
2.3.1. Kontaktinė mandagumo strategija	61
2.3.1.1. Vardo vartojimas	61
2.3.1.2. Įvardis <i>tu</i>	63
2.4.1. Kreipimosi raiškos nerasta	66
Išvados	69
Literatūra.....	72
Summary.....	76
Priedai	77

IVADAS

Temos aktualumas ir naujumas. Taikomosios kalbotyros srityje tampa populiarūs tarpkultūriniai lingvistinio mandagumo tyrimai (Blum-Kulka, Olshtain 1984; Kouletaki 2005; Ahlqvist 2005; Tsuzuki, Takahashi, Pataschke, Zhang 2005). Tokie tyrimai atliekami ir Lietuvos tyrėjų, I. Hilbig (2010) tirtas lietuvių ir anglų lingvistinis mandagumas – prašymai, J. Vilkevič (2019) tyrė kinų prašymus ir taikė lyginamąją analizę su I. Hilbig (2010) darbo rezultatais. R. Klanguškaitė 2009 metais parašė magistro darbą apie kreipinių vartojimo ypatumus Austrijos ir Lietuvos televizijos laidose. Lietuvos lenkų kalbos aktų ypatybės sulaukia tiek Lietuvos (Geben 2017, 2018, 2019; Masojć 2014, 2020), tiek Lenkijos polonistų dėmesio (Janus, Orszewska 1999; Janus 2009). Vis dėlto, ne visuose kalbinio mandagumo tyrimuose pagrindinis dėmesys skiriamas kreipimosi raiškai. Šiame darbe bus tiriama Lietuvos lenkų kreipimosi raiška lenkų ir lietuvių kalbomis. Lenkų ir lietuvių kalbos etiketas turi tam tikrų skirtumų, išskirtine raiška pasižymi ir Lietuvos lenkų tarmė, tad Lietuvos lenkai, gyvenantys daugiakalbio diskurso aplinkoje, turėtų sąmoningai paisyti tarpkultūrinius ir tarpsocialinius skirtumus esamus išvardytų kalbų kreipimosi raiškoje.

Demokratinėje visuomenėje dėl įvairių socialinių pokyčių gali kisti ir mandagaus kreipimosi raiškos formos, šie pokyčiai gali atsirasti ir dėl individų laisvumo, ir individualumo siekio. Laisvesnės mandagaus kreipimosi žodžių vartojimo tendencijos pastebėtos tiek Lietuvos lenkų jaunimo tarpe (Masojć 2014), tiek parlamentiniame diskurse, kur kreipimosi raiška turėtų išlikti labai oficiali (Petrošiūtė 2014: 63). Šiame darbe tiriant Lietuvos lenkų mandagumo (kreipinių) raišką lenkų ir lietuvių kalbomis, turėtų atsiskleisti šios tautinės grupės bendros kreipimosi žodžių vartojimo tendencijos, panašumai ir skirtumai abiejose kalbose.

Darbo objektas, tikslas ir uždaviniai. Darbo objektas yra Lietuvos lenkų kreipimosi žodžiai lenkų ir lietuvių kalbomis. Darbo tikslas – ištirti ir nustatyti kaip Lietuvos lenkai kreipiasi lenkų ir lietuvių kalbomis įvairiose gyvenimiškose situacijose, kokie kreipimosi žodžiai yra dažniausi, o kokie rečiausi, kaip daugiakalbis diskursas veikia kreipinių raišką ir ar pasireiškia mandagumo formulių perkėlimas iš lenkų kalbos į lietuvių arba iš lietuvių kalbos į lenkų kalbą. Taip pat atkreipti dėmesį, ar Lietuvos lenkų kreipimosi raiškoje vartojami tarmėje nusistovėję kreipimosi žodžiai. Šiame darbe bus tiriamas vienas iš labiausiai paveiktų kitos kalbos etiketo reiškinių – kreipimasis.

Šiame darbe keliami tokie **uždaviniai**:

1. Sukurti diskurso baigimo testą (DBT) lenkų ir lietuvių kalbomis, kuriame bus pateiktos oficialios, pusiau oficialios ir neoficialios situacijos skatinančios kreiptis.
2. Išanalizuoti ir nustatyti, kokie kreipimosi žodžiai vartojami tyrimo respondentų.
3. Palyginti Lietuvos lenkų kreipimosi raišką lenkų ir lietuvių kalbomis.

Tiriamoji medžiaga ir metodai. Tiriamąją šio darbo medžiagą sudaro 100 klausimynų: 50 lenkų ir 50 lietuvių kalbomis, kuriuos užpildė Lietuvos lenkiškų mokyklų dešimtų, vienuoliktų ir dvyliktų klasių mokiniai, taip pat pirmo, antro, trečio ir ketvirto kurso bakalauro pakopos Vilniaus universiteto lenkų filologijos studentai. Diskurso baigimo teste respondentams buvo pristatyti trumpi tekstai-stimulai, kuriuose pateikiami įvairių kalbinių oficialių, pusiau oficialių ir neoficialių situacijų aprašai, kurie skatina respondentus vartoti kreipimosi žodžius. Iš viso DBT pateikta 17 situacijų. Darbe taikomi kiekybinės ir kokybinės analizės metodai.

Darbo struktūra. Šį darbą sudaro dvi dalys: teorinė ir tiriamoji. Teorinėje darbo dalyje aptariamos lingvistinio mandagumo ir mandagaus kreipimosi sampratos. Kreipimosi raiška apžvelgiama šnekos aktų teorijoje, taip pat pristatomi lietuvių, lenkų ir tarminės lenkų kalbos tyrimai šioje srityje. Supažindinama ir su darbe taikomo metodo – diskurso baigimo testo teorine prieiga. Darbo pabaigoje pateikiami DBT anketos ir respondentų atsakymai lenkų ir lietuvių kalbomis.

Teorinės kreipimosi raiškos tyrimo prielaidos

1.1. Lingvistinis mandagumas

1.1.1. Lingvistinio mandagumo samprata

Nuo pat vaikystės esame mokomi mandagiai elgtis ir kalbėti. Mandagus elgesys – vienas iš svarbiausių išsilavinusios asmenybės bruožų. Mandagaus kalbėjimo subtilybių išmanymas gali padėti išlaikyti darnius santykius su supančiu pasauliu. Tad pravartu būtų apibrėžti lingvistinio mandagumo sąvoką.

Lingvistinis mandagumas – tai tokia veikla, kuria siekiama palaikyti ar sustiprinti pašnekovų tarpusavio santykius, o kartais net ir apsaugoti nuo jaučiamo pavojaus. Mandagumo tyrimai yra populiarus pragmatikos tyrimų lauko reiškinys. 1983 m. G. Leecho publikuotas darbas apie pragmatikos pagrindus *Principles of Pragmatics*, kuriame jis mandagumo esmę apibrėžia kaip suvaržymą (angl. *constraint*), kuris yra pastebimas bendraujant žmonėms. Kalbinis mandagumas taip pat skatina vengti nesantaikos, įžeidimų bei kitų nesusipratimų komunikacijos akte, tuo pačiu padeda sutarti pokalbio dalyviams (Leech 1983: 7). Konfliktų vengimo konceptas buvo praplėstas Brown ir Levisono ([1978] 1987), jų mandagumo konceptas suprantamas kaip įvaizdžio saugojimas¹.

Mokslininkų susidomėjimą mandagumo tyrimais įrodo publikacijų kiekis pragmatikos ir tarplingvistinių tyrimų srityje. Paskutiniaisiais dešimtmečiais pasirodė nemažai straipsnių ir knygų lingvistinio mandagumo tema (Lakoff, Ide 2005; Ogiermann 2009; Yoshida, Sakurai 2005; Makri-Tsilipakou 2017). Lingvistinio mandagumo tyrimai atliekami ir tarpkultūrinės pragmatikos ribose. Gretinama dviejų ar daugiau kalbų medžiaga: (Kouletaki 2005) anglų ir graikų kalbos prašymai, (Tsuzuki, Takahashi, Pataschke, Zhang 2005) anglų ir kinų kalbos prašymai ir pasiūlymai (Ahlqvist 2005), airių ir švedų kalbos kreipimosi formos. Pirmasis lietuviškas tarpkultūrinės pragmatikos darbas – 2010 m. išleista I. Hilbig monografija *Lietuvių ir anglų lingvistinis mandagumas: prašymai* (pagal 2009 m. apgintą disertaciją). Remiantis šia disertacija 2019 m. J. Vilkevič parašė magistro darbą apie kinų mandagumą (prašymai), kuriame atlikto tyrimo rezultatai buvo lyginami su Hilbig (2010) lietuvių ir anglų prašymų tyrimo rezultatais. Vis dažniau lingvistinio mandagumo srityje yra integruojami pragmatikos tyrimų metodai su tekstynų lingvistikos metodais (Diani 2014; Partington 2008; Taylor 2011).

¹Plačiau apie šnekos aktų teorijas kalbama 1.1.3. skyriuje.

Kalbos mandagumo sąvoka dažnai apibrėžiama kalbos etiketo kontekste. G. Čepaitienės (2007: 21) nuomone, kalbos etiketas dažnai yra apibūdinamas kaip kalbinė mandagumo išraiška, o Brown ir Levinsonas teigia, kad mandagumas yra neatsiejama kalbos vartojimo ypatybė (Brown, Levinson 1987). Čepaitienė (2007: 21) teigia, kad kai kalbama apie mandagumą kaip kalbos vartojimą, aprašomas tik adresato ir adresanto santykis ir nuo to santykio priklauso bendravimo mandagumo arba nemandagumo laipsnis. I. Hilbig (2010: 21) teigia, kad kalbos etiketui iš prigimties būdingas preskriptyvumas, o lingvistinis mandagumas yra kur kas demokratiškesnė sąvoka, todėl jį tiriant laikomasi išimtinai deskriptyvių nuostatų. Šios autorės monografijoje (2010: 24) lingvistinis mandagumas suprantamas kaip *tam tikrų kultūriškai ritualizuotų komunikacinių strategijų, kuriomis, atsižvelgiant į žmogiškųjų santykių metmenį, siekiama sklandaus bendravimo, adresatui perteikiant pagarbą arba draugiškumą, taikymas, interakcijoje galintis atsiskleisti labai įvairiais raiškos būdais*.

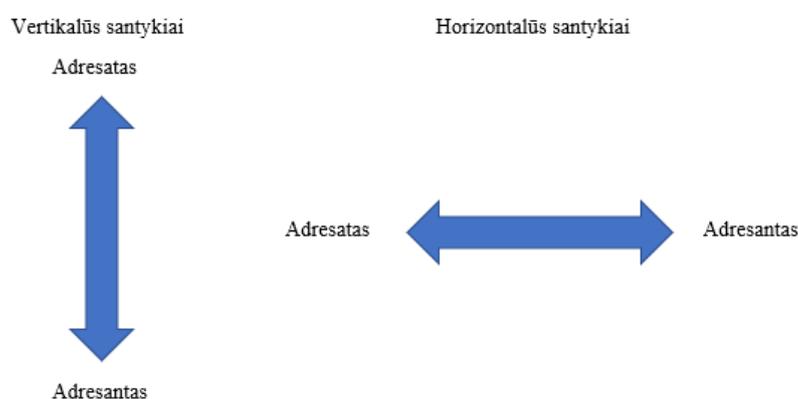
Kalbos etiketo formulės atspindi ne tik kalbos, bet ir etikos sistemos reikalavimus. Kaip reiškinys kalbos etiketas sietinas ne tiek su kalbos sistema, kiek su jos vartoseną, nors esama teorijų, skirstančių kalbų sistemas pagal mandagumo kriterijų – pačiose kalbų sistemose esama ganėtinai mažai su kalbos etiketu susijusio reiškinio, pavyzdžiui, speciali kreipimosi forma – vokatyvas, maloninių žodžių buvimas/nebuvimas, prašymo ar liepimo formų specifika (Čepaitienė 2007: 11). Kalbos etiketo formulės nėra kodifikuotos, dažniausiai jos atsiranda stichiškai ir yra perduodamos iš kartos į kartą kaip bendravimo tradicija, tačiau kartu su bendruomenės raida patiria tam tikrų pokyčių, kai kurios formulės nebevartojamos, pavyzdžiui, XVIII a. laiškų tradicijai būdingų išplėtotų kreipinių ir nusižeminimą rodančių atsisveikinimų žodžių *Jūsų nuolankus tarnas* (Čepaitienė 2007: 11-12). Verta paminėti, kad kalbos etiketo formulių pasirinkimą lemia bendravimo situacijos, kalbėjimo stilius, pokalbio dalyviai. Pokalbio mandagumo lygis dažniausiai priklauso nuo kalbos akto dalyvių socialinės padėties, amžiaus, lyties bei pažinties laipsnio. Skirtingų kalbos etiketo formulių taikymas atspindi oficialias arba neoficialias bendravimo situacijas (Čepaitienė 2007: 12).

1.1.2. Mandagaus kreipimosi samprata

Sociolingvistikos studijos jau kurį laiką analizuoja asmens įvardijimo fenomeną (Čepaitienė 2007: 70). Pirmieji šios tematikos darbai (Braun, Kohz, Schubert 1986) pasirodė XX a. devintame dešimtmetyje ir išlieka populiarūs dabartiniuose pragmatikos tyrimuose. Pagarbūs kreipiniai analizuoti japonų kalboje, neoficialiose situacijose (Yoshida, Sakurai 2005), šiame tyrime pagrindinis dėmesys tenka kalbėtojų kodų kaitai, neoficialaus ir oficialaus kreipimosi žodžių vartojimui šeimos aplinkoje. Kreipimosi raišką savo monografijoje analizuoja G. Čepaitienė (2007),

teigdamą, kad kreipimosi žodžiai į adresatą yra neatsiejama kalbos etiketo tyrinėjimo lauko dalis, nes parodo, kad kreipimosi žodžiai padeda užmegzti arba palaikyti ryšį su adresatu ir gali atskleisti jų tarpusavio santykius. Kreipimasis yra neišvengiama tarpasmeninio komunikacijos akto dalis, nes kol adresantas nesikreipia į adresatą, tol negali prasidėti interakcija (Čepaitienė 2007: 70). Verta atkreipti dėmesį, kad kreipimosi raiška dažnai atskleidžia ne tik tarpasmeninius santykius, bet ir pačių tautų požiūrį į bendravimą, padeda sudaryti jų pasaulio vaizdą, kuris atsispindi jų kalboje (Čepaitienė 2007: 70).

Kalbant apie mandagaus kreipimosi raišką reikia paminėti, kad kreipimosi žodžių pasirinkimas visada priklauso nuo tam tikrų aplinkybių – viena iš svarbiausių, tai pašnekovų santykiai, kurie gali būti dvilyčiai – horizontalūs arba vertikalūs. Santykių kryptis dažniausiai atskleidžiama pasirenkant tinkamą pokalbio strategiją. Horizontaliuose santykiuose adresantas adresatą vertina lygiaverčiai, o vertikaliuose santykiuose adresantas yra žemesnio arba aukštesnio socialinio statuso ir priklausomai nuo jo kalbantysis parenka tam tikrą kreipimosi raišką (Čepaitienė 2007: 70).

1 pav. *Vertikalūs ir horizontalūs pašnekovų santykiai.*

Pastebima, kad kreipimosi raiška gali kisti ir į tą patį asmenį vieną kartą kreipiamasi vienaip, pavyzdžiui, neoficialiai, o kitą kartą jau kitaip, t. y. oficialiai. Tokie kreipimosi raiškos pakitimai fiksuojami net ir horizontaliuose santykiuose, pavyzdžiui, namų aplinkoje tarp šeimos narių (Yoshida, Sakurai 2005). Tokią kaitą taip pat gali lemti vis kitos mandagumo strategijos pasirinkimas – esant distanciniam mandagumui vartojama labiau oficiali kreipimosi raiška, kuri tuo pačiu ir padeda atskleisti socialinius veiksnius (statusą, pareigas, amžių), o kontaktinėje

mandagumo strategijoje vartojama neoficiali kreipimosi raiška, kuri atspindi dviejų pašnekovų asmeninius santykius (Čepaitienė 2007: 70).

G. Čepaitienė (2007: 72) aprašo populiariausias lietuvių kalbos kreipimosi tendencijas, teigia, kad asmenis įvardijančios ir adresanto, ir adresato santykius nusakančios formos dažniausiai remiasi opozicija *tu/Jūs*. Vienaskaitos 2-asis asmuo gali būti išreiškiamas ir žodžiais – *tamsta, pats, sveikas*. Atkreipiamas dėmesys, kad kai kuriose etiketo situacijose įprasta vartoti jaustukus, pavyzdžiui lietuvių kalboje vartojami – *ačiū, dėkui, prašom* (Čepaitienė 2007: 22).

Kreipinys – tai žodis ar žodžių junginys, kuriuo sakinyje įvardijamas asmuo ar daiktas, į kurį kalbėtojas kreipiasi, tačiau verta pabrėžti, kad į ką nors kreiptis galima ir be kreipinio: *Ei, palauk! Kas Tau pasidarė?* (Labutis 2002: 353). Dažniausiai kreipinys yra ne šiaip kreipimasis, o sakinyje vardu, pavarde ar pagal kokį nors luomą, profesiją, pareigas, giminystės ryšį įvardijimas asmens, į kurį kreipiamės (Labutis 2002: 353). V. Labutis (2002: 354) pastebi, kad įvardžiu asmens negalima įvardyti, todėl vienas įvardis (tu, jūs, tamsta) kreipiniu neina, bet dažnai su juo kontaktuoja ir kartais, drauge su daiktavardžiu, įtraukiamas į kreipinį. Pagal A. Valeckienę (1998: 212) 2-ojo asmens įvardžiai yra sutapę su kreipiniais ir įeina į kreipinių grupę, jie kartu izoliuojami sakinyje. Įvardis gali būti prieš kreipinį, po kreipinio arba įsiterpęs į kreipinį. Vienas 2-ojo asmens įvardžio vardininkas kreipiniu gali eiti tik retais atvejais, pavyzdžiui, esant izoliuojamajai intonacijai: *Tamsta, rankom negalima liesti*. Kreipiniui reikšti lietuvių kalba turi specialias, labai senas daiktavardžių formas – šauksmininko linksnį (Labutis 2002: 354; Valeckienė 1998: 211).

Lietuvių kalboje kreipimosi žodžiu dažniausiai vartojamas daiktavardis, sudaiktavardėję būdvardžiai, rečiau būdvardis: *Mieloji mano[...]*, arba dalyvis (ypač įvardžiuotinės jų formos – *gerbiamasis*) (Valeckienė 1998: 212; Labutis 2002: 354; Janušonytė 2005: 19). Kreipiniui vietoj šauksmininko vartoti vardininką yra didelė kalbos klaida. Pagal intonaciją ir pauzes kreipinys atskiriamas kableliu arba jais išskiriamas, su juo dažnai gali sulipti ir koks nors jaustukas: *Kol jaunas, o broleli, sėk pasėlio grūdą...* (V. Kus.), kreipiniai su jais sutampa ir sudaro intonacines grupes (Labutis 2002: 354, 355; Valeckienė 1998: 212). Kreipinys nuo kitų sakinio įterpimų skiriasi tuo, kad yra specialiai adresuojamas pokalbio pašnekovui, jo funkcija yra sukurti, inicijuoti kontaktą. Kreipinys nėra pašalinė sakinio pastaba, bet yra kito plano negu visas sakinio elementas, todėl tikra sakinio dalimi nėra laikytinas (Labutis 2002: 355). Kreipiniai yra pagalbinė sakinio modalumo reiškimo priemonė ir jų funkcija labai priklauso nuo sakomojo dalyko santykio su kalbančiuoju, taip pat žymi, į ką kreipiasi kalbantysis, kam skiriamas klausimas ar skatinimas (Valeckienė 1998: 211). Kreipimosi žodžiai, kai šie nėra neutralūs, kartais gali parodyti adresanto požiūrį (kartais ir vertinimą) į adresatą (Janušonytė 2005: 18). Kreipimosi žodžiai yra dažni

kasdieninėje kalboje, nes padeda užmegzti kontaktą, atkreipti pašnekovo dėmesį (Janušonytė 2005: 18). Pagal Valeckienę (1998: 211) galima išskirti žodžius, kuriais kreipiamasi, į pagrindines semantines grupes:

1. Kreipiamasi į žmones ir juos apibūdinant pagal vardus ir pavardes. Giminiškumo laipsnį, visuomeninę padėtį, santykį su kalbančiuoju, amžių, lytį, profesiją, užsiėmimą.
2. Kreipiamasi į daiktus, reiškinius ar sąvokas. Tokie kreipiniai dažnai turi tik emocinį, retorinį ar poetinį pobūdį. Šiame darbe šie aspektai nebus analizuojami, nes tiriami tarpasmeniniai kreipimosi būdai.

Šiame darbe dėmesys bus skiriamas pirmajai semantiniai grupei – kreipimosi žodžiams, kurie vartojami kreipiantis į žmones.

1.1.3. Kreipimosi raiška šnekos aktų teorijoje

Pragmatikos mokslo šakai XX a. 7-ajame dešimtmetyje didžiulę įtaką padarė J. L. Austinas, kuris sukūrė šnekos aktų teoriją (angl. *speech act theory*) (1962). Šio autoriaus teigimu, šnekos aktą sudaro trys subaktai (Austin 1962: 102):

1. Lokucija – paties pasakymo ištarimas.
2. Ilokucija – intencijos realizavimas.
3. Perlokucija – efektas, kurį adresantas pasiekia išstardamas pasakymą.

Šiek tiek daugiau nei po dešimtmečio šią teoriją sukritikavo ir patobulino J. R. Searle'as (1979). Jis išskyrė penkias šnekos aktų grupes:

1. Reprezentatyvai – fiksuoja įvykius, būsenas, dalykų padėtį pasaulyje (pvz.: tvirtinimai).
2. Direktyvai – siekiama paveikti klausytoją (pvz.: įsakymai, kvietimai).
3. Komisyvai – įpareigoja adresantą kažką atlikti (pvz.: pažadai, grasinimai).
4. Ekspresyvai – išreiškia psichinę ir emocinę būklę, nuostatas (pvz.: padėkos, sveikinimai).
5. Deklaratyvai – pakeičia realybę, asmens arba dalyko padėtį pasaulyje (pvz.: krikštas, santuokos priesaika, teismo nuosprendžiai).

Adresanto ir adresato santykius, kurie dažniausiai yra atskleidžiami per kreipimosi raišką, galima analizuoti kiekviename (Searle 1979) šnekos aktų tipe.

Vienas svarbiausių lingvistinės mandagumo teorijos susistemimas pateiktas Brown ir Levinsono mokslininkų darbe ([1978] 1987). Mandagumas šių mokslininkų suprantamas kaip *rationalus strateginis elgesys, kuriuo interakcijoje įvairiais būdais siekiama parodyti, kad rūpinamasi adresato įvaizdžiu* (Hilbig 2010: 29). Įvaizdis (angl. face) yra esminis Brown ir Levinsono teorijos elementas. Įvaizdžio sąvoką galima paaiškinti kaip savo įvaizdžio įsivaizdavimą, perteikimą kitiems, jo reputaciją (Hilbig 2010: 29). Pasak Brown ir Levinsono, įvaizdis gali būti dvipusis – *pozityvusis* arba *negatyvusis*. **Pozityvusis įvaizdis** susijęs su kiekvieno asmens noru būti suprastam, priimtam, vertinamam ir mėgstamam, o **negatyvusis įvaizdis** siejasi su priešingu noru – atsiriboti ir būti nepriklausomam, būti nevaržomam. G. Čepaitienė (2007: 85-89) kalbėdama apie adresato įvardijimą Brown ir Levinsono sąvokas pakeičia kontaktinio ir distancinio mandagumo strategijomis. **Distancinė mandagumo strategija** apriboja daiktavardinių kreipimosi žodžių pasirinkimą, taikant šią strategiją nedera vartoti vertinamojo pobūdžio įvardijimų. Oficialiose situacijose į adresatą kreipiamasi vardu ir pavarde, pareigas ar visuomeninę padėtį įvardijančiais žodžiais, prie pavardės ar pareigų pridedamas pažymins *ponas* ar *gerbiamasis*. Tokia mandagumo strategija gali būti taikoma nepriklausomai nuo pašnekovų amžiaus ir lyties. Pasirinkta distancinė mandagumo strategija rodo pagarbą pašnekovui, išlaikomi oficialūs tarpusavio santykiai (Čepaitienė 2007: 85). Distancinio mandagumo priešprieša išreiškiama taikant **kontaktinio mandagumo strategiją**. Ši strategija nesuvaržo adresanto ir jis renkasi tokius kreipimosi žodžius, kurie gali atskleisti tikrus adresanto ir adresato santykius. Santykiai gali būti neutralūs, demonstruoti palankumą, pripažinimą, šiltumą arba atvirkščiai – nepagarbą. Dažniausiai ši mandagumo strategija taikoma buitinėse situacijose, kartais pasitaiko ir viešame diskurse (Čepaitienė 2007: 89).

1.2. Kreipimosi raiška kaip lingvistinio mandagumo tyrimų objektas

1.2.1. Lietuvių kalbos tyrimai kreipimosi raiškoje

Lietuvoje tyrimų, susijusių su kreipimosi raiška, yra nedaug. Iš atliekamų tyrimų, nemaža jų dalis koncentruojasi į adresanto ir adresato santykių raišką, o tyrimo medžiaga parenkama iš viešo diskurso. Tokių darbų pavyzdžiais yra adresanto ir adresato santykių raiška analizuojama televizijos reklamose (Dobržinskienė 2010). Šio tyrimo išvados leidžia apibendrintai teigti, kad televizijos reklamose adresanto ir adresato santykiai nemažai skiriasi nuo realios vartosenos, nes televizinė reklama bando paveikti, sukurti artimą santykį su žiūrovu, todėl pasirenka laisvesnę kreipimosi raišką. Reklamų turinio analizė atskleidė, kad vartojami visi asmeninių įvardžių

paradigmos nariai ir juos atitinkančios veiksmažodžių formos, o mandagumo daugiskaitos formos vartojimas pasitaiko retai (Dobržinskienė 2010: 25).

Kreipimosi raiškos kaitos požymiai užfiksuoti ir parlamentiniame diskurse (Petrošiūtė 2014). Tyrimas buvo atliktas norint patvirtinti prielaidą, kad dėl kalbos pokyčių viešojoje vartosenoje, kreipimosi raiška keisis ir labai oficialioje aplinkoje, t. y. Seime. Darbe buvo atlikta lyginamoji 1923, 1990 ir 2013 metų politikų kalbų analizė, kuri parodė, kad 2013 metais politikų kalba tapo laisvesnė, demokratiškesnė, dažniau vartojami vardai, kartais prieš vardą atsirasdavo pagarbusis kreipinys gerbiamasis / -oji, rečiau pasitaikydavo 2-ojo asmens veiksmažodžio forma, įvardžiais *tu* Seimo nariai 2013 metais vieni į kitus nesikreipė (Petrošiūtė 2014: 38, 63). Kreipinių vartojimo ypatumai Austrijos ir Lietuvos televizijos laidose analizuojami R. Klanguškaitės (2009) magistro darbe. Šiame darbe kreipimosi raiška analizuota pragmatiniu aspektu, atliktas tyrimas leido teigti, kad kreipimosi raiška, tiek Lietuvos, tiek Austrijos televizijos diskusijų laidose yra panaši. Abiejose kalbose dažniausia vartojami įvardiniai kreipiniai, o rečiausiai kreipiniai be asmenvardžių. Pastebėta, kad tarpasmeninėse kreipimosi situacijose vokiečių kalbos kreipiniai yra oficialesni nei lietuvių kalboje. Austrijos televizijos laidų vedėjai pasižymi įvairesniu kreipinių formų vartojimu (Klanguškaitė 2009: 60). Apibendrinat pristatytus tyrimus, verta atkreipti dėmesį, kad Lietuvoje atliekamuose kreipimosi raiškos tyrimuose, analizuojant vienos, dviejų ar daugiau kalbų kreipimosi raišką, pasitelkiama tekstynais, laidų įrašais, seimo posėdžių stenogramomis. Šiame darbe pasirinkta kitokia tiriamosios medžiagos kaupimo priemonė – diskurso baigimo testas.²

Viename iš pamatinių lietuvių kalbos mandagumo darbų – G. Čepaitienės monografijoje *Lietuvių kalbos etiketas: semantika ir pragmatika* (2007) plačiai apžvelgiamos kreipimosi raiškos tendencijos tiek lietuvių, tiek kitų Europos tautų kalbose. Monografijoje aptariami participiniai įvardžiai senuosiuose lietuvių raštuose ir tarmėse, dabartinė *tu / Jūs / pats* vartoseną (Čepaitienė 2005), pristatomos kreipimosi tendencijos viešuosiuose renginiuose, dabartinėse bažnyčios pamoksluose (Čepaitienė 2004, 2005).

1.2.2. Lenkų kalbos tyrimai kreipimosi raiškoje

Lenkų kalbos mandagumo tyrimai yra ganėtinai populiarūs. Neabejotinai tam įtakos turi sudėtingos lenkų kalbos etiketo taisyklės ir pagarbaus titulo vartojimas. Lenkų akademinėje

²Plačiau apie diskurso baigimo testą kalbama 1.2.4. skyriuje.

literatūroje pateikiamos dvi fundamentalios mandagaus elgesio taisyklės, kurios pritaikomos ir kreipimosi raiškos tyrimuose. Pasak K. Ožogo (2001: 77-78) šios taisyklės atrodo taip:

1. Kiekvienas žmogus yra autonomiškas, svarbus ir pasižymintis orumu – šis principas savo ištakas semia filosofinėje sistemoje, ypač krikščionybėje.
2. Kiekvienas žmogus nusipelno gerumo, kuris kyla iš krikščioniškos meilės artimam.

Kitos mandagaus elgesio taisyklės:

- a) rodyti kuklumą, menkinti savo nuopelnus – didinti pašnekovo savivertę;
- b) mandagiai reikšti prašymą, rodyti dėkingumą;
- c) pareikšti pasirengimą padėti, palankumą;
- d) rodyti gailestį dėl netaktiškumo;
- e) rodyti atjautą pašnekovui;
- f) reikšti švelnumą pašnekovo atžvilgiu;
- g) rodyti pagarbą moterims, pagyvenusiems žmonėms, tėvams, aukštesnio socialinio sluoksnio asmenims.

Dvi pagrindines lenkų kalbos mandagumo taisykles pateikia ir M. Marcjanik (1992: 27-31):

1. Pagarbos rodymas pašnekovui (ypač pagyvenusiems žmonėms, moterims, viršininkams, vadovams, aukšto rango pareigūnams), savo vaidmens sumenkinimas.
2. Rodyti susidomėjimą pašnekovu ir jam svarbiais dalykais (jo šeima, sveikatos klausimais, profesine veikla), dabartiniiais svarbiais įvykiais (tiek šeimyninio, tiek profesinio gyvenimo įvykiais).

Iš šių pagrindinių normų kyla ir išsamesnės taisyklės:

- a) užuojautos rodymas pašnekovui;
- b) visapusiškas pašnekovo priėmimas ir gerumas jo atžvilgiu;
- c) noro, būti pašnekovo kompanijoje, parodymas;
- d) pagalbos deklaravimas pašnekovo atžvilgiu;
- e) įrodymas pašnekovui, kad prisiminami jam svarbūs dalykus;

- f) visiškos nepriklausomybės ir veiksmų diskrecijos suteikimas pašnekovui (pašnekovo sveikatos būklė, jo intymus gyvenimas, šeimyniniai konfliktai, pajamų dydis, jo neteisėta veikla).

Šios dvi K. Ožog ir M. Marcjanik mandagumo taisyklių koncepcijos aiškiai parodo, kad lenkų kalbiniame mandagume pasireiškia labai ryški komunikacijos asimetrija, nes adresatas yra laikomas svarbiausiu pokalbio dalyviu, o adresanto vaidmuo yra sumenkinamas. Taip kuriama etiketo kultūra, kurioje svarbiausia yra pagarba ir atstumas tarp pokalbio dalyvių. Kaip vyks pokalbis labai priklauso dar ir nuo adresato, ir adresanto socialinių vaidmenų.

Lenkiškai kalbančių bendruomenių nariai gali pasirinkti tarp dviejų mandagumo formų: *pan/pani* (liet. *ponas / ponia*) vartojama oficialiose situacijose, kai norima išlaikyti atstumą tarp pašnekovų (pasitaiko tiek vertikaliuose, tiek horizontaliuose santykiuose) bei forma *ty* (liet. *tu*), kuri yra vartojama neoficialiose situacijose, horizontaliuose santykiuose, jeigu pasitaiko vertikaliuose santykiuose gali būti traktuojama kaip nemandagi kreipimosi raiška. Lenkų kalboje perėjimas į *tu* yra sudėtinga ceremonija, nors šiandieninėje visuomenėje vis dažniau supaprastinama. Žvelgiant iš mandagumo perspektyvos perėjimas į *tu* yra svarbus pašnekovų santykių pasikeitimas, nes mažėja atstumas tarp pokalbio dalyvių, jų santykiai tampa horizontalūs (Skudrzyk 2004: 110).

Lenkų kalboje viešai kreiptis į asmenį įvardžiu nėra priimtina (Čepaitienė 2007: 22). Pagal lenkų kalbos etiketą nederėtų kreiptis į asmenį vartojant jo pareigybių pavadinimą ar asmenvardį be kalbinių vienetų *ponas / ponia* (lenk. *Pan / Pani*) (Masojć 2020: 27). Mandagaus kreipimosi žodžių vartojimas dažnai reikalauja plačių sociolingvistinių ir kultūrinių žinių, todėl ir lenkų kalbos kreipimosi raiškos tyrimai sulaukia dėmesio. Šią sritį tyrinėja (Marcjanik 1992, 2008). M. Biernacka (2010) tyrinėjo kalbinį (ne)mandagumą studentų laiškuose, kurie buvo adresuoti dėstytojams. Laiško konstrukcija išreiškia adresanto nusiteikimą adresato atžvilgiu, atskleidžia jų tarpusavio santykius, taip pat atskleidžia adresanto sociokultūrinius įgūdžius, kalbos etiketo išmanymą, net ir adresanto sąmoningumą. Oficialių laiškų struktūra reikalauja tam tikrų rašančiojo kalbinių kompetencijų (Biernacka 2010: 91). Neišvengiama laiško dalimi tampa ir kreipimosi raiška, kuri elektroniniuose laiškuose dažniausiai atsiranda pačioje pradžioje. Pasak Marcjanik (2008) pati neutraliausia ir pagarbiausia kreipimosi raiška tradicinėje korespondencijoje turėtų atrodyti taip: *Szanowna Pani, Szanowny Panie* (liet. *gerbiama ponia, gerbiamas pone*), akademinėje aplinkoje kreipimosi raiška turėtų būti papildyta mokslinių laipsnių pavadinimais, pavyzdžiui, *Szanowna Pani Doktor, Szanowny Panie Profesorze* (liet. *gerbiama ponia daktare, gerbiamas pone profesoriau*) (Marcjanik 2008: 72). Išanalizavus laiškų kreipimosi raišką, pastebėta, kad studentai dažnai pasirenka tokį kreipinį – *Szanowna Pani Magister* (liet. *Gerbiama ponia*

magistre)³, prie šios raiškos studentai pridėdavo ir dėstytojos vardą arba pavardę. Darbe pastebėta, kad studentai dažnai kreipimuisi vartoja: *Dzien dobry!, Witam!* (liet. *Laba diena!, Sveiki!*) žodžius. Paminėta, kad studentai vis dažnai renkasi tokias neutralias, demokratiškesnes ir individualumą išreiškiančias formas. Retai, bet pasitaikė ir nemandagių kreipimosi formų (Biernacka 2010: 96).

1.2.3. Tarminės lenkų kalbos tyrimai kreipimosi raiškoje

Vilniaus krašto lenkai dalyvauja net trijų kultūrų diskurse: lenkų, lietuvių ir rusų. Vartoja ir skirtingą lenkų kalbos atmainą – tarminę lenkų kalbą. Skirtumai randami ne tik dialekte, bet ir mandagaus bendravimo formose, tai yra, šie visuomenės nariai turi skirtingą Lietuvos lenkų *kultūrolektą*. Lietuvos lenkų jaunimas dažnai yra daugiakalbis, jauni žmonės dalyvaudami viešame lietuvių kalbos diskurse vartoja vis daugiau lietuvių kalbai būdingų mandagumo formų (Geben 2017).

Mandagios kreipimosi raiškos tyrimų, kuriuose būtų analizuojama tik Lietuvos tarminė lenkų kalba nėra labai daug. Iš Lenkijos mokslininkų pagarbios kreipimosi raiškos ypatumus regioninėje lenkų kalboje analizuoja Janus, Orszewska (1999), Janus (2009). I. Masojć (2008) darbuose analizuojami pagarbieji lenkų kalbos kreipiniai *ponas / ponia* šiuolaikinėje lenkų ir lietuvių kalbose. Nuo 2017 metų publikuojami šios autorės darbai susiję su adresato formų įvardijimo įvairove viešame Lietuvos lenkų diskurse, analizuojamos Lietuvos lenkiškosios medijos – radijo stoties *Znad Wilii* politinių ir visuomeninių aktualijų laidos, kuriose aptariami svarbiausi šalies įvykiai, tad vedėjai dažnai turi pristatyti klausytojams svarbius viešus asmenis, politikus. Naujausiame I. Masojć (2020) tyrime analizuoti 75 referentinės kreipimosi raiškos pavartojimo atvejai. Šių pavyzdžių analizės parodė, kad dažniausiai linkstama prie kalbos ekonomijos ir mandagi, pagarbą išreiškianti raiška yra minimalizuojama. Dažniausiai, pristatant svarbius visuomenės asmenis, vartojamas pareigų pavadinimas + pavardė (28 pavartojimo atvejų), *ponas / ponia* + pareigų pavadinimas (21 pavartojimo atvejis), rečiau vartojamas tik pareigų pavadinimas (11 pavartojimo atvejų), pareigų pavadinimas + vardas + pavardė (10 pavartojimo atvejų), rečiausiai vartojamas tik pareigų pavadinimas referentinėje funkcijoje (5 pavartojimo atvejų). Darbe pabrėžiama, kad kreipimosi raiškoje pasitaikė ir tokių atvejų, kai labai mandagiai ir pagarbiai kalbant apie prezidentą, nepridedamas pagarbūs kalbinis vienetas *ponas* (Masojć 2020: 32-33).

³Lenkų kalboje toks kreipinys yra įprasta kreipimosi raiška į asmenį su magistrantūros pakopos išsilavinimu.

I. Masojć (2014: 205) teigia, kad Lietuvos lenkakalbis jaunimas yra daugiakalbis, giliai panardintas lietuviškame viešame diskurse, kurio kalbiniai ypatumai prasiskverbia į lenkų kalbą. Jaunosios kartos regioninėje lenkų kalboje pasireiškia mandagumo raiškos ekonomijos tendencijos, vietoj įprastų mandagumo modelių, oficialiose situacijose plečiasi performatyvo vartojimas adresatinėje funkcijoje, pavyzdžiui, vartojamas kreipimosi žodis *atsipraszau*, vietoje pareigų pavadinimo, taip pat praleidžiamas pažyminių *ponas / ponia* vartojimas. Lietuvos lenkų kalboje vyraujančios kreipimosi raiškos tendencijos yra neįprastos lenkų kalbos etiketui (Masojć 2014: 209). E. Janus (1999: 137) pastebi, kad mandagaus kreipimosi raiškos tradicijos Lietuvos lenkų kalboje yra labai susijusios su regiono kalbiniais papročiais, todėl net ir bendrine lenkų kalba kalbantys Lietuvos lenkai vartoja regioninio mandagumo kreipimosi raišką. Tarminėje lenkų kalboje, kuri yra vartojama Vilniau krašte, aptinkama nemažai nukrypimų nuo bendrinės lenkų kalbos normos. Kreipimosi raiškoje (prašymuose) dažnai pasitaiko infinityvo forma, kuri vartojama be žodžio *praszu*.

E. Janus ir W. Orszewskos (1999) atliktame tyrime pastebėta, kad nėra didelio skirtumo tarp formų, kurios vartojamos kreipiantis į pažįstamus ir nepažįstamus žmones, daugiau dėmesio skiriama pašnekovo amžiaus kriterijui (Janus, Orszewska 1999: 141). Tarminėje lenkų kalboje kreipimosi raiška skiriasi nuo bendrinės lenkų kalbos. Bendrinėje lenkų kalboje kreipinys vartojamas šauksmininko linksnis, pavyzdžiui, – *Pani Krystyno, czy będzie Pani jutro w pracy?* (liet. Ponia Kristina, ar busite Ponia rytoj darbe?) Taip pat prie asmeninių įvardžių klasės, kurie lenkų kalboje funkcionuoja kaip tiesioginiai kreipiniai: *pan, pani, panowie, panie, państwo* (Janus, Orszewska 1999: 142). Tačiau tarminėje lenkų kalboje ši įvardžių klasė yra papildyta tikriniais vardais, prieš kuriuos eina žodžiai: *pan, pani* (liet. ponas, ponia), kai kreipinys yra nukreiptas tiesiogiai į asmenį, pavyzdžiui, – *Czy pani Urszuli się to podoba?* (liet. Ar poniai Uršulei tai patinka?). Problema su tokių frazių vartojimu yra ta, kad nėra aišku ar vartojamas antrasis, ar trečiasis asmuo. Tai kartais lemia pavardės naudojimą adesyvinei funkcijai išreikšti: – *Czy u pani Janus będziemy dzisiaj mieli zajęcia?* (liet. Ar pas ponia Janus turėsime šiandien užsiėmimus?) (Janus, Orszewska 1999: 143).

1.2.4. Diskurso baigimo testo taikymas tyrime

Sociolingvistams ilgai rūpėjo atrasti gerą ir patikimą tiriamosios medžiagos rinkimo būdą. 1966 m. amerikiečių lingvistas ir sociolingvistikos mokslo pradininkas W. Labovas pastebėjo, kad tiriant tuos pačius kalbinius reiškinius įvairiais tyrimo įrankiais, labai pastebimai kinta ir gaunami rezultatai. Gaunamų rezultatų patikimumas tiesiogiai priklauso nuo pasirinkto tyrimo instrumento, kuris pageidautinai turėtų būti pritaikytas tiriamam objektui. Sociolingvistikos mokslo srityje

pastebėta, kad patikimiausi yra etnografiniai stebėjimai. Tačiau ir šio tyrimo įrankio neprieinamumas ir sunkumai buvo aprašyti šį metodą taikiusių tyrėjų (Blum-Kulka, House, Kasper 1989). Tiriant šnekos aktus Blum-Kulka (1982) pradėjo taikyti diskurso baigimo testą⁴ (DBT) (angl. *discourse completion test*). DBT tapo populiariu tyrimo įrankiu po 1989 m. atlikto Tarpkultūrinio šnekos aktų realizacijos projekto (angl. *Cross Cultural Speech Act Realization Project*) (Blum-Kulka ir kt. 1989). DBT tapo pamėgtu medžiagos rinkimo įrankiu dėl kai kurių savo privalumų (Beebe, Cummings 1985):

- leidžia surinkti didelį kiekį duomenų per ganėtinai trumpą laiko tarpą;
- leidžia surinkti net kelių kalbų duomenis;
- leidžia surinkti duomenis apie tam tikrus šnekos aktus, kurie nėra lengvai prieinami tyrėjui;
- svarbiausias šio įrankio bruožas – DBT išgauti duomenys pasikartoja realioje šnekos aktų vartosenoje.

Neišvengiamai, kaip ir kiekvienas metodas, DBT turi ir tam tikrų minusų (Beebe, Cummings 1985):

- DBT negaunami visi natūralioje kalboje vartojami šnekos aktų variantai;
- DBT atsakymai gali būti trumpesni, be pasikartojimų, kurie yra būdingi natūralioje kalbos vartosenoje;
- kritikos sulaukia ir DBT struktūra, kurioje patiekama per mažai socialinės ir situacinės informacijos, pavyzdžiui, apie adresanto ir adresato santykį, jų interakcijų dažnumą ir kt. dalykus;
- atliekant DBT trūksta socialinio ir psichologinio matmens, kuris realioje situacijoje skatina išsaugoti kalbėtojo reputaciją ir skatina siekti gerų santykių ateities situacijose;
- DBT situacijose trūksta kontekstinių žinių ir tarpasmeninių santykių įtakos, kuri realiose situacijose, dažnai nulemia tam tikrų šnekos aktų vartojimą;
- taip pat prie minusų priskiriama ir tai, kad tai kas natūralioje situacijoje yra išsakoma žodžiu, DBT turi būti užrašoma.

⁴I. Hilbig monografijoje *Lietuvių ir anglų lingvistinis mandagumas: prašymai* (2010) šis testas vadinamas diskurso kūrimo testu (DKT), šio darbo autorė pasirenka tiesioginį vertimą ir vartoja terminą – diskurso baigimo testas (DBT).

Pati DBT struktūra yra ganėtinai paprasta, lengvai suprantama tyrimo dalyviams. Pagal I. Hilbig (2010: 78) DBT yra atviroji anketa, kurioje respondentui pateikiami trumpi tekstai-stimulai, kuriuose pateikiami įvairių kalbinių situacijų aprašai, kurie skatina respondentus užrašyti tyrėjui reikiamų šnekos aktų. Klasikiniame anketos variante prie kiekvienos situacijos yra pateikiamas dialogas, į kurį respondentas turi įrašyti trūkstantus žodžius. Nepaisant to, kad kaip ir kiekvienas metodas DBT turi savų plusų ir minusų, šiam darbui jis buvo pasirinktas sąmoningai, nes leido surinkti dviejų kalbų (lenkų ir lietuvių) kreipimosi raišką įvairiose (oficialiose ir neoficialiose) kalbinėse situacijose.

Teacher:	Miriam, I hope you brought the book I lent you.
Miriam:	
Teacher:	OK, but please remember it next time.

(Blum-Kulka, Olshtain 1984: 198)

Nepaisant to, kad kaip ir kiekvienas metodas DBT turi savų plusų ir minusų, šiam darbui jis buvo pasirinktas sąmoningai, nes leido surinkti dviejų kalbų (lenkų ir lietuvių) kreipimosi raišką įvairiose (oficialiose, pusiau oficialiose ir neoficialiose) kalbinėse situacijose.

2.1. Lietuvos lenkų kreipimosi raiška lenkų ir lietuvių kalbomis

2.1.1. Tiriamieji

Tyrimui atlikti buvo surinkta 113 užpildytų DBT anketų, 53 anketos lietuvių ir 60 anketų lenkų kalba, analizei panaudota 100 diskurso testo baigimo užpildytų klausimynų: 50 lenkų ir 50 lietuvių kalba. Tyrime dalyvavo Vilniaus miesto lenkiškų mokyklų dešimtų, vienuoliktų ir dvylikų klasių mokiniai, mokyklų imtis buvo patogioji, o ne reprezentatyvioji, į tyrimą įtrauktos tos mokyklos, kurios sutiko pranešti apie vykdomą tyrimą mokiniams ir paragino juos dalyvauti. Į tyrimą taip pat įtraukti pirmo, antro, trečio ir ketvirto kurso bakalauro pakopos Vilniaus universiteto lenkų filologijos studentai. Jauniausiam respondentui buvo 16, o vyriausiam 33 m. Respondentų amžiaus vidurkis – 18 m. Visi tyrimo dalyviai buvo gimtakalbiai Lietuvos lenkai, kurie apklausos metu gyveno ir mokėsi arba studijavo Vilniuje, arba Vilniaus rajone. Dėl šalyje esančios pandeminės situacijos, diskurso baigimo testas respondentams buvo pateiktas elektroniniu būdu – *Google Forms* įrankio pagalba. Į tyrimą įtraukti tik tie respondentai, kurių gimtoji kalba yra lenkų. Tyrime dalyvavusių ir sociolingvistiniame klausimyne pažymėjusių, kad jų gimtoji kalba yra kita, atsakymai nebuvo analizuojami. Testo pradžioje pateikti dar du sociolingvistiniai klausimai – lytis ir amžius. Pasirenkant respondentus sudaryta pakankamai homogeniška tiriamųjų grupė, atitinkanti plačiau suprantamą jaunimo sąvoką.

Norint patikrinti sukurto įrankio patikimumą ir pritaikomumą šiam tyrimui, 2020 m. lapkričio ir gruodžio mėnesiais buvo atliktas bandomasis tyrimas. Bandomojo tyrimo tikslas buvo išbandyti tyrimo įrankį, išanalizuoti gautus bandomojo tyrimo rezultatus ir gauti grįžtamąjį ryšį iš bandomojo tyrimo dalyvių. Bandomajame tyrime dalyvavo septyni Vilniaus universiteto lenkų filologijos bakalauro pakopos studijų absolventai. Bandomasis tyrimas buvo atliekamas elektroniniu būdu. Bandomojo tyrimo rezultatai paskatino peržiūrėti visas DBT situacijas, jas redaguoti, pataisyti raišką bei patikslinti užduočių formuluotes.

2.1.2. Diskurso baigimo testo klausimynas

Ruošiant tyrimo įrankį norėta sukurti respondentams žinomas ir įprastas situacijas, todėl studentams buvo pateikti situacijų aprašai susiję su universitetu, paskaitomis, santykiais su grupės draugais bei kasdienio gyvenimo situacijomis, tokiomis kaip bendravimas su šeimos nariais, pažįstamais ar aptarnaujančiu personalu įvairiose viešose erdvėse. Mokiniam buvo pateikti pakoreguoti situacijų aprašai, o situacijos susijusios su universiteto realijomis pakeistos į tokias, su kuriomis mokiniai susiduria mokydami mokykloje ir bendraudami su mokytojais, ir klasės

draugais. Iš viso DBT buvo pateikta 17 gyvenimiškų, oficialių, pusiau oficialių ir neoficialių situacijų, kurios respondentus skatino kreiptis. Visos situacijos buvo sukonstruotos taip, kad respondentai galėtų užrašyti tam tikrą kreipimosi raišką. Iš viso DBT yra devynios oficialios, keturios neoficialios ir keturios pusiau oficialios situacijos, situacijų pasiskirstymas pavaizduotas 2 paveiksle *DBT situacijos*. Oficialių situacijų yra daugiausia, nes jos reikalauja platesnių kreipimosi raiškos žinių išmanymo. Tokiose situacijose ryšys tarp adresato ir adresanto yra vertikalus, t.y. pašnekovai dažniausiai nėra vienodo socialinio sluoksnio, amžiaus, pareigų, kartais bendrauja mažai vienas kitą pažystantys žmonės. Pusiau oficialių ir neoficialių situacijų yra po lygiai, tokiose situacijose dažnai susiduria panašaus socialinio sluoksnio, amžiaus ar pareigų asmenys. Nors pusiau oficialiose situacijose gali išlikti vertikalūs santykiai, tačiau pašnekovams norint sumažinti socialinį nuotolį gali būti pereinama prie horizontalių santykių, nepakenkiant pašnekovų tolimesniam bendravimui.

1 lentelėje pateikiamos DBT situacijų scenarijų aprašai ir adresato ir adresanto santykiai priklausomai nuo situacijų oficialumo lygio.

1 lentelė. *Situacijų scenarijai ir adresato ir adresanto santykis.*

Situacijų aprašai ir kodiniai jų pavadinimai	Adresato ir adresanto santykiai⁵
1. Studentas (–ė) kreipiasi į vyresnio amžiaus vyrą autobuse dėl pamesto keleivio bilieto (<i>1S–Autobusas</i>)	POS
2. Studentas (–ė) ruošia pranešimą ir rašo dėstytojui el. laišką dėl medžiagos prieinamumo (<i>2S–Pranešimas</i>)	OS
3. Studentas (–ė) dalyvauja susirinkime ir kreipiasi į grupę dėstytojų (<i>3S–Susirinkimas</i>)	OS
4. Studentas (–ė) svarbiems universiteto svečiams siūlo aprodyti universitetą (<i>4S–</i>	OS

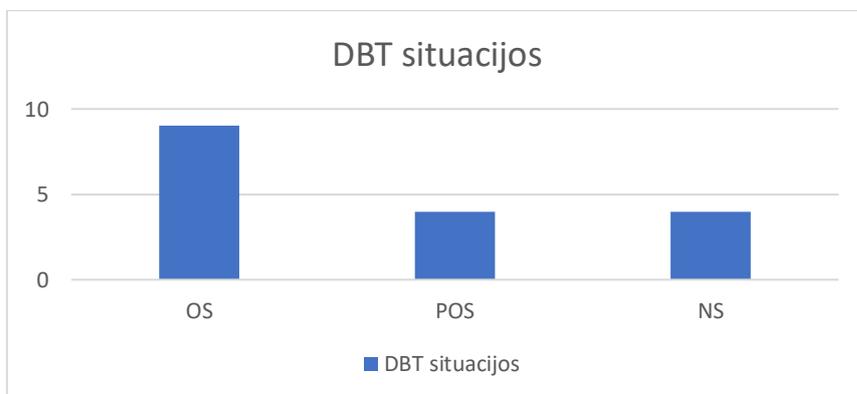
⁵ OS – oficiali kreipimosi situacija.

POS – pusiau oficiali kreipimosi situacija.

NS – neoficiali kreipimosi situacija.

<i>Svečiai</i>)	
5. Studentas (–ė) išreiškia savo nepasitenkinimą grupės draugui dėl negražintų tušinukų (<i>5S–Draugas</i>)	NS
6. Studentas (–ė) sutinka dėstytoją ir klausia ar jis bus rytoj universitete (<i>6S–Dėstytojas</i>)	OS
7. Studentas (–ė) pasako kaip į jį paskaitos metu kreipiasi dėstytojas (<i>7S–Paskaita</i>)	OS
8. Studentas (–ė) šeimos šventės metu taria padėkos žodį tėvams (<i>8S–Tėvai</i>)	POS
9. Studentas (–ė) kirpykloje kreipiasi į kirpėją (<i>9S–Kirpėja</i>)	POS
10. Studentas (–ė) kreipiasi į gydytoją (<i>10S–Gydytojas</i>)	OS
11. Studentas (–ė) kreipiasi į pažįstamą merginą (<i>11S–Mergina</i>)	NS
12. Studentas (–ė) kreipiasi į savo jaunesnę seserį (<i>12S–Sesuo</i>)	NS
13. Studentui (–ei) parduotuvėje prireikia pakviesti apsaugos darbuotoją (<i>13S–Apsaugos darbuotojas</i>)	OS
14. Studentas (–ė) virtuvėje kreipiasi pagalbos į tetą (<i>14S–Teta</i>)	NS
15. Studentas (–ė) kreipiasi į ilgai jį (jos) neaptarnaujančią padavėją (<i>15S–Padavėja</i>)	POS
16. Studentas (–ė) kreipiasi į kunigą (<i>16S–Kunigas</i>)	OS
17. Studentas (–ė) gatvėje kreipiasi į policijos pareigūną (<i>17S–Policijos pareigūnas</i>)	OS

2 paveiksle pavaizduotas OF, POS ir NS situacijų pasiskirstymas tarp septyniolikos DBT situacijų.

2 pav. DBT situacijos.

2.1.3. Medžiagos klasifikavimo sistema

Kreipimosi raiška šiame darbe klasifikuojama remiantis G. Čepaitienės (2007) **distancinio** ir **kontaktinio mandagumo strategijomis** ir taip pat atsižvelgiant į šio tyrimo duomenis. Klasifikuojant medžiagą buvo kreipiamas dėmesys tiek į lenkų, tiek į lietuvių k. kreipimosi raiškos specifiką siekiant atskleisti respondentų kreipimosi žodžių vartojimo dažnumą šiose kalbose ir juos tarpusavyje palyginti. Visi tyrime rasti kreipimosi raiškos būdai priskirti vienai iš mandagumo strategijų – distancinei arba kontaktinei.

1. Distancinė mandagumo strategija – esant šiai strategijai daiktavardinių kreipimosi žodžių pasirinkimas yra ganėtinai ribotas, nes taikant šią strategiją reikėtų vengti vertinamojo pobūdžio įvardijimų. Dažniausiai ši strategija taikoma oficialiose situacijose, kreipiantis vardu ir pavarde, pareigas ar visuomeninę padėtį įvardijančiais žodžiais, prie pavardės ar pareigų pridedant pažyminius *ponas* ar *gerbiamasis* (Čepaitienė 2007: 85).

Šiai strategijai priskirti tyrimo rezultatuose rastos kreipimosi konstrukcijos lenkų ir lietuvių kalbomis:

- a) kreipinys *ponas / ponia*;
- b) kreipinys *ponas / ponia* (lenk. *proszę pana/pani*);
- c) kreipinys *ponas / ponia* + vardas;
- d) kreipinys *ponas / ponia* + pavardė;

- e) performatyvas *atsiprašau*;
- f) *Jūs* kreipinys į vieną asmenį ir į asmenų grupę;
- g) būdvardiškasis dalyvis + daiktavardis;
- h) daiktavardinis kreipinys;
- i) pasisveikinimo formos.

2. Kontaktinė mandagumo strategija – taikant šią strategiją adresantas nėra suvaržytas ir renkasi tokią kreipimosi raišką, kuri atskleidžia tikruosius adresanto ir adresato santykius. Tie santykiai gali būti neutralūs, demonstruoti adresanto palankumą, pripažinimą, artumą ar atvirkščiai – nepagarbą adresatui. Dažniausiai taip bendraujama neoficialiose buitinėse situacijose arba pusiau oficialiose situacijose viešojoje erdvėje (Čepaitienė 2007: 89).

Šiai strategijai priskirtos tyrime rastos kreipimosi konstrukcijos:

- a) kreipimasis vardu;
- b) įvardis tu;
- c) daiktavardinis kreipinys.

Distancinėje ir kontaktinėje mandagumo strategijoje vartojami kreipimosi žodžiai, jų apibūdinimai ir pavyzdžiai pateikiami 2 lentelėje.

2 lentelė. Mandagumo strategijos, kreipimosi žodžiai, jų apibūdinimas ir pavyzdžiai.

Strategija	Kreipimosi žodžiai	Kreipimosi raiškos apibūdinimas ir pavyzdžiai
Distancinė mandagumo strategija	Performatyvas <i>atsiprašau</i>	Mandagi kreipimosi forma skirta kreiptis į asmenis, su kuriais neturima artimo ryšio, pvz., <i>Przepraszam, czy mogę złożyć zamówienie?</i> ⁶ (<i>Atsiprašau, ar galiu pateikti užsakymą?</i>)

⁶ Čia ir toliau pateikiami pavyzdžiai lenkų k. iš šio tyrimo duomenų.

Kreipinys <i>ponas / ponia</i>	Daiktavardžiai <i>ponas / ponia</i> vartojami kaip įvardžiai, pvz., <i>Panu wypadł bilet (Ponui iškrito bilietas)</i>
<i>Ponas / ponia</i> (lenk. <i>proszę pana / pani</i>)	Universaliausias ir neutraliausias kreipinys lenkų k., kuriame žodis <i>proszę</i> atlieka pagarbios dalelės funkciją, pvz., <i>Proszę Pana, czy będzie pan jutro na uniwersytecie? (Pone, ar busite rytoj universitete?)</i>
<i>Ponas / ponia + vardas</i>	Kreipinio pagrindą sudaro pagarbus kreipinys <i>ponas / ponia</i> , prie kurio pridedamas adresato vardas, pvz., <i>Panie Tomaszu! (Pone Tomai!)</i>
<i>Ponas / ponia + pavardė</i>	Kreipinio pagrindą sudaro pagarbus kreipinys <i>ponas / ponia</i> , prie kurio pridedama adresato pavardė, pvz., <i>Panie Dąbrowski (Pone Dambrauskai)</i>
<i>Jūs</i> kreipiantis į vieną asmenį	<i>Jūs</i> reiškė <i>tu</i> vartojamas kreipinys, pvz., <i>Czy to wy straciliście bilet? (Ar tai jūs pametėte bilietėli?)</i>
<i>Jūs</i> kreipiantis į daugiau nei vieną asmenį	Kreipinys vartojamas kreipiantis į daugiau nei vieną asmenį, pvz., <i>Chcę zaprosić was na wycieczkę po najpiękniejszych zakątkach szkoły (Noriu jūs pakviesti į ekskursiją po gražiausias mūsų mokyklos vietas)</i>

	Būdvardiškas dalyvis + daiktavardis	Kreipimasis būdvardiškoju dalyviu <i>gerbiamas, gerbiamieji</i> parodo pagarbą adresatui, pvz., <i>Szanowni nauczyciele (Gerbiamieji mokytojai)</i>
	Daiktvardinis kreipinys	Jeigu yra žinomos adresato pareigos, mokslinis titulas ar profesija, tuomet kreipiantis derėtų vartoti daiktvardinį kreipinį, pvz., <i>Panie doktorze (Pone daktare)</i>
	Pasisveikinimas	Pasisveikinimo forma įgauna kreipimosi raišką, pvz., <i>Witam wszystkich! (Sveiki visi!)</i>
Kontaktinė mandagumo strategija	Vardas	Kreipinio pagrindą sudaro adresato vardas, pvz., <i>Tomai! (Tomku!)</i>
	Įvardis <i>Tu</i>	Dažniausiai vartojamas neoficialiose situacijose ir horizontaliuose adresato ir adresanto santykiuose, pvz., <i>Ty nie zwróciłeś mnie jeszcze długopisu (Tu negražinai man dar tušinuko)</i>
	Daiktvardinis kreipinys	Daiktvardiniai kreipiniai nusakantys giminystės ryšį, pvz., <i>Mamo (Mama)</i>

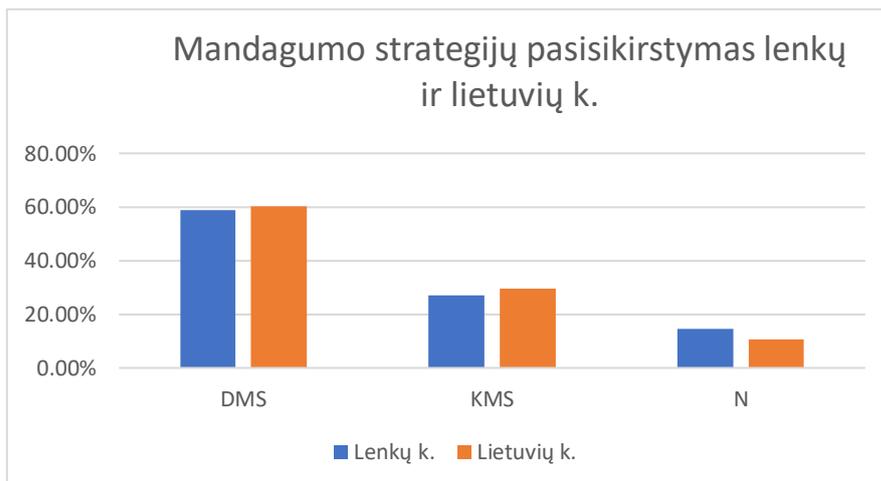
2.2. Lietuvos lenkų kreipimosi raiškos analizė

3 lentelėje palyginti pasirenkamos tam tikros mandagumo strategijos atsakymų skaičiai. Kiekvienoje situacijoje pavartoti kreipimosi žodžiai buvo priskirti vienai iš strategijų. Apskaičiuoti lenkų ir lietuvių k. atsakymai, taip pat palyginama kiek abiejuose testuose respondentai neįrašė kreipimosi raiškos žodžių arba paliko tuščius atsakymų laukus.

3 lentelė. Mandagumo strategijos.

Situacija	Distancinė mandagumo strategija (DMS)		Kontaktinė mandagumo strategija (KMS)		Kreipimosi raiškos nerasta (N)	
	Lenkų k.	Lietuvių k.	Lenkų k.	Lietuvių k.	Lenkų k.	Lietuvių k.
1S–Autobusas	49	43	0	0	1	7
2S–Pranešimas	46	50	0	0	4	0
3S–Susirinkimas	46	47	0	0	4	3
4S–Svečiai	34	45	0	0	16	5
5S–Draugas	0	0	33	31	17	19
6S–Dėstytojas	48	44	2	6	0	0
7S–Paskaita	6	0	30	40	14	10
8S–Tėvai	12	20	18	24	20	6
9S–Kirpėja	42	33	4	14	4	3
10S–Gydytojas	42	44	0	0	8	6
11S–Mergina	0	0	49	50	1	0
12S–Sesuo	0	0	48	49	2	1
13S–Apsaugos darbuotojas	39	42	0	0	11	8
14S–Teta	2	7	45	36	3	7
15S–Padavėja	39	44	0	0	11	6
16S–Kunigas	48	43	0	0	2	7
17S–Policijos pareigūnas	45	49	0	0	5	1
Iš viso:	498 (58,6 proc.)	511 (60,1 proc.)	229 (26,9 proc.)	250 (29,4 proc.)	123 (14,5 proc.)	89 (10,5 proc.)

Distancinė mandagumo strategija lenkų k. anketoje dažniausiai buvo vartojama 1S–Autobusas, 6S–Dėstytojas, 16S–Kunigas situacijose. Lietuvių k. distancinė mandagumo strategija dažniausiai buvo taikoma 17S–Policijos pareigūnas, 3S–Susirinkimas ir 2S–Pranešimas situacijose. Kontaktinė mandagumo strategija tiek lenkų, tiek lietuvių k. dažniausiai buvo vartojama 11S–Mergina ir 12S–Sesuo situacijose. Lenkų k. kreipimosi raiškos dažniausiai nerasta 8S–Tėvai ir 5S–Draugas situacijose, o lietuvių k. 5S–Draugas situacijose.

3 pav. Mandagumo strategijų pasiskirstymas lenkų ir lietuvių k.

Nevienodas pasiskirstymas distancinės ir kontaktinės mandagumo strategijų vartojimas lenkų ir lietuvių k. pateikiamas 3 paveiksle. Tiek lenkų, tiek lietuvių k. dažniau buvo vartojama distancinė mandagumo strategija. Kontaktinė mandagumo strategija abiejose kalbose buvo vartojama labai panašiai, kreipimosi raiškos šiek tiek trūko lenkų k. DBT variante. Tokiam strategijų vartojimui įtakos galėjo turėti OS, POS ir NS situacijų pasiskirstymas abiejuose DBT variantuose ir didesnis distancinei mandagumo strategijai būdingų formų skaičius.

2.2.1. Distancinė mandagumo strategija

2.2.1.1. Performatyvas atsiprašau

Performatyvas *atsiprašau* dažnai vartojamas kaip mandagi kreipimosi forma, skirta kreiptis į asmenis, su kuriais neturima artimo ryšio, dažniausiai vartojamas oficialiose situacijose, kurios gali įvykti viešajame transporte (autobuse, traukinyje) arba viešoje erdvėje (gatvėje, parduotuvėje, valstybinėse įstaigose). Pasak M. Marcejanik (1995: 20), nors performatyvo *atsiprašau* pagrindinė funkcija yra prašyti atleidimo, ji nėra vienintelė. Performatyvas *atsiprašau* atlieka pagrindinį vaidmenį šiuose šnekos aktuose:

1. Kai nuoširdžiai atsiprašome kito asmens, pvz.: *Labai atsiprašau, kad sudaužiau tavo vazą.*
2. Kai pateikiame bendrą informaciją, bet atsiprašymas nėra tikras, pvz.: *Atsiprašau, kad tave pertraukiau, bet noriu pasakyti kažką įdomaus.*
3. Šnekos akte, kurio pagrindinė funkcija yra komunikacijos tobulinimas, pvz.: *Atsiprašau, ar teisingai jus supratau?*

Išskiriama ir komunikacinė performatyvo *atsiprašau* funkcija, kurios pagalba pradedamas dialogas, sukuriama erdvė, kurioje galėtų vykti tolimesnė komunikacija. Šiuo atveju, žodis

atsiprašau atkreipia pašnekovo dėmesį ir inicijuoja pokalbį. Šis performatyvas tampa mandagia kreipimosi raiška bendraujant su asmenimis, su kuriais neturime artimo ryšio ir negalime kreiptis vardu ar įvardžiu *tu*. Performatyvo *atsiprašau* vartojimas oficialiose situacijose yra įprastas ir priimtinas, tačiau dažniausiai ši kreipimosi raiška pastebima tokiose kalbinėse situacijose, kurios vyksta viešajame transporte, gatvėje, parduotuvėje ir įvairiose valstybinėse įstaigose.

Iš atlikto tyrimo matoma, kad dažniausiai – 39 kartus šis performatyvas vartojamas lietuvių k. kavinėje bendraujant su padavėja *15S–Padavėja* situacijoje, pvz.:

(1) *Atsiprašau, aš jau išsirinkau savo patiekalą*⁷(*15S–Padavėja*)

(2) *Atsiprašau, ar galima pateikti užsakymą?* (*15S–Padavėja*)

(3) *Atsiprašau, ar galiu užsisakyti?* (*15S–Padavėja*)

Toje pačioje *15S–Padavėja* situacijoje lenkų k. performatyvas *atsiprašau* pavartotas 28 kartus, pvz.:

(4) *Przepraszam, czy mogę już zamówić/złożyć zamówienie? (Atsiprašau, ar galiu jau pateikti savo užsakymą*⁸) (*15S–Padavėja*)

(5) *Przepraszam, już wybrałam danie (Atsiprašau, jau išsirinkau patiekalą)* (*15S–Padavėja*)

Ši situacija yra labai palanki tokios kreipimosi raiškos pasirinkimui, todėl respondentų ir buvo vartojama dažniausiai. Atkreipiamas dėmesys, kad ši kreipimosi raiška yra labai populiari tokiose situacijose, kuriose adresatas ir adresantas susitinka tik vieną kartą, bendravimo situacija su tuo pačiu asmeniu daugiau nepasikartoja, pašnekovai yra visiškai nepažįstami. A. Mikieliewicz (2009) atliktame trijų kartų Vilniaus krašto⁹ lenkų kreipimosi raiškos tyrime teigia, kad šis performatyvas dažniausiai buvo vartojamas jauniausios kartos kreipimosi raiškoje bendraujant oficialiose ar pusiau oficialiose situacijose su nepažįstamais asmenimis. Šio tyrimo duomenys sutampa su minėtais rezultatais.

Antra pagal performatyvo *atsiprašau* vartojimo dažnumą yra POS situacija *1S–Autobusas*. Šios situacijos veiksmas vyksta viešajame transporte, todėl respondantai ir pasirinko tam tinkamiausią kreipimosi raišką, kuri padeda užmėgsti kontaktą ir pirmam inicijuoti pokalbį arba

⁷ Čia ir toliau pateiktų respondentų išraiškų kalba taisyta minimaliai – tik jų rašyba ir skyryba.

⁸ Čia ir toliau vertė darbo autorė.

⁹ Pagal statistikos departamento 2013 m. duomenis (Lietuvos gyventojų ir būstų surašymas 2011) lenkų tautybės gyventojų daugiausia gyvena Pietryčių Lietuvoje, vadinamajame Vilniaus krašte (lenk. Wileńszczyzna), tad šiame darbe kalbant apie Lietuvos lenkus dažnai koncentruojamasi į Vilniaus krašto gyventojų kalbines ypatybes. Daugiau žr. <http://www.kalbuzemelapis.flf.vu.lt/lt/zemelapiai/-lenku-tautybes-gyventoju-pasiskirstymas-savivaldybese-2/>

tiesiog atkreipti adresato dėmesį ir parodyti jam, kad norime perduoti tam tikrą informaciją. Šioje situacijoje lenkų k. performatyvas *atsiprašau* buvo pavartotas 21 kartą, o lietuvių k. 20 kartų, pvz.:

(6) *Przepraszam, wypadł panu bilet. (Atsiprašau, iškrito ponui bilietas)* (1S–Autobusas)

(7) *Przepraszam, to chyba należy do pana (Atsiprašau, tai tikriausiai priklauso ponui)* (1S–Autobusas)

(8) *Atsiprašau, tikriausiai Jums iškrito bilietas* (1S–Autobusas)

Situacijoje 13S–*Apsaugos darbuotojas* performatyvas *atsiprašau* pavartotas 9 kartus lenkų k. ir dvigubai daugiau – 20 kartų lietuvių k., iš to matyti, kad šioje situacijoje toks kreipimosi būdas lietuvių k. yra daug populiariesnis, lenkų k. šioje situacijoje pirmavo *ponas* kreipimosi raiška arba kreipimasis daiktavardiniu kreipiniu, lietuvių k. respondentai mieliau rinkosi adresato neįvardijančią kreipimosi raišką, pvz.:

(9) *Atsiprašau, čia kažkas atsitiko* (13S–Apsaugos darbuotojas)

(10) *Atsiprašau, gal galėtumėte man padėti?* (13S–Apsaugos darbuotojas)

(11) *Przepraszam, ale wynikł u mnie problem (Atsiprašau, bet man iškilo problema)* (13S–Apsaugos darbuotojas)

Situacijoje 17S–*Policijos pareigūnas* analizuojama kreipimosi raiška buvo pavartota 10 kartų lenkų k. ir 5 kartus lietuvių k., pvz.:

(12) *Przepraszam! (Atsiprašau)* (17S–Policijos pareigūnas)

(13) *Przepraszam, mógłby policjant podejść? (Atsiprašau, ar galėtų pareigūnas prieiti)* (17S–Policijos pareigūnas)

(14) *Atsiprašau pareigūne* (17S–Policijos pareigūnas)

(15) *Atleiskite, gal galėtumėte padėti?* (17S–Policijos pareigūnas)

Daug rečiau ši kreipimosi raiška vartojama 6S–*Dėstytojas* situacijoje 3 kartus lenkų ir 8 kartus lietuvių k., pvz.:

(16) *Przepraszam, czy będzie Pan jutro na uniwersytecie? (Atsiprašau, ar būsite rytoj pone universitete)* (6S–Dėstytojas)

(17) *Atleiskite, dėstytojau, norėčiau paklausti, ar rytoj būsite universitete?* (6S–Dėstytojas)

Pasitaikė ir tokių atvejų, kai ši kreipimosi raiška pavartojama tik lenkų arba tik lietuvių kalba. Lenkų k. 1 kartą situacijoje 8S–*Tėvai* ir 2 kartus situacijoje 14S–*Teta* pvz.:

(18) *Przepraszam rodzice, ale mam kilka słów do powiedzenia (Atsiprašau tėvai, bet turiu keletą žodžių pasakymui)* (8S–Tėvai)

(19) *Przepraszam, czy mogła by ciocia pomóc mi? (Atsiprašau, ar galėtų teta man padėti?)* (14S–Teta)

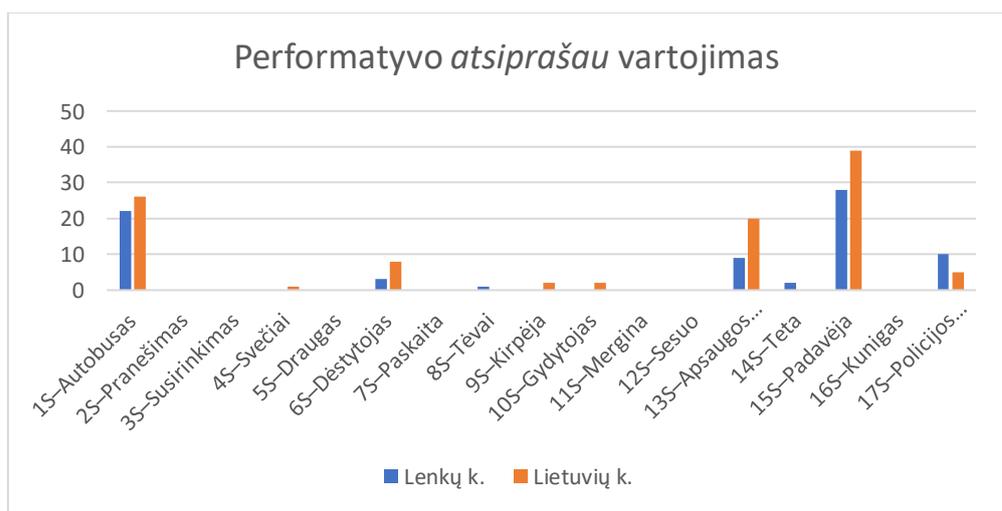
Šios kreipimosi raiškos vartojimas bendraujant artimoje aplinkoje yra ganėtinai neįprastas tiek lenkų, tiek lietuvių k., todėl tik keli respondentai pasirinko taip inicijuoti pokalbį ir kreiptis į artimus šeimos narius. Lietuviškame DBT variante ši kreipimosi raiška pavartojama po 2 kartus 9S–*Kirpėja* ir 10S–*Gydytojas* situacijose ir 1 kartą 4S–*Svečiai* situacijose. Šiuose kontekstuose toks kreipimosi būdas atrodo natūraliau, nenorėdami tiesiogiai kreiptis į adresatą respondentai pasirenka distancinę mandagumo strategiją ir neutraliai atkreipia adresato dėmesį.

Kaip matyti 4 lentelėje ir paveiksle, performatyvas *atsiprašau* dažniau yra vartojamas lietuvių (97 kartus arba 11,41 proc.), nei lenkų kalba (74 kartus arba 8,7 proc.). Tiek lietuvių, tiek lenkų k. šis kreipinys dažniausiai vartojamas PSO situacijose, bendraujant viešajame transporte ar kavinėje su padavėja, rečiau OS situacijose, parduotuvėje bendraujant su apsaugos darbuotoju ar gatvėje su policijos pareigūnu ir tik du kartus vartojamas NO situacijose bendraujant su teta (*14S–Teta*) lenkų k. Tyrimo duomenys rodo, kad dažniausiai performatyvas *atsiprašau* vartojamas situacijose, kuriose adresatas ir adresantas yra mažai pažįstami, jų bendravimas yra labai trumpas, išlaikomas tam tikras socialinis nuotolis.

4 lentelė. *Performatyvo atsiprašau vartojimas.*

Situacija	Adresato ir adresanto santykiai	Performatyvas <i>atsiprašau</i> vartojimas lenkiškame DBT variante	Performatyvas <i>atsiprašau</i> vartojimas lietuviškame DBT variante
1S–Autobusas	POS	22	29
2S–Pranešimas	OS	0	0
3S–Susirinkimas	OS	0	0
4S–Svečiai	OS	0	1
5S–Draugas	NS	0	0
6S–Dėstytojas	OS	3	8

7S–Paskaita	OS	0	0
8S–Tėvai	POS	1	0
9S–Kirpėja	POS	0	2
10S–Gydytojas	OS	0	2
11S–Mergina	NS	0	0
12S–Sesuo	NS	0	0
13S–Apsaugos darbuotojas	OS	9	20
14S–Teta	NS	2	0
15S–Padavėja	POS	28	39
16S–Kunigas	OS	0	0
17S–Policijos pareigūnas	OS	10	5
Iš viso		75 (8,8 proc.)	106 (12,5 proc.)

4 pav. Performatyvo *atsiprašau* vartojimas.

4 paveiksle matoma, kad ši kreipimosi raiška vartojama 10 iš 17 DBT situacijose, tačiau ne visuose situacijose šis kreipimosi būdas vartotas vienodai dažnai.

2.2.1.2. Kreipinys *ponas / ponia* (lenk. *proszę pana / pani*)

Pagal lenkų kalbos lingvistinio mandagumo taisykles ir tradicijas kreipinys *proszę pana/pani* (liet. vertimas pažodžiui būtų – *prašau pono / ponios*), kuriame žodis *prašau* atlieka pagarbios dalelės funkciją yra universaliausias ir neutraliausias kreipinys. Pagal M. Marcjanik (2008: 45), šio kreipinio vartojimas yra toleruotinas visuose adresato ir adresanto santykiuose, kur pašnekovai vienas į kitą nesikreipia įvardžiu *tu*, o vartoja kreipinius *ponas / ponia*. Tačiau taip pat pabrėžiama, kad labai oficialiose situacijose, kuriose pašnekovus skiria labai didelis socialinis nuotolis, šis kreipinys gali būti vertinamas neigiamai, pavyzdžiui, jo nevertėtų vartoti situacijose bendraujant profesinėje, akademinėje, administracinėje aplinkoje ar kariuomenėje, kur įprasta kreiptis pareigų arba mokslinių, karinių laipsnių pavadinimais, su priedu *ponas / ponia*, kurie nėra įprasti lietuvių k., pavyzdžiui, *panie profesorze* (*pone profesoriau*), *panie prokurorze* (*pone prokurore*), *panie dziekanie* (*pone dekane*), *panie pułkowniku* (*pone pulkininke*) ir pan. Šiose situacijose lenkų k. reikėtų vengti kreipinio *proszę pana/pani*, nes tai rodytų pernelyg didelį nuotolį.

Atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad kreipinį *proszę pana/pani* respondentai vartojo tik lenkiškame DBT variante, kadangi lietuvių kalboje tokia kreipimosi raiška nėra vartojama. Galima teigti, kad respondentai supranta šių dviejų kalbų lingvistinio mandagumo skirtumus ir nevartoja lietuvių kalbai nebūdingo kreipinio. Tačiau verta pabrėžti, kad tarminę lenkų kalbą tiriantys kalbininkai Janus (1999) ir Rynkiewicz (2002) pastebi, kad kreipinys *proszę pana/pani* nėra plačiai vartojamas ir Vilniaus krašto lenkų kalboje. Minėtų mokslininkų tyrimų rezultatai leidžia teigti, kad tarminėje lenkų kalboje ši kreipimosi raiška aptinkama tik akademinėje, mokyklinėje ir žurnalistikos aplinkoje.

Šio tyrimo rezultatai patvirtina jau esamas mokslininkų išvalgas, nes respondentai akademiniam ir mokykliniam diskurse vartoja kreipinį *proszę pana/pani* (56 kartus arba 6,6 proc.). Dažniausiai šis kreipinys vartojamas *2S–Pranešimas* situacijoje 12 kartų lenkų k., pvz.:

- (20) *Proszę pana/-i czy pan/-i mogła by dać informację na temat na który mam zrobić prezentację? (Prašyčiau duoti man informacijos susijusios su mano ruošiamą prezentacija)*
(*2S–Pranešimas*)

13S–Apsaugos darbuotojas situacijoje kreipinys vartojamas 10 kartų, šiek tiek mažiau šios kreipimosi raiškos randama *10S–Gydytojas* situacijoje – 7 kartus, *15S–Padavėja* situacijoje 6 kartus, pvz.:

- (21) *Proszę pana, mam problem (Prašyčiau pagalbos, turiu problemą)* (13S–Apsaugos)
- (22) *Proszę pani, czy mogłabym już złożyć zamówienie? (Ar galėčiau pateikti savo užsakymą?)* (15S–Padavėja)

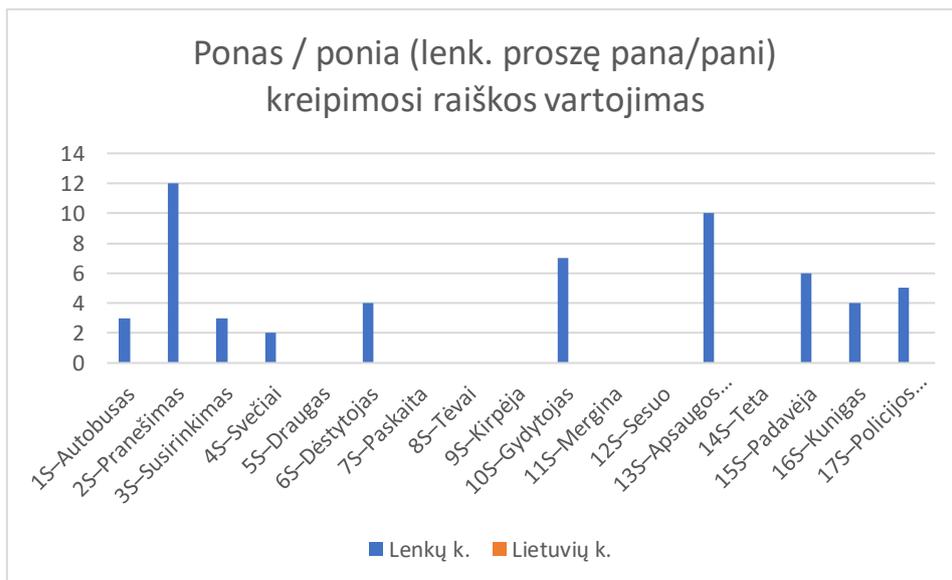
17S–Policijos pareigūnas situacijoje ši raiška vartojama 5 kartus, 1S–Autobusas situacijoje 3 kartus, 3S–Susirinkimas situacijoje 3 kartus, o 4S–Svečiai situacijoje mandagus kreipinys *proszę* vartojamas su dgs. *państwo* (*ponai/ponios*) forma 2 kartus, 6S–Dėstytojas situacijoje 4 kartus, o 16S–Kunigas situacijoje 4 kartus, pvz.:

- (23) *Proszę Pana, zdażył się nieopodal wypadek (Prašyčiau pagalbos, netoliese įvyko nelaimingas atsitikimas)* (17S–Policijos pareigūnas)
- (24) *Proszę pana, u pana wypadł bilet (Pone, jums iškrito bilietas)* (1S–Autobusas)
- (25) *Proszę państwa, chciałabym przeprowadzić wycieczkę po zakątkach szkoły (Ponai ir ponios, norėčiau aprodyti jums mokyklą)* (4S–Svečiai)
- (26) *Proszę Pana, a Pan jutro będzie na uniwersytecie? (Pone, ar busite rytoj universitete?)*,
- (27) *Proszę księdza (Kunige)* (16S–Kunigas)

Iš 5 lentelės ir paveikslo matyti, kad dažniausiai ši kreipimosi raiška vartojama OS, pvz.: bendraujant su dėstytoju, gydytoju ar apsaugos darbuotoju, taip pat ganėtinai dažnai respondentai šią raišką vartoja ir kreipdamiesi į policijos pareigūną, kunigą. Šiame tyrime kreipinio „proszę pana“ vartojimo laukas neapsiriboja akademine aplinka ir randamas situacijose, kur ši raiška nėra tinkama, t.y. bendraujant su pareigūnu ir kunigu. PSO ši kreipimosi raiška vartojama bendraujant su padavėja, rečiau kreipiantis į vyresnio amžiaus asmenį viešajame transporte. Kaip minėta anksčiau, šiame skyriuje analizuojama kreipimosi raiška tarminėje lenkų kalboje ne visada vartojama taisyklingai pagal oficialumo laipsnį. 5 paveiksle rodoma, kad kreipimasis *ponas / ponia* (lenk. *proszę pana / pani*) vartojamas net 10 iš 17 situacijų. Tikėtina, kad respondentų ši raiška laikoma pakankamai oficialia ir mandagia kreiptis į aukštesnio statuso asmenį vertikaliuose adresato ir adresanto santykiuose. Šios kreipimosi raiškos vartojimas gali būti priimtinas tik POS, kai pašnekovai nėra labai artimi, bet situacija ir nereikalauja oficialaus kreipinio, pvz.: pareigybių pavadinimo, mokslinio laipsnio vartojimo. Lietuvių k. DBT atsakymuose šios raiškos nėra, tad galima teigti, kad respondentai šiuo atveju supranta lietuvių ir lenkų k. kreipimosi raiškos skirtumus, nes neperkelia lenkų k. būdingų kreipimosi žodžių į lietuvių k., bet pakeičia juos kitais, labiau būdingais lietuvių kalbai.

5 lentelė. *Ponas / ponia kreipimosi raiškos vartojimas.*

Situacija	Adresato ir adresanto santykiai	<i>Ponas / ponia</i> vartojimas lenkiškame DBT variante	<i>Ponas / ponia</i> vartojimas lietuviškame DBT variante
1S–Autobusas	POS	3	0
2S–Pranešimas	OS	12	0
3S–Susirinkimas	OS	3	0
4S–Svečiai	OS	2	0
5S–Draugas	NS	0	0
6S–Dėstytojas	OS	4	0
7S–Paskaita	OS	0	0
8S–Tėvai	POS	0	0
9S–Kirpėja	POS	0	0
10S–Gydytojas	OS	7	0
11S–Mergina	NS	0	0
12S–Sesuo	NS	0	0
13S–Apsaugos darbuotojas	OS	10	0
14S–Teta	NS	0	0
15S–Padavėja	POS	6	0
16S–Kunigas	OS	4	0
17S–Policijos pareigūnas	OS	5	0
Iš viso		56 (6,6 proc.)	0 (0 proc.)

5 pav. *Ponas / ponia* kreipimosi raiškos vartojimas.

2.2.1.3. Kreipinys *ponas / ponia*

Lenkų k. daiktavardžiai *ponas / ponia* gali būti vartojami kaip įvardžiai ir šiuo aspektu lenkų k. išsiskiria iš kitų slavų kalbų, nors ir pačioje lenkų k. šis įvardis išpopuliarėjo tik XIX a. ir tuo metu sulaukė nemažai kalbininkų kritikos, nes tapo visuotinai vartojamas vietoje įprasto kreipinio *jūs* (lenk. *wy*). Šiuolaikiniėje lenkų k. žodžiai *pan / pani* vartojami kaip pagarbaus kreipimosi 2-ojo asmens vns. įvardžiai. Pagal G. Čepaitienę (2007: 83) viešuose pokalbiuose, radijo ir televizijos laidose, mokslinėse konferencijose ir kituose renginiuose lietuvių k. į pašnekovus įprasta kreiptis *Jūs*, tačiau dažnai yra nurodomi ir moksliniai laipsniai, pedagoginiai vardai, kreipiamasi titulu, pridendant priedelius *ponas / ponia*, pvz.: *ponas profesoriau, ponia profesore*.

Lenkų kalbos DBT variante ši kreipimosi raiška dažniausiai vartojama *6S–Dėstytojas* situacijoje – 24 kartus ir *1S–Autobusas* situacijoje – 19 kartų, rečiau *7S–Paskaita*, *9S–Kirpėja* situacijose po 5 kartus, situacijose *10S–Gydytojas*, *13S–Apsaugos darbuotojas*, *15S–Padavėja* ir *17S–Policijos pareigūnas* po 3 kartus.

- (28) *Czy będzie pan jutro w szkole? (Ar bus rytoj ponas mokykloje) (6S–Dėstytojas)*
- (29) *Panu wypadł bilet (Ponui iškrito bilietas) (1S–Autobusas)*
- (30) *Teraz pani kolej przedstawić swoją pracę domową (Dabar ponios eilė pristatyti savo namų darbus) (7S–Paskaita)*
- (31) *Czy mógłby pan mi pomóc? (Ar galėtų ponas man padėti?) (10S–Gydytojas)*
- (32) *Czy mogłaby pani podejść? (Ar galėtų ponia prieiti?) (15S–Padavėja)*

Šio kreipinio vartojimas ženkliai skiriasi tarp dviejų kalbų. Iš viso lenkų kalba kreipinys *ponas / ponia* pavartotas (68 kartus arba 8 proc.), lietuvių kalba pavartojimų skaičius yra daug mažesnis (tik 4 kartus arba 0,47 proc.). 2 kartus ši kreipimosi raiška pavartota *6S–Dėstytojas* situacijoje ir po 1 kartą *17S–Policijos pareigūnas* ir *13S–Apsaugos darbuotojas* situacijose.

(33) *Ar pone rytoj būsite mokykloje?* (6S–Dėstytojas)

(34) *Pone, ar galite padėti?* (13S–Apsaugos darbuotojas)

(35) *Pone! Ar galėtumėte padėti?* (17S–Policijos pareigūnas)

6 lentelė. *Ponas / ponia* kreipimosi raiškos vartojimas.

Situacija	Adresato ir adresanto santykiai	Kreipinio <i>ponas / ponia</i> vartojimas lenkiškame DBT variante	Kreipinio <i>ponas / ponia</i> vartojimas lietuviškame DBT variante
1S–Autobusas	POS	19	0
2S–Pranešimas	OS	1	0
3S–Susirinkimas	OS	0	0
4S–Svečiai	OS	0	0
5S–Draugas	NS	0	0
6S–Dėstytojas	OS	24	2
7S–Paskaita	OS	5	0
8S–Tėvai	POS	0	0
9S–Kirpėja	POS	5	0
10S–Gydytojas	OS	3	0
11S–Mergina	NS	0	0
12S–Sesuo	NS	0	0
13S–Apsaugos darbuotojas	OS	3	1

14S–Teta	NS	0	0
15S–Padavėja	POS	3	0
16S–Kunigas	OS	0	0
17S–Policijos pareigūnas	OS	3	1
Iš viso		68 (8 proc.)	4 (0,47 proc.)

6 pav. *Ponas / ponia kreipimosi raiškos vartojimas.*

Iš 6 paveikslo ir lentelės matyti, kad kreipimosi raiška *ponas / ponia* Vilniaus krašto lenkų yra dažniau vartojama kreipiantis lenkų k. OS ir POS situacijose. Lietuvių kalboje toks kreipinys respondentų dažniausiai yra ribojamas ir vartojamas tik trijose OS situacijose – bendraujant su dėstytoju, apsaugos darbuotoju ir policijos pareigūnu. Pasak G. Čepaitienės (2007: 85), oficialiai kreipiantis į adresatą lietuvių k. prie pavardės ar pareigų galima pridėti pažyminį *ponas / ponia*. Toks yra dabartinis bendravimo būdas, kuris lyg ir yra sugrįžęs iš nepriklausomybės laikų kreipimosi raiškos tradicijų. Taip lietuvių kalba pašnekovai gali kreiptis vienas į kitą nepriklausomai nuo jų lyties, amžiaus ar socialinio sluoksnio. Nors pabrėžiama, kad toks bendravimas dažniausiai pastebimas žiniasklaidoje, pvz.: įvairiose pokalbių, diskusijų laidose, kuriose vedėjas viešai matant didelei publikai kreipiasi į savo pašnekovus.

Taigi, kreipinį *ponas / ponia* galima vartoti tiek lenkų, tiek lietuvių kalbose esant distancinei mandagumo raiškai, tačiau respondentai šią raišką daug dažniau rinkdavosi lenkų k.

Lietuviškame DBT šią kreipimosi raišką respondentai pasirinko tik 4 kartus. Manoma, kad respondentai supranta, kad ši kreipimosi raiška yra daug dažnesnė ir populiarnesnė lenkų nei lietuvių k., todėl ir vartojo ją atitinkamai dažniau lenkų k. Taip pat pastebėta, kad nors kreipinys *ponas / ponia* nėra labai paplitęs Vilniaus krašte, vis dėlto, respondentų buvo vartojamas, tam įtakos galėjo turėti tiriamųjų imtis, t.y. moksleiviai, kurie šią raišką vartoja bendraudami su mokytojais ir lenkų filologijos studentai, kurie orientuojasi į bendrinės lenkų kalbos vartojimą.

2.2.1.4. Ponas / ponia + vardas

Šio kreipinio pagrindu laikomas pagarbus kreipinys *ponas / ponia*, prie kurio pridedamas adresato vardas. Dar XIX a. lenkų k. kreipimosi raiškai išreikšti su *ponas / ponia* buvo vartojami tik pareigų pavadinimai, pavardės arba giminystės vardai, tuo tarpu vardas buvo vartojamas tik neoficialiose situacijose. Junginį *ponas / ponia + vardas* galima buvo išgirsti tik iš aukštesnio statuso asmens, kai šis kreipdavosi į žemesnio statuso asmenį. Šiandien tokių mandagaus kreipimosi taisyklių lenkų kalboje nėra laikomasi. Tokių kreipinių vartoja tiek jaunesnio, tiek vyresnio amžiaus asmenys bendraudami vienas su kitu. Šiuolaikinėje lenkų kalboje toks kreipinys tampa universaliu ir ilgainiui gali pakeisti labiau oficialų kreipinį *proszę pani / pana* (liet. *prašau pono, ponios*). Lietuvių k. tokia kreipimosi raiška pastebima televizijos laidose kreipiantis į moteris, o į vyrus, kurie dalyvauja visuomeninėse politinėse laidose konstrukcija *ponas + vardas* pastebima daug rečiau. Taip pat ši kreipimosi raiška pastebima kreipiantis į vyresnio amžiaus pašnekovus televizijos laidose (Čepaitienė 2007: 88).

Atlikto tyrimo rezultatų analizė parodė, kad dažniausiai tokiu būdu kreipiamasi POS situacijoje *9S–Kirpėja*, lenkų kalba tokio kreipimosi pavartojimų skaičius šioje situacijoje buvo 28 kartai, o lietuvių k. 14 kartų. OS situacijoje *6S–Dėstytojas* respondentai kreipiasi į dėstytoją / mokytoją kreipiniu *ponas + vardas* 7 kartus lenkų k., nors tai nėra taisyklingas kreipimosi būdas OS, o lietuvių k. tik 1-ą kartą. OS *10S–Gydytojas* bendraujant su gydytoju šis kreipinys lenkų kalba pavartotas 10 kartų, o lietuvių k. taip į gydytoją buvo kreiptasi tik vieną kartą. Verta pastebėti, kad tokios raiškos pasirinkimo galimybės respondentai turėjo vien dėl to, kad DBT situacijoje buvo nurodytas gydytojo vardas ir pavardė, pvz.:

(36) *Pani Marto (Ponia Morta)* (9S–Kirpėja)

(37) *Ponia Rasa* (9S–Kirpėja)

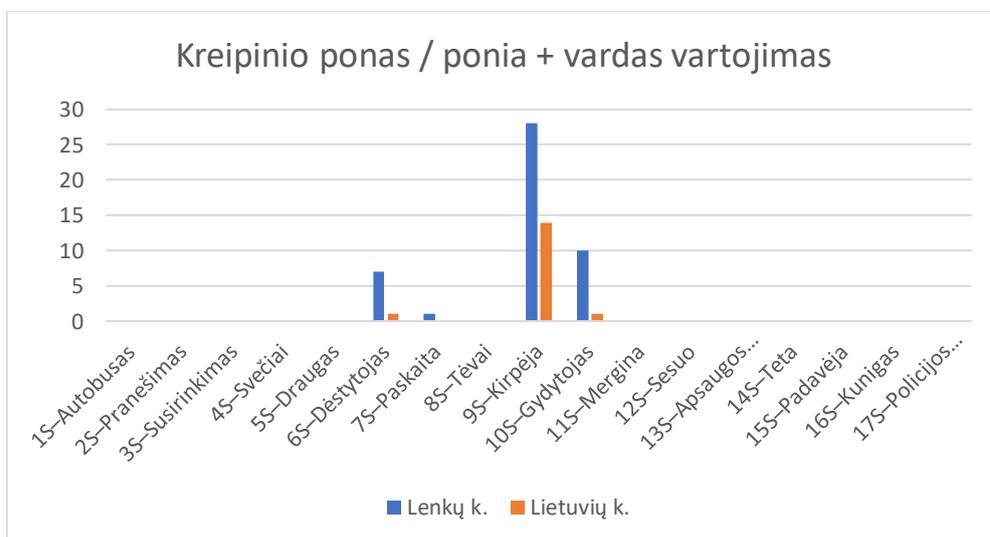
(38) *Panie Tomaszu (Pone Tomai)* (10S–Gydytojas)

- (39) *Panie Tomaszu, z powodu zlego samopoczucia chcę przedłużyć chorobowy. (Pone Tomai, dėl blogos savijautos noriu pratęsti nedarbingumą.)* (10S–Gydytojas)
- (40) *Panie Tomaszu czy Pan będzie jutro w szkole? (Pone Tomai ar būsite rytoj mokykloje?)* (6S–Dėstytojas)
- (41) *Czy Pan Tomasz będzie jutro w szkole? (Ar ponas Tomas rytoj bus mokykloje?)* (6S–Dėstytojas)
- (42) *Pani Ewelino, proszę przedstawić swoją pracę domową (Ponia Evelina, prašau prostatyti savo namų darbą)* (6S–Dėstytojas)

7 lentelė. *Ponas / ponia + vardas kreipimosi raiškos vartojimas.*

Situacija	Adresato ir adresanto santykiai	Kreipinio <i>ponas / ponia</i> + vardas vartojimas lenkiškame DBT variante	Kreipinio <i>ponas / ponia</i> + vardas vartojimas lietuviškame DBT variante
1S–Autobusas	POS	0	0
2S–Pranešimas	OS	0	0
3S–Susirinkimas	OS	0	0
4S–Svečiai	OS	0	0
5S–Draugas	NS	0	0
6S–Dėstytojas	OS	7	1
7S–Paskaita	OS	1	0
8S–Tėvai	POS	0	0
9S–Kirpėja	POS	28	14
10S–Gydytojas	OS	10	1
11S–Mergina	NS	0	0
12S–Sesuo	NS	0	0
13S–Apsaugos	OS	0	0

darbuotojas			
14S–Teta	NS	0	0
15S–Padavėja	POS	0	0
16S–Kunigas	OS	0	0
17S–Policijos pareigūnas	OS	0	0
Iš viso		46 (5,4 proc.)	16 (1,9 proc.)

7 pav. Kreipinio ponas / ponia + vardas vartojimas.

Iš 7 lentelės ir paveikslą matyti, kad lenkų k. kreipimosi raiškos *ponas / ponia + vardas* vartojimas yra dažnesnis nei lietuvių k. Lenkiškame DBT variante šis kreipinys pavartotas 46 kartus arba 5,4 proc., o lietuviškame 16 kartų arba 1,9 proc. Verta pabrėžti, kad nors šis kreipimosi būdas priskiriamas distancinei mandagumo strategijai, tačiau įvardijant adresatą atsiranda kontaktinei mandagumo strategijai būdingas asmens įvardijimas – vardas. Todėl toks kreipimosi būdas dažniausiai buvo pasirenkamas pusiau oficialioje situacijoje bendraujant su kirpėja. Tokią strategiją respondantai rinkosi kreipdamiesi į adresatą lenkų k. ir OS bendraudami su gydytoju. Lietuviškame DBT šiose situacijose buvo pasirinkta kitokia kreipimosi raiška, pvz.: pasisveikinimo forma arba kreipimasis daiktavardiniu kreipiniu vengiant vardo vartojimo, *ponas / ponia* kreipinio vartojimas su adresato vardu, *Jūs* įvardžiu į vieną asmenį. Tikėtina, kad respondantai mano, kad kreipimosi raiškos *ponas / ponia + vardas* vartojimas yra ganėtinai ribotas, nes iš septyniolikos DBT situacijų ši raiška randama tik keturiose. Todėl toks kreipimosi būdas dažniausiai buvo pasirenkamas pusiau

oficialioje situacijoje bendraujant su kirpėja. Tokią strategiją respondentai rinkosi kreipdamiesi į adresatą lenkų k. ir OS bendraudami su gydytoju. Lietuviškame DBT šiose situacijose buvo pasirinkta kitokia kreipimosi raiška, pvz.: pasisveikinimo forma arba kreipimasis daiktavardiniu kreipiniu vengiant vardo vartojimo, *ponas / ponia* kreipinio vartojimas su adresato vardu, Jūs įvardžiu į vieną asmenį, pvz.:

(43) *Gydytojau* (10S–Gydytojas)

(44) *Gydytojau, gal galėtumėte pratęsti man nedarbingumą, nes nesijaučiu dar pasveikusi*
(10S–Gydytojas)

(45) *Sveiki, Rasa* (9S–Kirpėja)

(46) *Laba diena, Rasa* (9S–Kirpėja)

(47) *Ponia Rasa* (9S–Kirpėja)

(48) *Dėstytojau, ar būsite rytoj universitete?* (6S–Dėstytojas)

(49) *Ar Jūs rytoj busite mokykloje?* (6S–Dėstytojas)

2.2.1.5. Ponas / ponia + pavardė

Standartinėje lenkų kalboje kreipinys *ponas / ponia + pavardė* laikomas nepagarbiu ir nemandagiu, nors kitose Europos šalių kultūrose toks kreipinys yra priimtinas ir vartojamas. Lietuvių kalboje toks kreipimasis į adresatą priskiriamas distancinei mandagumo strategijai. 2003–2005 m. televizijos laidų analizės metu pastebėta, kad laidų vedėjai į savo pašnekovus įprastai kreipiasi pavarde su priedėliu *ponas / ponia* (Čepaitienė 2007: 85). Remiantis Z. Petrošiūtės 2014 m. tyrimu, tokią kreipimosi raišką galima buvo išgirsti ir parlamentinėje kalboje 1923 m. rudens ir pavasario sesijose, kai buvo kreipiamasi netiesiogiai į kitą seimo narį. 1990 ir 2013 m. rudens ir pavasario sesijų metu tokios kreipimosi raiškos nebuvo rasta politikų kalboje.

Šiame darbe kreipinys *ponas / ponia + pavardė* buvo daug retesnis negu *ponas / ponia + vardas*. Lenkiškame DBT variante toks kreipinys rastas tik vieną kartą *6S–Dėstytojas* situacijoje ir 4 kartus *10S–Gydytojas* situacijoje, pvz.:

(50) *Pan Dąbrowski, czy będzie pan jutro w szkole? (Pone Dambrauskai ar būsite rytoj mokykloje?)* (6S–Dėstytojas)

(51) *Panie Markowski (Pone Markovski)* (10S–Gydytojas)

Lietuvių kalba tokios kreipimosi raiškos buvo rasta dar mažiau, tik vieną kartą 6S–Dėstytojas situacijoje ir 2 kartus 10S–Gydytojas situacijoje, pvz.:

(52) *Pone Ramanauskai, ar rytoj turėsiu galimybę sutikti jus mokykloje?* (6S–Dėstytojas)

(53) *Pone Petrauskai* (10S–Gydytojas)

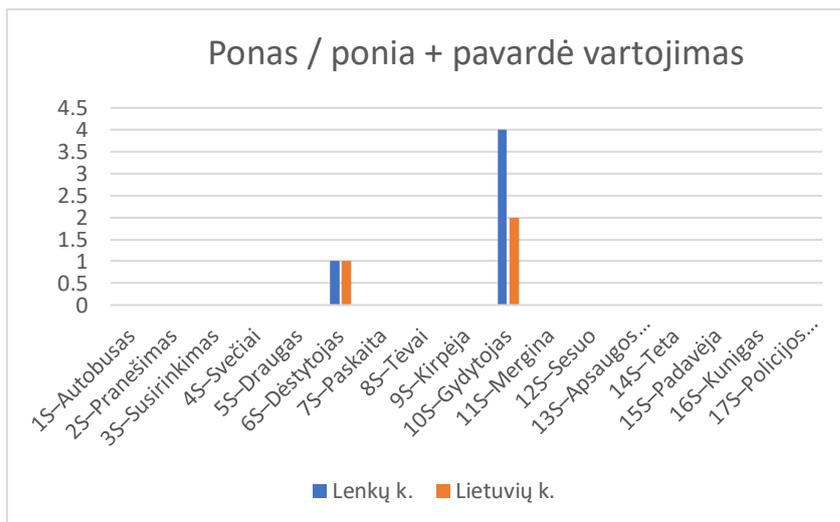
Šiame tyrime tokia kreipimosi raiška yra viena iš rečiausiai vartojamų tiek lenkų, tiek lietuvių k. Tam įtakos galėjo turėti tai, kad lenkų k. tokia forma yra nemandagi ir netaisyklinga, esant vertikaliesiems adresato ir adresanto santykiams lenkų k. negalima kreiptis pavarde, o toks kreipimosi būdas buvo populiariesnis sovietmetyje su žodžiu *draugas*, pvz.: *draugas Markowski*. Daromos išvados, kad respondentai suvokia šios kreipimosi raiškos netaisyklingumą ir vartoja ją labai retais atvejais. Nors lietuvių kalboje tokia kreipimosi raiška yra įmanoma, bet tiek pagal G. Čepaitienės (2003–2005 m.), tiek pagal Z. Petrošiūtės (2014 m.) tyrimų išvalgas ši kreipimosi raiška vartojama vis rečiau, ją dažniau pakeičia kreipimasis į adresatą kitu modeliu, pvz.: *ponas / ponia + pareigų pavadinimas*. Šiame tyrime šios kreipimosi raiškos vartojimą galėjo nulemti keletas veiksnių: taisyklingos formos nemokėjimas, respondantai – jauni žmonės galėjo neturėti tokios kreipimosi situacijos patirties, taip pat pavardės vartojimą galėjo nulemti ir DBT situacijose painėtos adresatų pavardės.

Iš žemiau esančios 8 lentelės matyti, kad šios kreipimosi raiškos pasiskirstymas abiejuose kalbose yra ganėtinai vienodas, taip kreipiamasi tose pačiose situacijose tiek lenkų, tiek lietuvių kalba, tačiau dėl tokio reto vartojimo sunku kalbėti apie interferencijos požymius.

8 lentelė. *Ponas / ponia + pavardė kreipimosi raiškos vartojimas.*

Situacija	Adresato ir adresanto santykiai	Kreipinio <i>ponas / ponia + pavardė</i> vartojimas lenkiškame DBT variante	Kreipinio <i>ponas / ponia + pavardė</i> vartojimas lietuviškame DBT variante
1S–Autobusas	POS	0	0
2S–Pranešimas	OS	0	0

3S– Susirinkimas	OS	0	0
4S–Svečiai	OS	0	0
5S–Draugas	NS	0	0
6S–Dėstytojas	OS	1	1
7S–Paskaita	OS	0	0
8S–Tėvai	POS	0	0
9S–Kirpėja	POS	0	0
10S–Gydytojas	OS	4	2
11S–Mergina	NS	0	0
12S–Sesuo	NS	0	0
13S–Apsaugos darbuotojas	OS	0	0
14S–Teta	NS	0	0
15S–Padavėja	POS	0	0
16S–Kunigas	OS	0	0
17S–Policijos pareigūnas	OS	0	0
Iš viso		5 (0,58 proc.)	3 (0,35 proc.)

8 pav. *Ponas / ponia + pavardė vartojimas.*

2.2.1.6. Daiktavardinis kreipinys

Lenkų k. kreipinys *ponas / ponia* gali jungtis su profesijų, pareigybių, mokslinio laipsnio pavadinimais. Dažniausiai taip kreipiamasi oficialiose, rečiau neoficialiose situacijose. E. Janus (2009: 144–145) teigia, kad Vilniaus krašto lenkų k. daiktavardiniu kreipiniu nurodant pareigybių pavadinimą kreipiamasi bendraujant su gydytoju, mokytoju, mokyklos direktoriumi. Kita Vilniaus krašto lenkų k. tyrėja T. Rynkiewicz (2002:29) teigia, kad tarp Vilniaus krašto lenkų studentų ši kreipimosi raiška vartojant pareigybių pavadinimus nėra dažnai vartojama, o mokyklinėje aplinkoje vartojama tik kreipiantis į direktorių, pvz.: *panie dyrektorze (pone direktoriau)*. Studentai vietoje šio kreipinio mieliau pasirenka *proszę pana / pani* kreipimosi raišką. Lietuvių k. jeigu yra žinomos adresato pareigos, mokslinis titulas ar profesija, tuomet kreipiantis derėtų tai paminėti, bendraujant oficialiai įprasta tampa dvinarė konstrukcija, kai greta priedėlio *ponas / ponia* yra įvardijama pareigybė. G. Čepaitienė (2007: 86) pastebi, kad televizijos laidose neretai į aukštą visuomeninį statusą turinčius visuomenės veikėjus kreipiamasi vien tik pareigas nurodančiais žodžiais (ibid.). Lenkų k. tokia kreipimosi raiška yra nevirtojama, mandagiai įprasta kreiptis visada pridedant žodį *ponas / ponia*. Z. Petrošiūtė (2014: 42) daiktavardinio kreipinio raiškos randa ir parlamentiniame diskurse, šiuo kreipiniu dažniausiai nurodomos asmens einamos pareigos, profesija ar mokslinis vardas. Kartais prieš pareigų pavadinimą buvo vartojamas ir priedėlis *ponas*.

Atliktame tyrime daiktavardiniu kreipiniu dažniausiai buvo nurodomos asmens į kurią kreipiamasi pareigos, profesija, mokslinis laipsnis, giminystės ryšys. Dažniausiai toks kreipinys sudarytas iš vieno ar daugiau daiktavardžių, dažnai prieš pareigų pavadinimą buvo įterpiamas ir

mandagusis kreipinys *ponas*, pvz.: *pone profesoriau*, *pone pareigūne*, *pone policininke*, *pone kunige* ir pan. Nors tokia kreipimosi raiška yra vartojama ir lietuvių k., tačiau jau minėti tyrimai rodo, kad daiktavardinio kreipinio vartojimas kartu su mandagiu kreipiniu *ponas / ponia* vis rečiau yra pastebimas aktyvioje vartosenoje. Šiame tyrime rasta nemažai tokių kreipimosi formų, manoma, kad tokiai vartosenai įtakos galėjo turėti lenkų k. kreipimosi raiška, kurioje kreipinys *ponas / ponia* yra vartojamas labai dažnai. Lietuviškuose DBT rezultatuose rasti tokie pavyzdžiai:

(54) *Pone apsaugininke* (13S–Apsaugos darbuotojas)

(55) *Pone pareigūne* (17S–Policijos pareigūnas)

(56) *Pone Gydytojau* (10S–Gydytojas)

(57) *Ponia Mokytoja* (6S–Dėstytojas)

Daiktavardinis kreipinys lietuviškame DBT variante buvo pavartotas 176 kartus arba 20,7 proc., 71 kartą arba 8,3 proc. dažniau negu lenkiškame variante, kuriame šio kreipinio pavartojimų skaičius buvo 105 kartai arba 12,4 proc. Verta pabrėžti, kad ne visi šiame darbe rasti daiktavardiniai kreipiniai buvo priskirti distancinei mandagumo strategijai. Situacijose 14S–*Teta* ir 8S–*Tėvai* vartoti daiktavardiniai kreipiniai nusakantys giminystės ryšį (mama, tėtis, tėvai, teta) priskiriami kontaktinei mandagumo strategijai ir jų pavartojimų skaičius įtrauktas į kontaktinės mandagumo strategijos statistiką (59 pavartojimai lenkų ir 54 lietuvių k.).¹⁰

Distancinėje mandagumo strategijoje daiktavardinis kreipinys 2S–*Pranešimas* situacijoje pavartotas 1 kartą lenkų k. ir 12 kartų lietuvių kalba. 3S–*Susirinkimas* situacijoje šis kreipinys ir vėl dažniau vartojamas lietuvių k. 8 kartus nei lenkų k. 2 kartus. Toliau šis kreipinys randamas 6 kartus 6S–*Dėstytojas* situacijoje lietuvių k. ir tik 1 kartą lenkų k. 10S–*Gydytojas* situacijoje lenkų kalba daiktavardinis kreipinys pavartotas dvigubai mažiau – 10 kartų, negu lietuvių k. – 20 kartų. 13S–*Apsaugos darbuotojas* situacijoje taip pat buvo vartojamas daiktavardinis kreipinys. Respondentai norėdami kreiptis į apsaugos darbuotoją parduotuvėje lenkų k. šią kreipimosi raišką pavartojo 9 kartus, o lietuvių k. 18 kartų, taip pat ši kreipimosi raiška buvo vartota kreipiantis į policijos pareigūną, pvz.:

(58) *Pani profesor (Ponia profesore)* (2S–Pranešimas)

(59) *Nauczyciele i uczniowie (Mokytojai ir mokiniai)* (3S–Susirinkimas)

¹⁰ Kontaktinės strategijos skyriuje ši raiška atskirai neanalizuojama, nes visų pavartojimo pavyzdžių vienodumas neleidžia plačiau aprašyti šios kategorijos, kreipiantis į tetą visada buvo vartojamas kreipimosi žodis *teta (ciociu)*, o į tėvus *tėvai* arba *tėveliai*, lenkiškai *rodzice*.

(60) *Mokytojau, ar rytoj būsite?* (6S–Dėstytojas)

(61) *Dėstytojau, ar būsite rytoj universitete?* (6S–Dėstytojas)

(62) *Czy Pan doktor będzie jutro na uniwersytecie? (Ar ponas daktaras bus rytoj universitete?)*
(6S–Dėstytojas)

(63) *Panie lekarzu (Pone gydytojau)* (10S–Gydytojas)

(64) *Gydytojau, gal galėtumėte pratęsti man nedarbingumą, nes nesijaučiu dar pasveikusi*
(10S–Gydytojas)

(65) *Panie ochraniarzu (Pone apsaugininke)* (13S–Apsaugos darbuotojas)

(66) *Apsaugininke* (13S–Apsaugos darbuotojas)

(67) *Panie policjancie (Pone policininke)* (17S–Policijos pareigūnas)

Taip pat ši kreipimosi raiška dažnai pasitaikė bendraujant su kunigu lietuvių k. 21 kartą, tikriausiai tokiam netaisyklingam kreipimosi raiškos vartojimui įtakos galėjo turėti respondentų nežinojimas, kaip reiktų kreiptis į dvasininkus lietuvių k., nes lenkų k. tokia kreipimosi raiška vartojama kiek mažiau – 5 kartus. Daroma prielaida, kad su dvasininkais respondentai arba retai susiduria arba bendrauja su jais tik lenkų k., pvz.:

(68) *Pone Kunige*

(69) *Panie książe (Pone Kunige) (klaidinga forma, taisyklingai lenkų k. reiktų kreiptis proszę księdza)*

Analizuojant daiktavardinio kreipinio raišką pastebėta, kad ir lietuviškame DBT variante respondentai vartojo pareigybių pavadinimus kartu su pagarbiu kreipiniu *ponas / ponia*. Matome, kad šioje kreipimosi raiškos kategorijoje respondentai perkelia lenkų k. būdingą kreipimosi raišką į lietuvių k., pvz.:

(70) *Ponia padavėja* (15S–Padavėja)

(71) *Pone apsaugininke* (13S–Apsaugos darbuotojas)

(72) *Pone pareigūne* (17S–Policijos pareigūnas)

Taip pat kartais respondentai įrašydavo klaidingą kreipimosi forma – be šauksmininko linksnio, pvz.:

(73) *Ponas darbuotojas* (13S–Apsaugos darbuotojas)

9 lentelė. *Daiktavardinio kreipinio vartojimas.*

Situacija	Adresato ir adresanto santykiai	Daiktavardinio kreipinio vartojimas lenkiškame DBT variante	Daiktavardinio kreipinio vartojimas lietuviškame DBT variante
1S–Autobusas	POS	0	0
2S–Pranešimas	OS	1	12
3S– Susirinkimas	OS	2	8
4S–Svečiai	OS	0	0
5S–Draugas	NS	0	0
6S–Dėstytojas	OS	1	6
7S–Paskaita	OS	0	0
8S–Tėvai	POS	18	24
9S–Kirpėja	POS	0	0
10S–Gydytojas	OS	10	20
11S–Mergina	NS	0	0
12S–Sesuo	NS	0	0
13S–Apsaugos darbuotojas	OS	9	16
14S–Teta	NS	41	30
15S–Padavėja	POS	1	0
16S–Kunigas	OS	5	21
17S–Policijos pareigūnas	OS	23	37
Iš viso		105 (12,4 proc.)	174 (20,5 proc.)

9 pav. Daiktavardinio kreipinio vartojimas.

Iš 9 lentelės ir paveikslo matyti, kad daiktavardinio kreipinio vartojamas respondentų tarpe yra daug populiarnesnis lietuvių nei lenkų k. Net ir atėmus kontaktinei mandagumo strategijai priskiriamus pavartojimų skaičius, vis tiek šios kreipimosi raiškos vartojimas yra dažnesnis lietuvių kalboje. Daiktavardinio kreipinio vartojimas randamas visuose OS situacijose, kartais papildomas priedėliu *ponas / ponia*. Šio tyrimo rezultatai neapsiriboja šio kreipinio vartojimu tik akademinėje ar mokyklinėje aplinkoje, daiktavardinis kreipinys vartojamas bendraujant ir viešoje erdvėje su apsaugos darbuotoju ar policijos pareigūnu, taip kreipiantis į dvasininkus. Ši kreipimosi strategija yra viena populiariausių tarp respondentų kreipimosi raiškos pasirinkimų. Tikriausiai tam įtakos galėjo turėti respondentai – mokiniai ir studentai, kurie, kaip ir minėjo kiti tyrėjai, yra linkę šią raišką vartoti.

2.2.1.7. *Jūs* kreipinys į vieną ir daugiau nei vieną asmenį

Šiame darbe *Jūs* kreipinys vartojamas mandagiai kreipiantis tiek į vieną asmenį, tiek į asmenų grupę, todėl ir aptariamos dvi šio kreipinio vartojimo galimybės. *Jūs* reikšmė „tu“ vartojamas kreipiantis į pažįstamus arba mažiau pažįstamus, taip pat į vyresnius bei gerbiamus asmenis, bendraujant su pažįstamais oficialiose situacijose, pavyzdžiui: santykiuose tarp viršininko ir pavaldinių, kartais ir tarp bendradarbių (Petrošiūtė 2014: 61). Atlikto tyrimo duomenų analizės metu paaiškėjo, kad *jūs* kreipinys kreipiantis į vieną asmenį tyrimo respondentų dažniau vartojamas lietuvių (55 kartai arba 6,5 proc.) nei lenkų k. (7 kartai arba 0,82 proc.). Tokiam netolygiam pasiskirstymui įtakos galėjo turėti lenkų kalbos mandagaus kreipimosi raiškos taisyklės, pagal kurias kreiptis į vieną asmenį kreipiniu *Jūs* yra nemandagu ir netaisyklinga. Šia forma lenkų k.

keičia kreipinys *ponas / ponia*. Tačiau verta pastebėti, kad tarminėje lenkų kalboje tokia kreipimosi raiška kartais yra vartojama ir laikoma mandagia.

Dažniausiai kreipimosi raiška *Jūs* kreipiantis į vieną asmenį forma buvo vartojama 1S–*Autobusas* situacijoje 4 kartus lenkų k. ir 14 kartų lietuvių k., 13S–*Apsaugos darbuotojas* situacijoje taip buvo kreiptasi 2 kartus lenkų ir 4 kartus lietuvių k. 17S–*Policijos pareigūnas* situacijose 1 kartą lenkų k. ir 4 kartus lietuvių k. 10 kartų šią kreipimosi raišką respondentai pavartojo tik lietuvių k. 9S–*Kirpėja* situacijoje, vienas iš respondentų net pakomentavo savo atsakymą – *Kreipčiausi Jūs, nes vardu kreiptis būtų nejauku*. 7 kartus ši raiška vartojama 10S–*Gydytojas* ir 6 kartus 14S–*Teta* situacijose. 6S–*Dėstytojas* ir 16S–*Kunigas* situacijose pavartota po 2 kartus, o 15S–*Padavėja* situacijoje 1 kartą, pvz.:

(74) *U was wypadł bilet (Jums iškrito bilietas)* (1S–Autobusas)

(75) *Ar tai jūs pametėte bilietėlį?* (1S–Autobusas)

(76) *Mam problem, czy moglibyście mi pomóc? (Turiu problemą, gal jūs galėtumėte man padėti?)* (13S–Apsaugos darbuotojas)

(77) *Gal jūs galėtumėte man padėti?* (13S–Apsaugos darbuotojas)

(78) *Ar jūs galite man padėti?* (17S–Policijos pareigūnas)

(79) *Ar Jūs rytoj busite mokykloje?* (6S–Dėstytojas)

Tik lietuvių kalba respondentai pateikė tokią kreipimosi raišką, kai prieš kreipinį *Jūs* vartojamas performatyvas *atsiprašau*, pvz.:

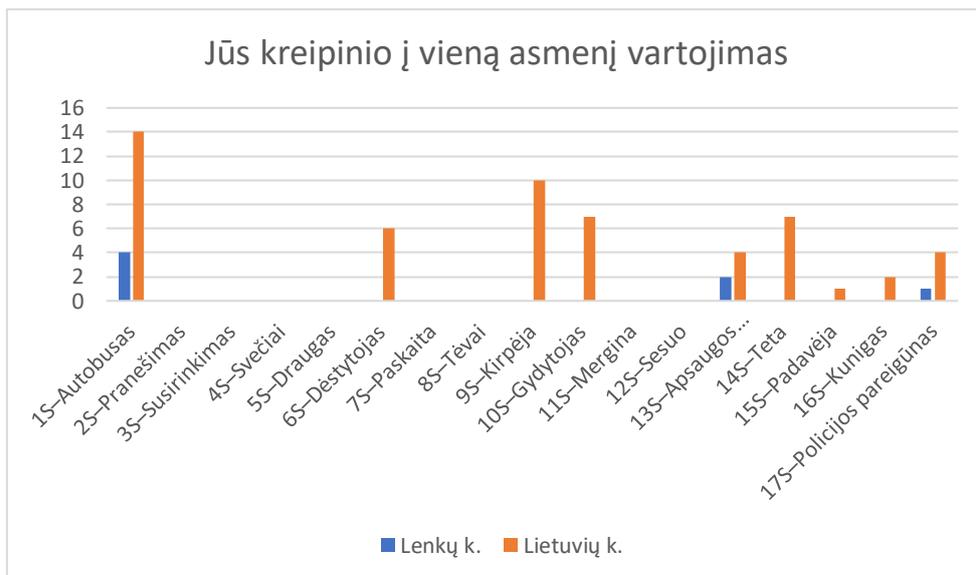
(80) *Atsiprašau, galima Jūs čia pakviesti?* (13S–Apsaugos darbuotojas)

(81) *Atleiskit, gal galėtumėte visgi išrašyti pažymą dėl užsitęsusių ligos, siaubingai jaučiuosi* (10S–Gydytojas)

10 lentelė. *Jūs* kreipiantis į vieną asmenį vartojimas kreipimosi raiškoje.

Situacija	Adresato ir adresanto santykiai	<i>Jūs</i> kreipiantis į vieną asmenį vartojimas lenkiškame DBT variante	<i>Jūs</i> kreipiantis į vieną asmenį vartojimas lietuviškame DBT variante
1S–Autobusas	POS	4	14

2S–Pranešimas	OS	0	0
3S– Susirinkimas	OS	0	0
4S–Svečiai	OS	0	0
5S–Draugas	NS	0	0
6S–Dėstytojas	OS	0	6
7S–Paskaita	OS	0	0
8S–Tėvai	POS	0	0
9S–Kirpėja	POS	0	10
10S– Gydytojas	OS	0	7
11S–Mergina	NS	0	0
12S–Sesuo	NS	0	0
13S–Apsaugos darbuotojas	OS	2	4
14S–Teta	NS	0	7
15S–Padavėja	POS	0	1
16S–Kunigas	OS	0	2
17S–Policijos pareigūnas	OS	1	4
Iš viso		7 (0,82 proc.)	55 (6,5 proc.)

10 pav. *Jūs kreipinys į vieną asmenį vartojimas.*

Iš 10 lentelės ir paveikslo matyti, kad kreipinys *Jūs* lietuvių k. vartojamas kreipiantis į vieną asmenį OS, PSO ir NS, o lenkų k. OS ir tik vienoje POS. Kadangi tokia raiška lenkų k. yra nemandagi ir nevartojama mandagiame pokalbyje, o lietuvių k. respondentai šią raišką vartojo kiek dažniau, galima būtų daryti prielaidą, kad būtent šioje kreipimosi raiškos kategorijoje respondentai kreipimosi būdą perkelia iš lietuvių k. į lenkų k.

(82) *Gal galėtumėte man padėti?* (13S–Apsaugos darbuotojas)

(83) *Ar galėtumėte man padėti?* (17S–Policijos pareigūnas)

(84) *Ar Jūs rytoj busite mokykloje?* (6S–Dėstytojas)

(85) *Jūs pametėte bilietą* (1S–Autobusas)

Dažniausiai tokią raišką respondentai pasirinko bendraudami su vyresnio amžiaus vyriškiu viešajame transporte, su kirpėja, gydytoju ir dėstytoju. NS respondentai taip kreipėsi į tetą bendraudami su ja namų aplinkoje. Šios kreipimosi raiškos vartojimą galėjo nulemti situacijų dalyvių amžius ir situacijos oficialumo laipsnis. Lytis turėjo mažesnę įtaką, nes net neoficialioje aplinkoje į moterį – tetą buvo kreiptasi forma *Jūs*. Lenkų k. tokia raiška vartota tik OS bendraujant su policijos pareigūnu ir apsaugos darbuotoju. POS taip buvo kreiptasi į vyresnio amžiaus vyrą autobuse. Ganėtinai retą šios kreipimosi raiškos vartojimą lenkų k., kaip jau buvo anksčiau minėta, galėjo nulemti šios formos nepriimtumas lenkų k. mandagioje kreipimosi raiškoje. Manoma, kad didesnė dalis respondentų supranta šios raiškos netaisyklingumą ir mieliau renkasi kitas kreipimosi formas, pvz.: kreipinį *ponas / ponia*.

Kreipinys *Jūs* daugiskaitos forma yra vienintelis kreipinys, kuris yra vartojamas kreipiantis participiniu įvardžiu daugiau nei į vieną žmogų (Petrošiūtė 2014: 60). Ši kreipimosi raiška respondentų buvo dvigubai dažniau vartojama lietuvių (34 kartus arba 4 proc.), nei lenkų kalbose (13 kartų arba 1,52 proc.). Šis kreipinys pavartotas trijose situacijose: 3S–*Susirinkimas* 4 kartai lietuvių k., 4S–*Svečiai* 5 kartai lenkų k. ir 20 kartų lietuvių k. bei 8S–*Tėvai* situacijoje – 8 kartai lenkų ir 10 kartų lietuvių k., pvz.:

(86) *Malonu Jūs matyti* (3S–*Susirinkimas*)

(87) *Chcę zaprosić was na wycieczkę po najpiękniejszych zakątkach szkoły* (*Noriu jūs pakviesti į ekskursiją po gražiausias mūsų mokyklos vietas*) (4S–*Svečiai*)

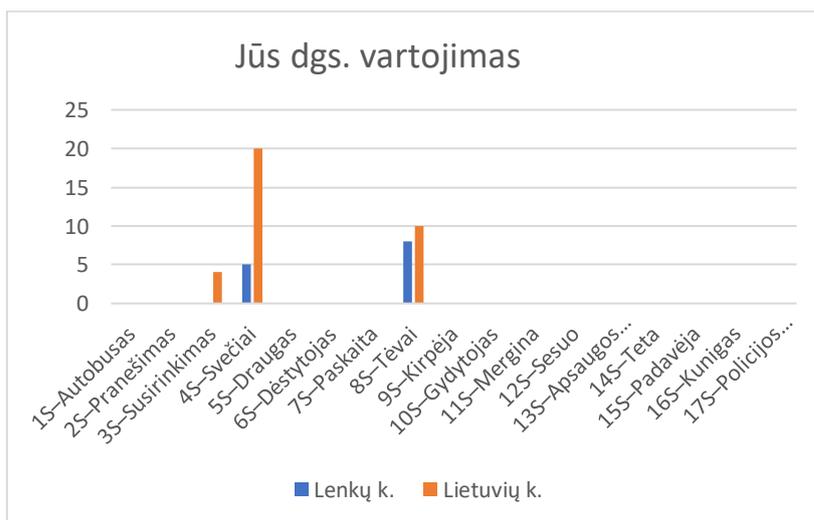
(88) *Kviečiu Jūs į trumpa ekskursiją po mūsų universitetą* (4S–*Svečiai*)

(89) *Noriu jūs pasveikinti ir padėkoti už jūsų rūpestingumą, meilę ir palaikymą; Ačiū jums už viską* (8S–*Tėvai*)

11 lentelė. *Jūs* įvardžio vartojimas kreipiantis į daugiau nei vieną asmenį.

Situacija	Adresato ir adresanto santykiai	Jūs dgs. vartojimas lenkiškame DBT variante	Jūs dgs. vartojimas lietuviškame DBT variante
1S–Autobusas	POS	0	0
2S–Pranešimas	OS	0	0
3S–Susirinkimas	OS	0	4
4S–Svečiai	OS	5	20
5S–Draugas	NS	0	0
6S–Dėstytojas	OS	0	0
7S–Paskaita	OS	0	0
8S–Tėvai	POS	8	10
9S–Kirpėja	POS	0	0
10S–Gydytojas	OS	0	0
11S–Mergina	NS	0	0

12S–Sesuo	NS	0	0
13S–Apsaugos darbuotojas	OS	0	0
14S–Teta	NS	0	0
15S–Padavėja	POS	0	0
16S–Kunigas	OS	0	0
17S–Policijos pareigūnas	OS	0	0
Iš viso		13 (1,52 proc.)	34 (4 proc.)

11 pav. *Jūs dgs. vartojimas.*

Iš 11 lentelės ir paveikslo matyti, kad asmeninio įvardžio *Jūs* vartojimas labai priklauso nuo DBT situacijų, ši raiška vartojama tik tokiose situacijose, kuriose pasirodo daugiau nei vienas situacijos dalyvis, pvz.: susirinkimo dalyviai – dėstytojai ir mokytojai, mokyklos ar universiteto svečiai, taip pat tėvai. Lenkų k. šią formą respondantai vartojo ganėtinai retai, tam įtakos galėjo turėti gausi lenkų k. mandagus kreipimosi raiškų sistema, asmeninį įvardį *Jūs* respondantai dažniau pakeisdavo būdvardiniu dalyviu + daiktavardžiu arba daiktavardiniu kreipiniu.

2.2.1.8. Būdvardiškas dalyvis + daiktavardis

Kreipimasis būdvardiškuoju dalyviu *gerbiamas*, *gerbiamieji* parodo pagarbą adresatui, šis kreipinys dažnai atlieka daiktavardžio funkciją. Šį kreipinį dažniausiai patogu vartoti, kai

bendraujama su gana neapibrėžta auditorija arba kreipiamasi į vieną asmenį, su kuriuo norima palaikyti kuo neutralesnį santykį (Petrošiūtė 2014: 49). Lenkų k. ši kreipimosi raiška taip išreiškia pagarbą adresatui, dažnai yra vartojama vertikaliuose santykiuose, kai žemesnio socialinio statuso asmuo kreipiasi į aukštesnio statuso asmenį, pvz.: tokią raišką turėtų vartoti studentai ir mokiniai rašydami el. laišką dėstytojui ar mokytojui. Lietuvių k. el. laiškai dažniausiai pradedami nuo pasisveikinimo, šios el. laiškų rašymo tendencijos pastebimos ir Vilniaus lenkų raiškoje (Geben 2019: 79).

Tyrimo analizė rodo, kad kreipinys *gerbiamas, gerbiamieji* buvo vartojamas tik kartu su daiktavardžiais. Lietuvių k. DBT anketoje ši kreipimosi raiška vartota (77 kartus arba 9,05 proc.), o lenkų (63 kartus arba 7,05 proc.). Dažniausiai šis kreipinys vartojamas 3S–*Susirinkimas* situacijoje kreipiantis į susirinkimo dalyvius 26 kartus lenkų ir 18 kartų lietuvių k., taip pat toks kreipimosi būdas dažnai pasitaikė ir 2S–*Pranešimas* situacijoje – po 20 kartų lenkų ir lietuvių kalbomis. Šis kreipinys ganėtinai dažnas ir 4S–*Svečiai* situacijoje, 7 kartus vartojamas lenkų ir 10 kartų lietuvių k. 8S–*Tėvai* situacijoje taip kreiptasi 2 kartus lenkų k. ir 10 kartų lietuvių k. 10S–*Gydytojas* situacijoje šis kreipinys pavartotas 2 kartus lenkų k. ir 5 kartus lietuvių k. 17S–*Policijos pareigūnas* situacijoje ši kreipimosi raiška vartojama po 1 kartą lenkų ir lietuvių k. Tik lietuvių kalba kreipimasis *būdvardiškuoju dalyviu + vardu* randamas 4 kartus situacijoje 6S–*Dėstytojas* ir 2 kartus situacijoje 15S–*Padavėja*, pvz.:

- (90) *Szanowni uczestnicy zebrania (Gerbiamieji susirinkimo dalyviai)* (3S–Susirinkimas)
- (91) *Szanowni nauczyciele (Gerbiamieji mokytojai)* (3S–Susirinkimas)
- (92) *Gerbiamieji mokytojai/Gerbiamieji dalyviai* (3S–Susirinkimas)
- (93) *Szanowni goście, chciałbym zaoferować wycieczkę po najpiękniejszych zakątkach szkoły (Gerbiamieji svečiai, norėčiau pasiūlyti ekskursiją po gražiausias mokyklos vietas)* (4S–Svečiai)
- (94) *Gerbiamieji svečiai, kwieciu jus į trunpą ekskursiją po gražiausias mokyklos vietas* (4S–Svečiai)
- (95) *Szanowny Panie policjancie (Gerbiamas policijos pareigūne)* (17S–Policijos pareigūnas)

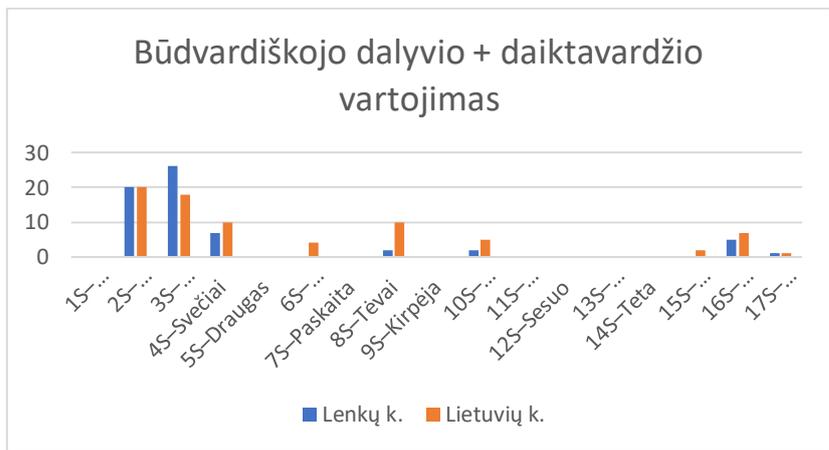
Lietuvių k. šis kreipinys dažniausiai buvo vartojamas oficialiose situacijose bendraujant su nepažįstamais žmonėmis, taip kreiptasi buvo į susirinkimo dalyvius ar svečius. Taip šis pagarbus kreipinys buvo vartotas ir kreipiantis į artimus žmonės oficialioje ar pusiau oficialioje situacijoje, pvz.: per šeimos šventę taip respondentai kreipėsi į tėvus, todėl matome, kad šio

kreipimosi būdo vartojimas lietuvių k. yra ganėtinai universalus, pritaikomas oficialiose ir pusiau oficialiose situacijose.

12 lentelė. *Būdvardiškojo dalyvio + daiktavardžio vartojimas kreipimosi raiškoje.*

Situacija	Adresato ir adresanto santykiai	Būdvardiškojo dalyvio + daiktavardžio vartojimas lenkiškame DBT variante	Būdvardiškojo dalyvio + daiktavardžio vartojimas lietuviškame DBT variante
1S–Autobusas	POS	0	0
2S–Pranešimas	OS	20	20
3S–Susirinkimas	OS	26	18
4S–Svečiai	OS	7	10
5S–Draugas	NS	0	0
6S–Dėstytojas	OS	0	4
7S–Paskaita	OS	0	0
8S–Tėvai	POS	2	10
9S–Kirpėja	POS	0	0
10S–Gydytojas	OS	2	5
11S–Mergina	NS	0	0
12S–Sesuo	NS	0	0
13S–Apsaugos darbuotojas	OS	0	0
14S–Teta	NS	0	0
15S–Padavėja	POS	0	2
16S–Kunigas	OS	5	7

17S–Policijos pareigūnas	OS	1	1
Iš viso		63 (7,05 proc.)	77 (9,05 proc.)

12 pav. Būdvardiškojo dalyvio + daiktavardžio vartojimas kreipimosi raiškoje

Iš 12 paveikslo matyti, kad dažniausiai ši kreipimosi raiška vartojama situacijoje, kai kreipiamasi į žmonių grupę – susirinkimo dalyvius ar svečius, taip pat rašant el. laišką mokytojui ar dėstytojui. Šioje situacijoje būdvardiškojo dalyvio + daiktavardžio pavartojimų skaičius yra vienodas, todėl galima teigti, kad respondantai perkelia lenkų k. būdingą el. laiško struktūrą į lietuvių k. Likusiose situacijose pavartojimų skaičius yra labai mažas, todėl sunku spręsti apie interferenciją.

2.2.1.9. Pasisveikinimo forma

Kiekviena komunikacinė situacija privalo turėti aiškią pradžią ir pabaigą. Pašnekovai dažniausiai tam tikrais signalais inicijuoja komunikacinio proceso pradžią, dažniausiai tai būna pasisveikinimo formos. Pagal M. Marcjanik (2007: 51) pasisveikinimai įgauna mandagumo raišką ir vartojami kaip kreipiniai į adresatą. Pasisveikinimo žodžiai: *Dzień dobry (Laba diena)*, *Cześć (Labas)*, *Witam (Sveiki)* ir kt. gali būti išsakomi kaip kreipimosi raiška įvairiose kasdienio gyvenimo situacijose. Pagal adresato ir adresanto santykius pasirenkamas ir tinkamas pasisveikinimo būdas. Oficialiuose situacijose lenkų k. vertėtų vengti mažiau oficialios pasisveikinimo formos *Witam (Sveiki)*. Į vyresnius, aukštesnio socialinio statuso žmones įprasta keiptis oficialesne raiška *Dzień dobry (Laba diena)*. Lenkų viešojoje erdvėje pastebimas šių pasisveikinimo formulių laisvesnis vartojimas, oficialiose situacijose vis dažniau vartojama mažiau formalesnė raiška *Witam (Sveiki)*.

G. Čepaitienė (2007) pasisveikinimo semantiką analizuoja atskirai nuo adresato įvardijimo būdų, tačiau panašiai, kaip ir M. Marcjanik (2007: 51) teigia, kad pasisveikinimo formulės padeda nustatyti adresato ir adresanto santykį, kuria tam tikrą bendravimo atmosferą, o adresantas sakydamas pasisveikinimo žodžius parodo, kad atkreipė dėmesį į adresatą (Čepaitienė 2007: 114-115). Būtent teiginys, kad pasisveikinimas atkreipia adresato dėmesį, leido šio darbo autorei šią raišką priskirti prie kreipimosi raiškos būdų tiek lenkų, tiek lietuvių k.

Atlikto tyrimo duomenų analizės metu paaiškėjo, kad pasisveikinimo formulės kaip kreipimosi raiška respondentų vartojamos gana dažnai, tiek oficialiose, tiek neoficialiose situacijose. Lenkų k. ši kreipimosi raiška pavartota (123 kartus arba 14,5 proc.), o lietuvių k. (115 kartų arba 13,52 proc.). Dažniausiai ši raiška vartojama 4S–Svečiai situacijoje 20 kartų lenkų ir 14 kartų lietuvių k., pvz.:

(96) *Witam! Chciałabym przedstawić najpiękniejsze zakątki naszej szkoły, więc zapraszam na krótką wycieczkę (Sveiki! Norėčiau pristatyti gražiausias mūsų mokyklos vietas, todėl kviečiu trumpai ekskursijai) (4S–Svečiai)*

(97) *Sveiki, ar norėtumėt ekskursijos pro mokyklą? (4S–Svečiai)*

Ši raiška taip pat dažnai vartota šiose situacijose – 2S–Pranešimas 12 kartų lenkų k. ir 19 kartų lietuvių k., 6S–Dėstytojas 9 kartus lenkų k. ir 22 kartus lietuvių k. ir 3S–Susirinkimas situacijoje 15 kartų lenkų k. ir 17 kartų lietuvių k. Rečiau pasisveikinimo formos kaip kreipimosi raiškos vartojimas pasireiškė 10S–Gydytojas 6 kartus lenkų k. ir 12 kartų lietuvių k. 11S–Mergina situacijoje 7 kartus lenkų k. ir 8 kartus lietuvių k. 13S–Apsaugos darbuotojas situacijoje ši raiška rasta 6 kartus lenkų k. ir 1 kartą lietuvių k., o 15S–Padavėja situacijoje 1 kartą lenkų k. ir 2 kartus lietuvių k. 16S–Kunigas situacijoje 4 kartus lenkų k. ir 7 kartus lietuvių k. 17S–Policijos pareigūnas ši kreipimosi raiška pavartota 2 kartus lenkų k. ir 5 kartus lietuvių k., pvz.:

(98) *Dobry wieczór, przepraszam za przeszkadzanie, ale mam pytanie (Labas vakaras, atsiprašau, kad trukdau, bet turiu klausimą) (2S–Pranešimas)*

(99) *Sveiki. Norėčiau pasiteirauti..., (2S–Pranešimas)*

(100) *Witam wszystkich... (Sveiki visi) (3S–Susirinkimas)*

(101) *Witam, chciałbym przedłużyć chorobowy (Sveiki, norėčiau prailginti nedarbingumą) (10S–Gydytojas)*

(102) *Sveiki! Ar galėčiau pratęsti nedarbingumą? (10S–Gydytojas)*

(103) *Sveiki, įvyko nelaimingas atsitikimas (17S–Policijos pareigūnas)*

Tik lenkų k. pasisveikinimo formos kreipimosi raiška pavartota po 1 kartą *1S–Autobusas* ir *8S–Tėvai* situacijose, pvz.: *1S–Autobusas* situacijoje respondentas atsakymą pateikė su trumpu komentaru, paaiškindamas ką jis darytų po pasisveikinimo –

(104) *Dzień dobry (podaję biliet) (Laba diena (paduodu bilietą))* (1S–Autobusas)

Lietuviškame diskurso baigimo teste randamos pasisveikinimo formos kaip kreipiniai dažniausiai buvo vartojamos oficialiuose pašnekovų santykiuose, taip respondentai tik pasisveikindami ir nevartodami jokių adresatą įvardijančių žodžių išlaikydavo distanciją ir oficialius santykius. Ši kreipimosi raiška yra , pvz.:

(105) *Laba diena, visiems susirinkusiems* (3S–Susirinkimas)

(106) *Laba diena. Šiandien aš būsiu jūsų gidu po mokyklą* (4S–Svečiai)

(107) *Taigi sveiki visi čia susirinkę* (3S–Susirinkimas)

(108) *Laba diena, įvyko nelaimingas atsitikimas, ar galite priėti* (17S–Policijos pareigūnas)

Pusiau oficialiose situacijose lietuvių k. randama oficiali pasisveikinimo raiška, kuri vartojama kartu su adresato vardu, taip pat ši raiška randama ir neoficialioje situacijoje, kai respondentai kreipiasi į pažįstamą merginą gatvėje. Tokių kreipimosi būdų pvz.:

(109) *Laba diena, Rasa* (9S–Kirpėja)

Oficialioje ar pusiau oficialioje situacijoje tokia kreipimosi raiška lenkų k. yra neįmanoma, todėl tokių pavyzdžių ir nebuvo rasta. Manoma, kad respondentai supranta, kad tokioje situacijoje lenkų k. vertėtų vartoti krepinį *ponas / ponია*.

Lietuvių k. išskirta kreipimosi raiška, kurios nėra lenkiškuose respondentų atsakymuose, tai oficialus kreipimasis, kai vartojama pasisveikinimo forma ir pridamas adresato pareigų pavadinimas. Lenkų k. tokia kreipimosi raiška nėra randama, ji yra netaisyklinga ir nevartojama. Taigi, galima teigti, kad respondentai neperkėlė šios kreipimosi raiškos iš lietuvių į lenkų k., pvz.:

(110) *Laba diena, gydytojau* (10S–Gydytojas)

(111) *Laba diena, pareigūnė* (17S–Policijos pareigūnas)

(112) *Laba diena, mokytojau* (6S–Dėstytojas)

(113) *Sveiki, mokytojau* (6S–Dėstytojas)

Šio darbo autorės manymu, atskirai vertėtų aptarti *16S–Kunigas* situacijos kreipimosi raišką, kuri yra išskirtinė ir būdinga tik šiai situacijai. Bažnyčios hierarchijoje sutinkamos tam tikros formos būdingos kreipiantis tik į dvasininkus, krikščionių bažnyčioje mandagumo taisyklės,

santykių tipai tarp bendraujančių ir socialinis nuotolis nustatomas kiek kitaip, nei kasdienio gyvenimo situacijose. Taip pat verta paminėti, kad kreipiantis į kunigą respondentai vartojo ir kitas kreipimosi raiškas – būdvardiškojo dalyvio + daiktavardžio, pasisveikinimo formas bei daiktavardinio kreipinio formą. Šiame skyriuje aptariama kreipimosi raiška susidedanti iš dvasininkų aplinkoje būdingų pasisveikinimo formų, kurios dažniausiai vartojamos inicijuojant pokalbį, ši kreipimosi raiška priskiriama kontaktinei mandagumo strategijai, nes pagal G. Čepaitienę (2007: 123) pagrindinės pasisveikinimo formulės bendraujant su dvasininkais *Garbė Jėzui Kristui* ir *Tegul bus pagarbintas Jėzus Kristus* signalizuoja, kad abu pašnekovai yra tos pačios katalikų bendruomenės nariai, t.y. išreiškiamas pašnekovų artumas. Formulės *Tegul bus pagarbintas* struktūra tarsi sujungia adresatą ir adresantą: adresatas išreiškia pageidavimą, kad abu pokalbio dalyviai atliktų tam tikrą veiksmą – pagarbintų Kristų.

Lietuviškame DBT variante rastų kreipimosi formų pvz.:

(114) *Garbė Jėzui Kristui, norėčiau pasikalbėti* (16S–Kunigas)

(115) *Tebūna palaimintas Dievas* (16S–Kunigas)

Lenkiškame testo variante randama labai panaši kreipimosi raiška, pvz.:

(116) *Szczęść Boże (Garbė Viešpačiui)* (16S–Kunigas)

(117) *Niech będzie pachwalony Jezus Chrystus (Tebūnie palaimintas Jėzus Kristus)* (16S–Kunigas)

(118) *Szczęść Boże! Czy mógłby pan udzielić mi trochę czasu? (Garbė Viešpačiui! Ar galėtų ponas suteikti man truputį laiko?)* (16S–Kunigas)

Paskutiniame pavyzdyje sakinio viduryje randamas ir kreipinys *ponas*, kuris bendrinėje lenkų kalboje nėra priimtinas kreipiantis į dvasininką. E. Janus (2008: 25) teigia, kad tokia kreipimosi raiška bendraujant su dvasininku yra ganėtinai įprasta tarminėje lenkų kalboje, Vilniaus krašto gyventojų kalbiniame sąmoningume taip kreiptis yra įprasta ir nelaikoma nepagarbiu kreipiniu.

Atlikto tyrimo analizės metu pastebėta, kad lenkų k. respondentai daug dažniau – 30 kartų vartojo katalikų bažnyčiai būdingus kreipimosi žodžius bendraujant su dvasininkais. Lietuvių k. tokių pavartojimų užfiksuota tik 6 kartus, dažniau respondentai vartojo oficialiam bendravimui skirtas formules, nei specifiskas formas, kurios yra propaguojamos bažnyčios bendruomenėje.

14 lentelė. Pasisveikinimo formos vartojimas kreipimosi raiškoje.

Situacija	Adresato ir adresanto santykiai	Pasisveikinimo formos vartojimas lenkiškame DBT variante	Pasisveikinimo formos vartojimas lietuviškame DBT variante
1S–Autobusas	POS	1	0
2S–Pranešimas	OS	12	19
3S–Susirinkimas	OS	15	17
4S–Svečiai	OS	20	14
5S–Draugas	NS	0	0
6S–Dėstytojas	OS	9	22
7S–Paskaita	OS	0	0
8S–Tėvai	POS	1	0
9S–Kirpėja	POS	9	7
10S–Gydytojas	OS	6	7
11S–Mergina	NS	7	8
12S–Sesuo	NS	0	0
13S–Apsaugos darbuotojas	OS	6	1
14S–Teta	NS	0	0
15S–Padavėja	POS	1	2
16S–Kunigas	OS	34	13
17S–Policijos pareigūnas	OS	2	5
Iš viso		123 (14,5 proc.)	115 (13,52 proc.)

14 pav. Pasisveikinimo formos vartojimas.

Iš 14 paveikslo matyti, kad pasisveikinimo formos kaip kreipimosi raiškos vartojimas ir lenkų ir lietuvių k. yra labai panašus, ši raiška randama net 13 iš 17 situacijų, vartojama OS, POS ir NS situacijose. Ganėtinai dažnai specialią pasisveikinimo formą kaip kreipimosi raišką respondentai vartojo bendraudami su kunigu lenkų k. Pasisveikinimo forma respondentai dažnai pradėdavo el. laišką dėstytojui ir mokytojui, manoma, kad šioje situacijoje lenkų k. atsiranda labiau lietuvių k. būdingų bruožų. Lenkų k. taip pradėti el. laišką yra ganėtinai nemandagu. Kitose situacijose ši raiška vartojama gana natūraliai, be jokių interferencijos požymių.

2.3.1. Kontaktinė mandagumo strategija

2.3.1.1. Vardo vartojimas

Vardu galima kreiptis neoficialiose situacijose, horizontaliuose adresato ir adresanto santykiuose, vardu vienas į kitą kreipiasi šeimos nariai, draugai, bendradarbiai. Toks kreipimosi būdas priskiriamas kontaktinei mandagumo strategijai. Šiame tyrime vardu dažniausiai kreipiamasi 11S–Mergina ir 12S–Sesuo NS situacijose, taip pat šią kreipimosi raišką respondentai vartoja kreipdamiesi į savo tetą, artimą draugą, kirpėją, pvz.:

(119) *Tomku, nie wypożyczę ci więcej długopisu, ponieważ nigdy mi ich nie zwracasz.*
(Tomai, nepaskolinsiu tau daugiau tušinuko, nes niekada man jų negrąžini) (5S–Draugas)

Kiek rečiau OS situacijose vardu į adresatą kreipiasi dėstytojas ar mokytojas paskaitos ar pamokos metu, o POS situacijoje ateidami į kirpyklą šią raišką vartoja respondentai bendraudami su kirpėja. Kaip matoma x lentelėje, ši kreipimosi raiška dažniau vartojama lietuvių, nei lenkų k. Beveik visose situacijose pavartojimų skaičius yra pasiskirstęs tolygiai, bet persvara įvyksta 7S–Paskaita situacijoje, lenkų k. vardu į studentus ar mokinius kreipiamasi 19 kartų, o lietuvių k. 29

kartus. Tam įtakos galėjo turėti lenkų k. lingvistinio mandagumo tradicija – į asmenis sulaukusius 18 metų kreiptis vardu su pagarbiu priedeliu *ponas / ponia*. Net ir vyresnio amžiaus ar aukštesnio socialinio statuso asmuo kreipdamasis į jaunesnį asmenį vartos konstrukciją *ponas / ponia+* vardas. Tuo tarpu lietuvių k. vyresnio amžiaus ir aukštesnio socialinio statuso asmeniui į jaunuolį įprasta kreiptis tiesiog vardu, todėl lietuviškame DBT variante tokių kreipimosi raiškos pavartojimų rasta daugiau, pvz.:

(120) *Robert, czytaj (Robertai, skaityk) (7S–Paskaita)*

(121) *Lukai, prašu pristatyk savo darbą (7S–Paskaita)*

13 lentelė. *Vardo vartojimas kreipimosi raiškoje.*

Situacija	Adresato ir adresanto santykiai	Vardo vartojimas lenkiškame DBT variante	Vardo vartojimas lenkiškame DBT variante
1S–Autobusas	POS	0	0
2S–Pranešimas	OS	0	0
3S–Susirinkimas	OS	0	0
4S–Svečiai	OS	0	0
5S–Draugas	NS	7	6
6S–Dėstytojas	OS	1	0
7S–Paskaita	OS	19	29
8S–Tėvai	POS	0	0
9S–Kirpėja	POS	4	14
10S–Gydytojas	OS	0	0
11S–Mergina	NS	42	42
12S–Sesuo	NS	34	37
13S–Apsaugos darbuotojas	OS	0	0

14S–Teta	NS	4	6
15S–Padavėja	POS	0	0
16S–Kunigas	OS	0	0
17S–Policijos pareigūnas	OS	0	0
Iš viso		111 (13,05 proc.)	134 (15,8 proc.)

13 pav. Vardo vartojimas kreipimosi raiškoje.

Kaip matyti iš 13 paveikslo, šios kreipimosi raiškos vartojimas abiejose kalbose dominuoja NS situacijose, horizontaliuose adresato ir adresanto santykiuose. PSO situacijoje respondentai kartais vardu kreipėsi į kirpėją. Vertikaliuose santykiuose ši kreipimosi raiška buvo vartojama, kai patys respondentai tapdavo adresatais, pagal jų atsakymus vardu į juos dažnai kreipiasi mokytojas ar dėstytojas. Apskritai, abiejose kalbose šios kreipimosi raiškos vartojimas yra labai panašus, todėl sunku būtų kalbėti apie kalbų kontaktų įtaką kreipimosi raiškai.

2.3.1.2. Įvardis *tu*

Įvardis *tu* dažniausiai vartojamas neoficialiose situacijose ir tik horizontaliuose adresato ir adresanto santykiuose. Šis įvardis rodo familiarius santykius, juo galima kreiptis į pažįstamus, gerus draugus. Įvardžio *tu* vartojimą gali nulemti pokalbio vieta, adresato ir adresanto santykių aspektai, lytis, pažinties laipsnis (Čepaitienė 2007: 79). Perėjimas prie įvardžio *tu* vartojimo oficialiose situacijose, kai pašnekovų santykiai yra vertikalūs, t. y. kai vienas iš pokalbio dalyvių yra aukštesnio socialinio sluoksnio, pareigų arba, kai tarp pašnekovų yra didelis amžiaus skirtumas yra

įmanomas tik tarpusavio sutarimu. Įvardžio *tu* vartojimas be pašnekovo pritarimo gali turėti nemalonių pasekmių pokalbio dalyvių santykiams. Šiame tyrime įvardis *tu* daugiausia vartojamas neoficialiose situacijose. 5S–*Draugas* situacijoje šis įvardis randamas 26 kartus lenkų k. ir 25 kartus lietuvių k., o 12S–*Sesuo* situacijoje 14 kartų lenkų k. ir 12 kartų lietuvių k. Po 11 kartų lenkų ir lietuvių k. įvardžiu *tu* 7S–*Paskaita* situacijoje mokytojas kreipiasi į mokinius, pvz.:

(122) *Czy ty możesz uciszyć muzykę? (Ar tu gali nutildyti muziką) (12S–Sesuo)*

(123) *Teraz ty odpowiadaj (Dabar tu atsakinėk) (7S–Paskaita)*

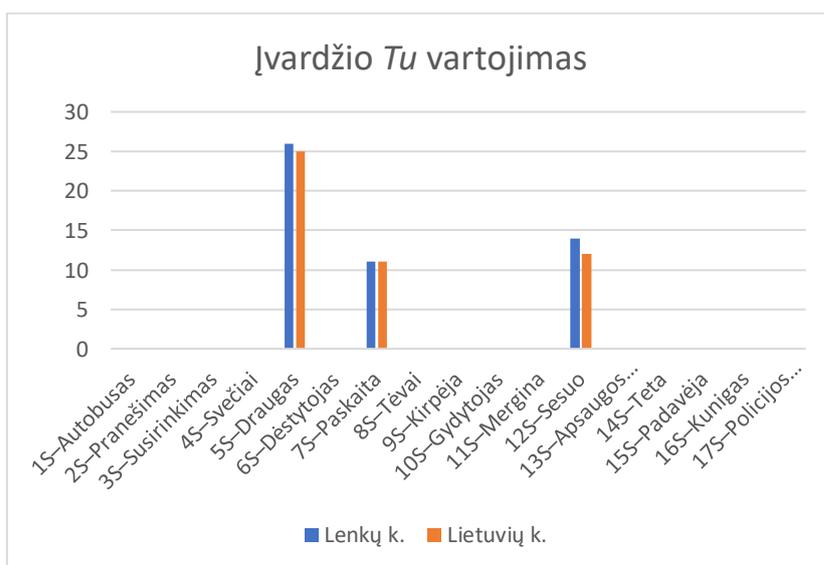
(124) *Czy możesz teraz ty przedstawić swoją pracę? (Ar gali dabar tu pristatyti savo darbą?) (7S–Paskaita)*

Iš 15 lentelės matyti, kad ši kreipimosi raiška randama NS ir OS situacijose, tačiau oficialioje situacijoje šią kreipimosi raišką vartoja tik aukštesnio socialinio statuso asmuo – mokytojas. NS situacijose pašnekovai yra lygiaverčiai, jų santykiai yra familiarūs, jokios mandagaus bendravimo taisyklės nėra pažeidžiamos.

15 lentelė. *Tu vartojimas kreipimosi raiškoje.*

Situacija	Adresato ir adresanto santykiai	Tu vartojimas lenkiškame DBT variante	Tu vartojimas lietuviškame DBT variante
1S–Autobusas	POS	0	0
2S–Pranešimas	OS	0	0
3S–Susirinkimas	OS	0	0
4S–Svečiai	OS	0	0
5S–Draugas	NS	26	25
6S–Dėstytojas	OS	0	0
7S–Paskaita	OS	11	11
8S–Tėvai	POS	0	0
9S–Kirpėja	POS	0	0
10S–Gydytojas	OS	0	0
11S–Mergina	NS	0	0

12S–Sesuo	NS	14	12
13S–Apsaugos darbuotojas	OS	0	0
14S–Teta	NS	0	0
15S–Padavėja	POS	0	0
16S–Kunigas	OS	0	0
17S–Policijos pareigūnas	OS	0	0
Iš viso		51 (6 proc.)	48 (5,6 proc.)

15 pav. Įvardžio *Tu* vartojimas.

Iš 15 paveikslo matosi, kad lenkų ir lietuvių k. įvardis *tu* yra vartojamas panašiai, tose pačiose situacijose sutampa ir pavartojimų skaičius. Tokiam šios kreipimosi raiškos vartojimo pasiskirstymui įtakos galėjo turėti, jog tiek lenkų, tiek lietuvių k. šio įvardžio vartojimo taisyklės yra ganėtinai panašios. Abiejose kalbose perėjimas prie įvardžio *tu* yra ganėtinai komplikotas procesas, tam reikia visų pokalbio dalyvio sutikimo ir pritarimo norint išsaugoti gražius santykius. Manoma, kad respondentai gerai išmano šios kreipimosi raiškos vartojimo taisykles lenkų ir lietuvių k. ir nevartoja šio kreipinio oficialiose situacijose, kai adresatas yra aukštesnio socialinio sluoksnio, vyresnio amžiaus ar aukštesnių pareigų.

2.4.1. Kreipimosi raiškos nerasta

Šiame tyrime taip pat papildomai išskirta ir *kita* kategorija, jai priklauso visi respondentų atsakymai, kuriuose kreipimosi raiškos nerasta. Daugiausia kreipimosi raiškos trūksta *5S–Draugas* situacijoje. Tiek lenkų, tiek lietuvių kalbomis kreipiantis į gerai pažįstamą asmenį respondentai nevartojo jokių kreipimosi žodžių, tam įtakos galėjo turėti artimas tarpusavio ryšys ir mažas socialinis nuotolis, kuris net ir nemalonoje situacijoje (respondentai kreipdamiesi į draugą turėjo suteikti jam neigiamą atsakymą į jo prašymą) leidžia bendrauti laisvai ir nevartojant kreipimosi raiškos. Kreipdamiesi į tėvus *8S–Tėvai* situacijoje respondentai dažnai praleisdavo kreipimosi žodžius ir iš karto dėkojo tėvams. *4S–Svečiai* situacijoje kviečiant svečius į ekskursiją respondentai irgi dažnai nevartojo jokių kreipimosi žodžių, tai gali būti būdas išvengti neapibrėžtos situacijos įvardijimo, kai nežinome, ar reikia vartoti oficialios ar neoficialios raiškos formas, pvz.:

(125) *Dabar bus trumpa ekskursija po mūsų mokyklą.*

13S–Apsaugos darbuotojas ir *15S–Padavėja* situacijose kreipimosi raiškos nebuvo rasta lenkiškame DBT variante. Kreipiantis į apsaugos darbuotoją respondentai tiesiog pasakydavo, kad jiems iškilo problema, o bendraujant su padavėja pasakydavo, kad jau išsirinko patiekalą, dėl to, kad žmogus yra tam tikros funkcijos atlikėjas ir tiesiogiai tapatinimas su ta funkcija, dėl to papildomas kreipimasis gali būti netaikomas. Lietuviškame DBT variante *15S–Padavėja* situacijoje respondentai pateikė panašių atsakymų kaip ir lenkų k., pvz.:

(126) *Mam problem (Turiu problemą)* (*13S–Apsaugos darbuotojas*)

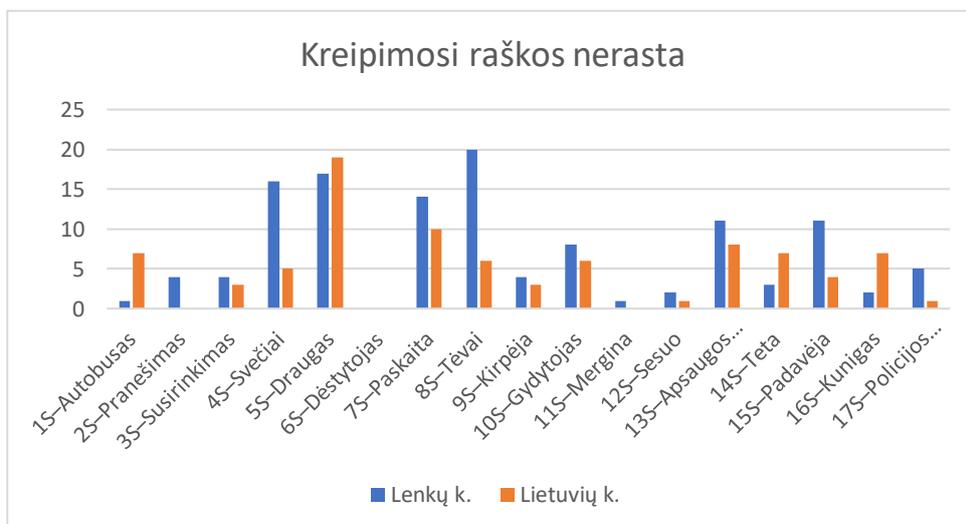
(127) *Już wybrałem danie (Jau išsirinkau patiekalą)* (*15S–Padavėja*)

Analizuojant duomenis taip pat pastebėta, kad kartais respondentai nežinodami kaip atsakyti, atsakymo lauką palikdavo tuščią. Daugiausia tokių atvejų pasitaikė *16S–Kunigas* situacijoje, nors lenkų k. atsakymų pritrūko tik dviejų respondentų anketoje, bet atsakinėjant lietuvių k. rasti septyni tušti laukeliai anketose. Tam įtakos galėjo turėti respondentų nežinojimas, kaip reikėtų kreiptis į kunigą lietuvių k.

16 lentelė. *Kreipimosi raiškos nerasta.*

Situacija	Adresato ir adresanto santykiai	Kreipimosi raiškos nerasta lenkiškame DBT variante	Kreipimosi raiškos nerasta lietuviškame
-----------	--	--	---

			DBT variante
1S–Autobusas	POS	1	7
2S–Pranešimas	OS	4	0
3S–Susirinkimas	OS	4	3
4S–Svečiai	OS	16	5
5S–Draugas	NS	17	19
6S–Dėstytojas	OS	0	0
7S–Paskaita	OS	14	10
8S–Tėvai	POS	20	6
9S–Kirpėja	POS	4	3
10S–Gydytojas	OS	8	6
11S–Mergina	NS	1	0
12S–Sesuo	NS	2	1
13S–Apsaugos darbuotojas	OS	11	8
14S–Teta	NS	3	7
15S–Padavėja	POS	11	6
16S–Kunigas	OS	2	7
17S–Policijos pareigūnas	OS	5	1
Iš viso		123 (14,5 proc.)	89 (10,5 proc.)

16 pav. *Kreipimosi raškos nerasta.*

Šioje lentelėje matome, kad kreipimosi raškos trūkumų pasitaikė visose situacijose – 123 kartus arba 14,5 proc. lenkų k. ir 89 kartus arba 10,5 proc. lietuvių k. Tam, kad respondentai nepateikė kreipimosi raškos pavyzdžių įtakos galėjo turėti ir situacijų aprašai, kuriuose galėjo pritrūkti kreipiniui išgauti tinkamo stimulo, taip pat neatmetama galimybė, kad respondentai galėjo tiesiog nežinoti kaip jie turėtų kreiptis tam tikroje situacijoje arba juos sugluminti galėjo jiems nenatūrali DBT aplinka. Šiame skyriuje baigiama visų kreipimosi raškos būdų analizė, toliau pateikiamos šio tyrimo išvados.

Išvados

1. Ištyrus Vilniaus krašto lenkų jaunimo kreipimosi raišką lenkų ir lietuvių k., nustatyta, kad tiek lenkų, tiek lietuvių k. distancinė mandagumo strategija taikyta labai panašiai. Ši strategija lenkų k. buvo taikoma 498 kartus arba 58,6 proc., o lietuvių k. 511 kartų arba 60,1 proc. Kontaktinė mandagumo strategija lenkų k. buvo taikoma 229 kartus arba 26,9 proc., o lietuvių k. 250 kartų arba 29,4 proc. Taigi, kontaktinę strategiją respondentai tiek lenkų, tiek lietuvių k. taikė labai panašiai.
2. Analizuojant Lietuvos lenkų kreipimosi raišką išskirta daugiau distancinės (9), nei kontaktinės (3) mandagumo strategijos kreipimosi raiškos būdų, tam įtakos galėjo turėti lenkų k. lingvistinio mandagumo taisyklės ir tradicijos, kurios lenkų kalbiniame mandagume pasireiškia labai ryškia komunikacijos asimetrija, nes adresatas yra laikomas svarbiausiu pokalbio dalyviu.
3. Tarp visų DBT situacijų dažniausia kreipimosi raiška lenkų k. buvo kreipimasis *vardu*, *daiktavardiniu kreipiniu* ir *pasisveikinimo forma*. Lietuvių k. populiariausias buvo kreipimasis *daiktavardiniu kreipiniu*, *vardu*, *pasisveikinimo forma* ir *performatyvu prašau*. Tarp dviejų kalbų, kreipimosi raiška labiausiai skiriasi OS.
4. Ganėtinai skirtingai pasiskirstė mažiausiai vartojamų kreipimosi žodžių raiška tarp dviejų k., sutapo tik vienos kreipimosi raiškos retas vartojimas – *ponas / ponia + pavardė*, lenkų k. 0,6 proc., o lietuvių 0,3 proc. pavartojimų. Manoma, kad respondentai supranta šių formų netaisyklumą. Lenkų k. taip pat retai buvo vartojamas įvardis *Jūs* kreipiantis į vieną asmenį– 0,8 proc., šis kreipinys lenkų k. apskritai neturėjo būti vartojamas, todėl drįstama teigti, kad tai yra lietuvių k. įtaka. Lietuvių k. labai retai buvo vartojama labiau lenkų k. būdinga kreipimosi raiška – *ponas / ponia* 0,5 proc., o su pagarbia dalele *prašau* kreipinys *ponas / ponia* visai nebuvo vartojamas, tuo tarpu lenkų k. kreipimosi raiškoje šie du kreipiniai sudarė 14,6 proc. visų lenkų k. kreipimosi žodžių. Tai leidžia daryti išvadą, kad Vilniaus krašto lenkiškai kalbantis jaunimas supranta skirtingų kalbų mandagios kreipimosi raiškos ypatybes ir neperkelia gimtosios k. mandagumo žodžių bendraujant lietuvių k.
5. Tolygiausiai tarp visų DBT situacijų pasiskirstė pasisveikinimo formos vartojimas, jis randamas net 13 iš 17 situacijų, tad galima daryti išvadą, kad respondentų manymu, tai viena universaliausių kreipimosi raiškų, kuri respondentų buvo vartota OS, POS ir NS situacijose tiek lenkų, tiek lietuvių k. Vieningiausias kreipimosi raiškos pavartojimas dažniausiai aptinkamas NS situacijose, kadangi šio tyrimo respondentais buvo jauno

amžiaus asmenys, todėl bendravimas su bendraamžiais jiems nesudarė sunkumų, tiek lenkų, tiek lietuvių k. visada buvo renkama kontaktinė mandagumo strategija.

6. Kreipimosi raiškos nerasta 14,5 proc. lenkų k. ir 10,5 proc. lietuviškame DBT variante. Ši kategorija labai panašiai pasiskirstė abiejose kalbose. Manoma, kad tiek lenkų, tiek lietuvių k. respondentai nežinojo kaip kreiptis dėl dvejų priežasčių – dėl DBT situacijų aprašų netikslaus pateikimo ir dėl nežinojimo, kokie kreipimosi žodžiai yra tinkami tam tikrose situacijose, pvz.: bendraujant su kunigu.
7. Kontaktinės mandagumo strategijos vartojimą dažniausiai nulemdavo amžiaus kriterijus, adresato ir adresanto santykiai, jų tipai. Vertikaliuose santykiuose kontaktinę mandagumo strategiją rinkosi aukštesnio socialinio statuso asmuo, pvz., mokytojas bendraudamas su mokiniu.
8. Distancinę mandagumo strategiją respondentai dažniausiai vartojo atsižvelgdami į adresato užimamas pareigas, amžių ir situacijos oficialumo laipsnį.
9. Vilniaus lenkų kreipimosi raiškoje rasta ganėtinai mažai tarminei lenkų k. būdingų kreipimosi formų, pvz.: *Jūs* įvardžio kreipiantis į vieną asmenį arba infinityvo formų, manoma, kad tam įtakos galėjo turėti tyrimui pasirinkta respondentų, t.y. vyresnių klasių moksleiviai ir Vilniaus universiteto lenkų filologijos studentai, kurie yra susipažinę su bendrinės lenkų k. mandagumo raiškos taisyklėmis ir jas taiko kreipimosi raiškoje.
10. Kalbų kontaktai veikia kreipinių raišką ir mandagumo formulės yra perkeliamos iš lenkų kalbos į lietuvių kalbą ir atvirkščiai, tačiau tai pavyko nustatyti ne visuose kreipimosi raiškos būduose. Kai kuriose situacijose buvo per mažas pavartojimų skaičius, todėl sunku buvo nustatyti ar tokia raiška yra būdinga platesnei grupei / visuomenei, ar tik šiai tiriamųjų grupei. Iš aprašomosios statistikos analizės matoma, kad abiejose kalbose yra ganėtinai panaši kreipimosi raiškos vartojimo tendencija, bet tikslesnių išvadų negalima pateikti dėl šio tyrimo taikyto metodo ribotumo, taip pat manoma, kad tikslesni rezultatai būtų matomi tiriant dar didesnę respondentų grupę ir neapsiribojant tik mokykliniu ir akademinu jaunimu.

Šis tyrimas leido pamatyti tam tikras Vilniaus krašto lenkų jaunimo kreipimosi raiškos ypatybes lenkų ir lietuvių k. Šių dviejų kalbų kreipimosi raiškoje išskirti tam tikri panašumai ir skirtumai, taip pat pristatytos lenkų k. mandagaus kreipimosi taisyklės, o praktinėje dalyje pristatyti Vilniaus lenkų jaunimo lenkų ir lietuvių k. būdingi kreipimosi žodžiai. Gauti rezultatai rodo tik vienos socialinės grupės raišką, todėl išvados negali būti pritaikytos visiems Lietuvos lenkams. Vis

dėlto, norint daryti gilesnes ir tvirtesnes išvadas apie tirtos grupės kreipimosi raiškos ypatybės lenkų ir lietuvių k. reikėtų tęsti lingvistinio mandagumo tyrimus.

Šis Vilniaus krašto lenkų k. kreipimosi raiškos lenkų ir lietuvių k. tyrimas galėtų būti naudingas lingvistinio mandagumo tyrėjams, taip pat besimokantiems lenkų k. ar norintiems geriau pažinti lenkų k., nes kreipimosi raiškos ypatybės leidžia susipažinti ir su kalbos kultūra ir su tos kalbos atstovų bendravimo įgūdžiais. Vilniaus krašto jaunimo kreipimosi žodžių vartojimo ypatybės gali būti įdomios ir Vilniaus miesto ir rajono lenkiškų mokyklų lenkų ir lietuvių k. mokytojams.

Literatūra

1. Ahlqvist, A. (2005) Forms of address in Irish and Swedish. In *Broadening the horizon of linguistic politeness* (2005), pp. 235–244.
2. Austin, J. L. (1962) *How to do things with words*. Harvard University, William James lectures 1955, Oxford: Oxford university Press.
3. Beebe, L. M., & Cummings, M. (1985) *Speech act performance: A function of the data collection procedure?* Paper presented at the Sixth Annual TESOL and Sociolinguistics Colloquium at the International TESOL Convention, New York.
4. Biernacka, M. (2010) (N)etykieta językowa w listach elektronicznych kierowanych do wykładowców. *Kształcenie językowe* 9 (19), Wrocław.
5. Blum-Kulka, S., Olshtain, E. (1984) Requests and apologies: A cross-cultural study of speech act realization patterns (CCSARP). *Applied Linguistics* 5: 196-213.
6. Blum-Kulka, S., & Olshtain, E. (1984) Requests and apologies: A cross-cultural study of speech act realization patterns (CCSARP). *Applied Linguistics*, 5, 196-213.
7. Blum-Kulka, S., House, J., & Kasper, G. (1989) *Cross-cultural pragmatics: Requests and apologies*. Norwood, NJ: Ablex Publishing Corporation.
8. Brown, P., Lewinson, S. (1987) *Universals in Language Usage: Politeness Phenomena. Questions and Politeness* (Ed. E. N. Goody), London.
9. Čepaitienė, G. (2007) *Lietuvių kalbos etiketas: semantika ir pragmatika*, Šiauliai.
10. Diani, G. (2014) *Politeness, II Corpora and Pragmatic Principles*, Cambridge University Press.
11. Dobržinskienė, R. (2010) Adresanto ir adresato santykių raiška televizijos reklamose, *Filologija* 2010 (15). Prieiga per internetą – <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2010~1367173483332/J.04~2010~1367173483332.pdf> [žiūrėta 2021-02-12]
12. Geben K. (2017) *Poradnik językowy, Pozdrawiam ze świętem! O życzeniach “po wileńsku”*, Warszawa.
13. Geben, K. (2018) Zmiana wzorów zachowań grzecznościowych wilnian na przestrzeni wieku (1924-2018), publikuota Czesławas Jankowskis (1857-1929) tarp čionykštiškumo ir europietišškumo, *mokslinių darbų rinkinys*, red. Fedorovič, I., Dacvlevič, M.
14. Geben, K. (2019) *Współczesny język polski. Swoistość języka polskiego na Litwie*, Vilniaus universiteto leidykla, Vilnius.

15. Hilbig, I. (2010) Lietuvių ir anglų lingvistinis mandagumas: prašymai. Vilnius, Vilniaus universiteto leidykla.
16. Yoshida, M., Sakurai, Ch. (2005) Japanese honorifics as a marker of sociocultural identity. Broadening the Horizon of Linguistic Politeness, edited by Robin T. Lakoff, and Sachiko Ide.
17. Janus, E. (2009) Z zagadnień grzeczności językowej w polszczyźnie wileńskiej, [w:] Polszczyzna za granicą jako język mniejszości i języki mniejszościowe w Polsce, pod red. E. Dzięgiel, A. Zielińskiej, t. I, Warszawa.
18. Janus, E., Orszewska, W. (1999) Honoryfikatywność gramatyczna w polszczyźnie wileńskiej, Warszawa.
19. Janušonytė, R. (2005) Jaunimo kalbos etiketas (internetu pokalbių svetainėse), magistro darbas, Šiauliai.
20. Klanguškaitė, R. (2009) Kreipinių vartojimo ypatumai Austrijos ir Lietuvos televizijos laidoje, magistro darbas, Kaunas. Prieiga per internetą – https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/124997/1/raimonda_klanguškaite_md.pdf [žiūrėta 2021-01-15]
21. Kouletaki, E., (2005) Women, men and polite requests (English and Greek) Broadening the Horizon of Linguistic Politeness Edited by Robin T. Lakoff and Sachiko Ide, Pragmatics & Beyond New Series 139.
22. Labutis, V. (2002) Lietuvių kalbos sintaksė, Vilniaus universiteto leidykla, Vilnius.
23. Lakoff, R., Ide, S. (2005) Broadening the Horizon of Linguistic Politeness, Amsterdam: John Benjamins.
24. Leech, G. (1999 [1983]) Principles of pragmatics. – London / New York: Longman.
25. Marcjanik, M. (1992) Typologia polskich wyrażen językowych o funkcji grzecznościowej. W: Język i kultura. T. 6. Polska etykieta językowa, Wrocław.
26. Marcjanik, M. (2008) Grzeczność w komunikacji językowej, Warszawa.
27. Masojć, I. (2014) Sposoby wyrażania relacji dystansowych w formach adresatywnych polszczyzny na Litwie, [w:] Polonistyka wobec wyzwań współczesności. V Kongres Polonistyki Zagranicznej, 1–13 lipca 2013 r., Brzeg–Opole, pod red. S. Gajdy, I. Jokiel, t. II, Opole. Prieiga per internetą – <https://www.vdu.lt/cris/handle/20.500.12259/98103> [žiūrėta 2020-12-15]
28. Masojć, I. (2020) (Nie)honoryfikatywne sposoby określania znanych publicznie osób w polskim dyskursie medialnym na Litwie Acta Baltico-Slavica, 44, Warszawa. Prieiga per internetą –

- <https://ispan.waw.pl/journals/index.php/abs/article/view/abs.2020.002> [žiūrėta 2021-01-20]
29. Mikielwicz, A., (2009) Sposoby wyrażania honoryfikatywności w polszczyźnie mieszkańców Niemenczyna (w przekroju pokoleniowym), magistro darbas, Vilnius.
30. Ogiermann, E. (2009) On Apologising in Negative and Positive Politeness Cultures. Amsterdam: John Benjamins. Prieiga per internetą –
https://www.researchgate.net/publication/273945116_On_Apologising_in_Negative_and_Positive_Politeness_Cultures [žiūrėta 2020-12-11]
31. Ożóg, K. (2001) Uwagi o współczesnej polskiej grzeczności językowej. Rzeszów.
32. Partington, A. (2008) Teasing at the White House: A corpus-assisted study of face work in performing and responding to teases. *Text & Talk* 28: 771 – 792 Prieiga per internetą –
https://www.academia.edu/1133861/Teasing_at_the_White_House_A_corpus_assisted_study_of_face_work_in_performing_and_responding_to_teases_Text_and_Talk [žiūrėta 2020-09-21]
33. Petrašiūtė, Z. (2014) Parlamentinio diskurso analizė: kreipimosi raiškos kaita Parlamento studijos 17. Prieiga per internetą –
<https://journals.lnb.lt/parliamentary-studies/article/view/204/171> [žiūrėta 2020-09-15]
34. Rynkiewicz T., (2002) System zwrotów adresatywnych polszczyzny wileńskiej, Vilnius.
35. Searle J. (1979) Expression and meaning: Studies in the theory of speech acts. – Cambridge: Cambridge University Press.
36. Skudrzyk A. (2004) Normy grzecznościowych zachowań językowych (etykieta językowa, savoir-vivre, bon ton, dobre wychowanie, grzeczność językowa). Prieiga per internetą –
http://www.sjtkp.us.edu.pl/wp-content/uploads/2017/05/aldona_skudrzyk.pdf [žiūrėta 2020-12-20]
37. Taylor, C. (2011) Negative politeness forms and impoliteness functions in institutional discourse. In B. L. Davies, M. Haugh and A. J. Merrison (eds), *Situated Politeness*, pp. 209–231. London: Continuum.
38. Tsuzuki, M., Takahashi, K., Patschke, C., Zhang, Q. (2005) Broadening the Horizon of Linguistic Politeness Edited by Robin T. Lakoff and Sachiko Ide, *Pragmatics & Beyond New Series* 139.
39. Valeckienė, A. (1998) Funkcinė lietuvių kalbos gramatika, Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, Vilnius.
40. Varghese, M., Billmyer, K. (1996) Investigating the Structure of Discourse Completion Tests. *Working Papers in Educational Linguistics*; v12 n1 p39-58 Spr 1996. Prieiga per internetą –

<https://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com/&httpsredir=1&article=1118&context=wpel> [žiūrėta 2021-01-10]

41. Vilkevič, J. (2019) Kalbinis kinų mandagumas: prašymai, magistro darbas, Vilnius.

Summary

The purpose of this thesis is to analyze the expression of an address in Polish and Lithuanian by Lithuanian Poles, to determine how young Lithuanian Poles address in Polish and Lithuanian languages in various daily life situations, to identify how language contacts affect the expression of address, and to see if expressions of address are transferred from one language to another. It was also necessary to determine whether Lithuanian Poles are using typical for dialect expressions of address.

In this thesis a discourse completion test (DCT) was used to collect all the data, 100 completed tests were used for the analysis: 50 in Polish and 50 in Lithuanian. Pupils of Polish schools in Vilnius and students of Polish philology at Vilnius University participated in this study. The classification of the expression of address forms was created by classification system used by Čepaitienė (2007) as well as using the data of this thesis.

The results of this thesis show that the distance politeness strategy in Polish and Lithuanian was used in very similar way, in Polish this strategy was used 498 times or 58.6 pct. and in Lithuanian 511 times or 60.1 pct. Contact politeness strategy in Polish was applied 229 times or 26.9 pct. And in Lithuanian 250 times or 29.4 pct. From these numbers it can be seen that the contact politeness strategy in both languages was applied in similar way. The use of the contact politeness strategy was mostly determined by age and by the conversation participants' relationships status. The distance politeness strategy was most often used by respondents depending on the position held by the addressee, their age, and the degree of situation formality.

This research showed certain features of expression of address in Polish and Lithuanian by young Lithuanian Poles. It also highlighted certain similarities and differences in the expression of address in these two languages. The obtained results show how the expressions of address are used in one social group; therefore, the conclusions cannot be applied to all Lithuanian Poles.

The results of this research could be useful for researchers of the linguistic politeness as well as for people who study Polish or for those, who want to get know its culture better, also for Polish and Lithuanian language teachers at the Polish schools of Vilnius city and district.

Priedai

1 priedas. Diskurso baigimo testas lietuvių kalba studentams.

Lytis

- Moteris
- Vyras

Amžius _____

Gimtoji kalba

- Lietuvių
- Lenkų
- Anglų
- Rusų
- Kita _____

1. Važiuoji autobusu ir matai, kad šalia sėdinčiam vyresnio amžiaus asmeniui ant grindų iškrita keleivio bilietas. Ką sakai?
2. Ruoši pranešimą kitai paskaitai, bet nerandi reikalingos medžiagos. Nusprendi parašyti el. laišką dėstytojui ir paklausti dėl medžiagos prieinamumo. Kaip laiške kreipsiesi į dėstytoją?
3. Esi savo grupės seniūnas ir dalyvauji susirinkime su dėstytojais. Susirinkime sprendžiate svarbius mokslų kokybės klausimus. Tu pradedi susirinkimą. Kaip kreipsiesi į susirinkusius?
4. Grupė svarbių svečių atvažiuoja į tavo universitetą. Nori jiems aprodyti gražiausias universiteto vietas ir siūlai jiems trumpą ekskursiją po universitetą. Ką sakai?
5. Tavo universiteto draugas Tomas nuolat skolinasi tušinukus ir nuolat pamiršta juos grąžinti. Vieną dieną nusprendi neskolinti jam daugiau tušinukų. Ką sakai?
6. Koridoriuje sutinki savo dėstytoją Joną Ramanauską, nori jo paklausti ar rytoj jis bus universitete. Ką sakai?
7. Dalyvauji seminare, visi grupės draugai pristatinėja savo namų darbus, ateina tavo eilė. Ką dėstytojas sako?

8. Šeimoje švenčiate svarbią giminės šventę. Esi vyriausias vaikas šeimoje ir nusprendi pasakyti padėkos žodį skirta tėvams. Kaip kreipsiesi į tėvus?
9. Ateini į kirpyklą. Ant kirpėjos vizitinės kortelės matai vardą – Rasa. Kaip kreipsiesi?
10. Esi savo šeimos gydytojo Roko Petrausko kabinete, nori prailginti nedarbingumą dėl užsitęsusios ligos. Kaip kreipsiesi į gydytoją?
11. Gatvėje pamatai jauną merginą, su kuria susipažinai stovyklos metu, iki šiol mažai bendravote. Prisimeni, kad mergina vardu Karolina. Kaip kreipsiesi?
12. Tavo jaunesnioji sesuo Asta per garsiai klausosi muzikos savo kambaryje. Nori paprašyti, kad ji pritildytų muziką. Kaip kreipsiesi?
13. Esi parduotuvėje, kyla nesklandumų, turi pakviesti apsaugos darbuotoją? Ką sakai?
14. Esi virtuvėje su teta ir tau prireikia pagalbos, kaip kreipsiesi į tetą?
15. Esi restorane, bet niekaip nesulauki padavėjos. Pamatai ją praeinančia pro tavo staliuką ir nusprendi pasakyti, kad jau išsirinkai patiekalą. Kaip kreipsiesi į padavėją?
16. Esi bažnyčioje ir eini į zakristiją pasikalbėti su kunigu. Kaip kreipsiesi į kunigą?
17. Gatvėje įvyksta nelaimingas atsitikimas, o netoliese matai policijos ekipažą. Kaip kreipsiesi į policijos pareigūną?

2 priedas. *Diskurso baigimo testas lenkų kalba studentams.*

Płec

- Męska
- Źeńska

Wiek _____

Język ojczysty

- Litewski
- Polski
- Rosyjski
- Angielski

- Inny _____
 1. Jedziesz autobusem i widzisz, że dla starszego pana, który siedzi obok ciebie wypadł bilet. Co mówisz?
 2. Szykujesz prezentację na następny wykład, ale nie masz informacji, której potrzebujesz. Postanawiasz napisać list elektroniczny do wykładowcy i zapytać o potrzebną informację na dany temat. Jak zwrócisz się w liście do wykładowcy?
 3. Jesteś starostą swojej grupy i uczestniczysz na zebraniu z wykładowcami podczas którego będą rozważane ważne sprawy dotyczące jakości studiów. Zaczynasz zebranie. Jak zwracasz się do uczestniczących?
 4. Grupa ważnych gości przyjeżdża na uniwersytet. Chcesz zaoferować im wycieczkę po najpiękniejszych zakątkach uniwersytetu. Co mówisz?
 5. Twój przyjaciel Tomek ciągle wypożycza długopisy podczas wykładów, ale zapomina je zwrócić. Pewien dzień postanawiasz, że nie wypożyczysz mu więcej długopisów. Co mówisz?
 6. Na korytarzu spotykasz swojego wykładowcę Tomasza Dąbrowskiego, chcesz spytać czy wykładowca będzie jutro na uniwersytecie. Co mówisz?
 7. Uczęszczasz na seminarium, wszyscy koledzy przedstawiają pracę domową. Nadchodzi twoja kolej. Co wykładowca Ci mówi?
 8. W gronie rodzinnym odbywa się ważna impreza. Jesteś najstarszym dzieckiem w rodzinie i postanawiasz powiedzieć słowo dziękczynne dla rodziców. Co mówisz?
 9. Przychodzisz do salonu fryzjerskiego. Na wizytówce fryzjerki widzisz napis z imieniem "Marta". Jak zwrócisz się?
 10. Jesteś w gabinecie u lekarza rodzinnego Tomasza Markowskiego, z powodu złego samopoczucia chcesz przedłużyć chorobowy? Jak zwrócisz się do lekarza?
 11. Na ulicy spotykasz młodą dziewczynę, którą znasz z obozu. Pamiętasz, że dziewczyna ma na imię Karolina. Jak zwrócisz się?
 12. Twoja młodsza siostra Ania zbyt głośno słucha muzyki w swoim pokoju. Postanawiasz poprosić ją, aby uciszyła muzykę. Jak zwrócisz się?
 13. Jesteś w sklepie i podczas zakupów wynika problem, wołasz ochroniarza. Co mówisz?

14. Jesteś na kuchni z ciocią, potrzebujesz pomocy. Jak zwrócisz się do cioci?
15. Jesteś w restauracji, ale nie możesz doczekać się na kelnerkę. Widzisz ją przechodzącą obok twego stolika. Decydujesz się powiedzieć, że już wybrałeś/aś danie. Jak zwrócisz się do kelnerki?
16. Jesteś w kościele i zachodzisz do zakrystii aby porozmawiać z księdzem. Jak zwrócisz się do księdza?
17. Na ulicy wydarza się wypadek, nieopodal widzisz policjanta i chcesz go zawołać. Jak zwrócisz się do policjanta?

3 priedas. *Diskurso baigimo testas lietuvių k. mokiniams.*

Lytis

- Moteris
- Vyras

Amžius _____

Gimtoji kalba

- Lietuvių
- Lenkų
- Anglų
- Rusų
- Kita _____

1. Važiuoji autobusu ir matai, kad šalia sėdinčiam vyresnio amžiaus asmeniui ant grindų iškritę keleivio bilietas. Ką sakai?
2. Ruoši pranešimą kitai pamokai, bet nerandi reikalingos medžiagos. Nusprendi parašyti el. laišką mokytojui ir paklausti dėl medžiagos prieinamumo. Kaip laišką kreipsiesi į mokytoją?
3. Esi savo klasės seniūnas ir dalyvauji susirinkime su mokytojais. Susirinkime sprendžiate svarbius mokslų kokybės klausimus. Tu pradedi susirinkimą. Kaip kreipsiesi į susirinkusius?
4. Grupė svarbių svečių atvažiuoja į tavo mokyklą. Nori jiems aprodyti gražiausias mokyklos vietas ir siūlai jiems trumpą ekskursiją po mokyklą. Ką sakai?

5. Tavo mokyklos draugas Tomas nuolat skolinasi tušinukus ir nuolat pamiršta juos gražinti. Vieną dieną nusprendi neskolinti jam daugiau tušinukų. Ką sakai?
6. Koridoriuje sutinki savo mokytoją Joną Ramanauską, nori jo paklausti ar rytoj jis bus mokykloje. Ką sakai?
7. Dalyvauji seminare, visi klasės draugai pristatinėja savo namų darbus, ateina tavo eilė. Ką mokytojas sako?
8. Šeimoje švenčiate svarbią giminės šventę. Esi vyriausias vaikas šeimoje ir nusprendi pasakyti padėkos žodį skirta tėvams. Kaip kreipsiesi į tėvus?
9. Ateini į kirpyklą. Ant kirpėjos vizitinės kortelės matai vardą – Rasa. Kaip kreipsiesi?
10. Esi savo šeimos gydytojo Roko Petrausko kabinete, nori gauti pažymą dėl užsitęsusios ligos. Kaip kreipsiesi į gydytoją?
11. Gatvėje pamatai jauną merginą, su kuria susipažinai stovyklos metu, iki šiol mažai bendravote. Prisimeni, kad mergina vardu Karolina. Kaip kreipsiesi?
12. Tavo jaunesnioji sesuo Asta per garsiai klausosi muzikos savo kambaryje. Nori paprašyti, kad ji pritildytų muziką. Kaip kreipsiesi?
13. Esi parduotuvėje, kyla nesklandumų, turi pakviesti apsaugos darbuotoją? Ką sakai?
14. Esi virtuvėje su teta ir tau prireikia pagalbos, kaip kreipsiesi į tetą?
15. Esi restorane, bet niekaip nesulauki padavėjos. Pamatai ją praeinančia pro tavo staliuką ir nusprendi pasakyti, kad jau išsirinkai patiekalą. Kaip kreipsiesi į padavėją?
16. Esi bažnyčioje ir eini į zakristiją pasikalbėti su kunigu. Kaip kreipsiesi į kunigą?
17. Gatvėje įvyksta nelaimingas atsitikimas, o netoliese matai policijos ekipažą. Kaip kreipsiesi į policijos pareigūną?

4 priedas. *Diskurso baigimo testas lenkų k. mokiniams.*

Płeć

- Męska
- Źeńska

Wiek _____

Język ojczysty

- Litewski
 - Polski
 - Rosyjski
 - Angielski
 - Inny _____
1. Jedziesz autobusem i widzisz, że dla starszego pana, który siedzi obok ciebie wypadł bilet. Co mówisz?
 2. Szykujesz prezentację na następną lekcję, ale nie masz informacji, której potrzebujesz. Postanawiasz napisać list elektroniczny do nauczyciela i zapytać o potrzebną informację na dany temat. Jak zwrócisz się w liście do nauczyciela?
 3. Jesteś starostą swojej klasy i uczestniczysz na zebraniu z nauczycielami podczas którego będą rozważane ważne sprawy dotyczące jakości nauki. Zaczynasz zebranie. Jak zwracasz się do uczestniczących?
 4. Grupa ważnych gości przyjeżdża do twojej szkoły. Chcesz zaoferować im wycieczkę po najpiękniejszych zakątkach szkoły. Co mówisz?
 5. Twój przyjaciel Tomek ciągle wypożycza długopisy podczas lekcji, ale zapomina je zwrócić. Pewien dzień postanawiasz, że nie wypożyczysz mu więcej długopisów. Co mówisz?
 6. Na korytarzu w szkole spotykasz swojego nauczyciela Tomasza Dąbrowskiego, chcesz spytać czy nauczyciel będzie jutro w szkole. Co mówisz?
 7. Uczęszczasz na lekcji, wszyscy koledzy przedstawiają pracę domową. Nadchodzi twoja kolej. Co nauczyciel Ci mówi?
 8. W gronie rodzinnym odbywa się ważna impreza. Jesteś najstarszym dzieckiem w rodzinie i postanawiasz powiedzieć słowo dziękczynne dla rodziców. Co mówisz?
 9. Przychodzisz do salonu fryzjerskiego. Na wizytówce fryzjerki widzisz napis z imieniem "Marta". Jak zwrócisz się?
 10. Jesteś w gabinecie u lekarza rodzinnego Tomasza Markowskiego, z powodu złego samopoczucia chcesz przedłużyć chorobowy? Jak zwrócisz się do lekarza?

11. Na ulicy spotykasz młodą dziewczynę, którą znasz z obozu. Pamiętasz, że dziewczyna ma na imię Karolina. Jak zwrócisz się?
12. Twoja młodsza siostra Ania zbyt głośno słucha muzyki w swoim pokoju. Postanawiasz poprosić ją, aby uciszyła muzykę. Jak zwrócisz się?
13. Jesteś w sklepie i podczas zakupów wynika problem, wołasz ochroniarza. Co mówisz?
14. Jesteś na kuchni z ciocią, potrzebujesz pomocy. Jak zwrócisz się do cioci?
15. Jesteś w restauracji, ale nie możesz doczekać się na kelnerkę. Widzisz ją przechodzącą obok twego stolika. Decydujesz się powiedzieć, że już wybrałeś/aś danie. Jak zwrócisz się do kelnerki?
16. Jesteś w kościele i zachodzisz do zakrystii aby porozmawiać z księdzem. Jak zwrócisz się do księdza?
17. Na ulicy wydarza się wypadek, nieopodal widzisz policjanta i chcesz go zawołać. Jak zwrócisz się do policjanta?

5 priedas. Respondentų atsakymai lietuvių k.

1. Važiuoji autobusu ir matai, kad šalia sėdinčiam vyresnio amžiaus asmeniui ant grindų iškrito keleivio bilietas. Ką sakai?
1. Atsiprašau. Pas jus bilietas iškrito.
2. Pas Jus bilietas iškrito.
3. Pas Jūs nukrito bilietas.
4. Atsiprašau, jūsų bilietas iškrito.
5. Jūs pametėte bilietą.
6. Atsiprašau jums bilietelis nukrito
7. Jums nukrito bilietas
8. Atsiprašau pas jus nukrito ant grindų keleivio bilietas.
9. Atleiskit, jums bilietukas nukrito...
10. Atsiprašau, jums iškrito bilietas
11. atsiprašau, jums iškrito jūsų bilietukas.
12. Atsiprašau, bet pas jus iškrito bilietas
13. Atsiprašau pone, ar čia ne jūsų bilietas?
14. Pas jus iškrito bilietas
15. Atsiprašau, pastebėjau, jog iškrito jūsų bilietas.
16. Sedekite, pakelsiu
17. Atsiprašau, bet pas jūs nukrito bilietas.
18. Ar tai jus pametet bilieteli?
19. Iškrito jums bilietas.
20. „Atsiprašau, jūsų bilietas nukrito“
21. Atsiprašau, čia jūsų ?
22. Atsiprašau, jums iškrito bilietas.
23. Atsiprašau, tikriausiai Jums iškrito bilietas. Pakeliu ir

paduodu.
24. Paduosiu bilietá
25. Pakeliu ir grazinu jam
26. Atsiprašau, iškrito Jums bilietas.
27. Atsiprasau, Jus pametete savo bileteli.
28. Atleiskit, pone, jums iškrito bilietas.
29. Pasakyčiau jam, kad pametė bilietą.
30. Atsiprašau, jums iškrito bilietas.
31.
32. Atsiprašau, jums iškrito biletas
33. Atsiprašau, pas Jus nukrito bilietas (ir paduodu bilietą)
34. Pakeliu bilietą, sakau "Atleiskite, jums iškrito bilietas" - ir paduodu.
35. Atsiprašau. Pas jus bilietas iškrito.
36. Pas Jūs nukrito bilietas.
37. Atsiprašau jums biletelis nukrito
38. Atleiskit, jums bilietukas nukrito...
39. atsiprašau, jums iškrito jūsų bilietukas.
40. Atsiprašau, pastebėjau, jog iškrito jūsų bilietas.
41. Atsiprašau, bet pas jūs nukrito biletas.
42. Atsiprašau, čia jūsų ?
43. Atsiprašau, tikriausiai Jums iškrito biletas. Pakeliu ir paduodu.
44. Pakeliu ir grazinu jam
45. Atsiprašau, iškrito Jums bilietas.
46. Pasakyčiau jam, kad pametė bilietą.
47.
48. Atsiprašau, jums iškrito biletas
49. Pas Jūs nukrito bilietas.
50. Atleiskit, jums bilietukas nukrito...
2. Ruoši pranešimą kitai pamokai, bet nerandi reikalingos medžiagos. Nusprendi parašyti el. laišką mokytojui ir paklausti dėl medžiagos prieinamumo. Kaip laiške kreipsiesi į mokytoją?
1. Gerbiamoji, mokytoja
2. Ponia Mokytoja
3. Tamsta Mokytojau.
4. Gerbiama Mokytoja
5. Mokytojau
6. Gerbiamoji mokytoją
7. Laba diena mokytoja,
8. Laba diena mokytoja
9. Laba diena, Mokytoja. Norėčiau pasiteirauti...
10. Laba diena
11. Labas vakaras, mokytoja.
12. Sveiki
13. Miela mokytoja
14. Laba diena, mokytoja.
15. Laba diena, mokytoja.
16. Laba diena ar galite atsiusti man reikalinga informacija?

17. Laba diena, mokytoja, aš turiu klausima dėl prezentacijos.
18. Gerbiama maokytoja
19. Mokytojau.
20. Mokytoja
21. Laba diena!
22. Mokytoja galėtu...
23. Gerbiamas... (toliau dėstytojo laipsnis)
24. Gerb. Destytoja
25. Gerbiamas(-a) destytojau(-a)
26. Laba diena, rašau Jums, nes...
27. Jus arba destytojau.
28. Gerbiamas dėstytojau
29. Gerbiamas Profesoriau/Daktare
30. Sveiki gerb. Dėstytojau...
31. Gerbamasis destytojau
32. Gerbiama dėstytoja
33. Laba diena, rašau tokiu klausimu/norėčiau paklausti...
34. "Gerbiamasis Dėstytojau,"/"Gerbiamasis Profesoriau," (arba kitas moksl. laipsnis, jei dėsto moteris, tai atitinkamai "Gerbiamoji Dėstytoja," ir tt.)
35. Gerbiamoji, mokytoja
36. Tamsta Mokytojau.
37. Gerbiamoji mokytoją
38. Laba diena, Mokytoja. Norėčiau pasiteirauti...
39. Labas vakaras, mokytoja.
40. Laba diena, mokytoja.
41. Laba diena, mokytoja, aš turiu klausima dėl prezentacijos.
42. Laba diena!
43. Gerbiamas... (toliau dėstytojo laipsnis)
44. Gerbiamas(-a) destytojau(-a)
45. Laba diena, rašau Jums, nes...
46. Gerbiamas Profesoriau/Daktare
47. Gerbamasis destytojau
48. Gerbiama dėstytoja
49. Mokytojau.
50. Laba diena, Mokytoja. Norėčiau pasiteirauti...
3. Esi savo klasės seniūnas ir dalyvauji susirinkime su mokytojais. Susirinkime sprendžiate svarbius mokslų kokybės klausimus. Tu pradedi susirinkimą. Kaip kreipsiesi į susirinkusius?
1. Laba diena, visiems susirinkusiems
2. Mieli mokytojai
3. Taigi sveiki visi čia susirinke.
4. Jūs
5. Sveiki, noriu pradėti susirinkimą.
6. Gerbiameji dalyviai
7. Gerbiami dalyviai

8. Atsakingai
9. Sveiki mokytojai ir mokytojos, ačiū jums kad susirinkote...
10. Gerbiami mokytojai/mokytojos.
11. Gerbiami mokytojai.
12. Sveiki visi
13. Mokytojai
14. Sveiki, susirinkusieji.
15. Gerbiamieji mokytojai
16. Gerbiamieji.....
17. Ačiū visiems susirinkusiems, šiandien turėsime svarbų surinkimą.
18. Gerbiami mokytojai
19. Draugai.
20. "Sveiki, visi"
21. Dragučiai!
22. Nu ką?/Galėtum itt.
23. Pasisveikinu
24. Sveiki visi
25. Gerbiamieji
26. Jus
27. Jus
28. Gerbiami dėstytojai
29. Gerbiamieji Ponai ir ponios
30. Sveiki, visi susirinkę.
31. Sveiki visi susirinke
32. Gerbiami dėstytojai
33. Sveiki visi....
34. "Laba diena! Gerbiamieji Dėstytojai, svečiai..." (itaip pat išvardinu kitus svarbius susirinkimo dalyvius, jei yra)
35. Laba diena, visiems susirinkusiems
36. Taigi sveiki visi čia susirinke.
37. Gerbiameji dalyviai
38. Sveiki mokytojai ir mokytojos, ačiū jums kad susirinkote...
39. Gerbiami mokytojai.
40. Gerbiamieji mokytojai
41. Ačiū visiems susirinkusiems, šiandien turėsime svarbų surinkimą.
42. Sveiki!
43. Pasisveikinu
44. Gerbiamieji
45. Jus
46. Gerbiamieji Ponai ir ponios
47. Sveiki visi susirinke
48. Gerbiami dėstytojai
49. Taigi sveiki visi čia susirinke.
50. Sveiki mokytojai ir mokytojos, ačiū jums kad susirinkote...

4. Grupė svarbių svečių atvažiuoja į tavo mokyklą. Nori jiems aprodyti gražiausias mokyklos vietas ir siūlai jiems trumpą ekskursiją po mokyklą. Ką sakai?
1. Laba diena. Šiandien aš būsiu jūsų gidu po mokyklą
2. Tuoj jums parodysiu visas mūsų mokyklos vietas.
3. Dabar bus trumpa ekskursija po mūsų mokyklą.
4. Sveiki, norėčiau jums parodyti gražiausias mokyklos vietas.
5. Laba diena, siūlau jums trumpą ekskursiją po mokyklą.
6. Melieji svečiai noriesių, jums aprodyti trumpą ekskursiją po mokyklą
7. Dabar noriu jums parodyti gražiausias mokyklos vietas
8. Ar galėčiau jus aprodyti gražiausias mokyklos vietas
9. Ar nebūtumėte kartais sudominti apžiūrėti gražiausias mokyklos vietas? Jei taip, prašau sekti paskui mane.
10. Laba diena. Aš jums norėčiau pasiūlyti ekskursiją
11. Laba diena, norėčiau pasiūlyti jums ekskursiją po mano mokyklą.
12. Ar noretumete trumpos ekskursijos po mokykla?
13. Mielie svečiai, gal nenorite pažiūrėti į gražiausias mokyklos vietas
14. Norėčiau aprodyti Jums gražiausias vietas
15. Gerbiamieji svečiai, kviečiu jus į trumpą ekskursiją po gražiausias mokyklos vietas.
16. nieko
17. Laba diena, aš esu šios mokyklos mokynis ir šiandien norių jums parodyti gražiausias mokyklos vietas.
18. Ar galiu jums pasiuliti trumpa ekskursija po mokykla?
19. Kviečiu į ekskursija.
20. Atsiprašau, ar norėtumėt ekskursiją po mokyklą?
21. Laba diena! Norėčiau jums pasiūlyti
22. Sveiki, ar norėtumėt ekskursijos pro mokyklą?
23. Paklausu, ar svečiai nėra prieš ekskursiją, ar galiu jiems aprodyti universitetą
24. Kviečiu prasižvalgyti po gražiausias vietas mūsų universiteto
25. Gerbiamieji,siulau Jums apziureti graziausias universiteto vietas
26. Kviečiu Jus į trumpa ekskursiją po mūsų universitetą.
27. Galeciau Jums pravesti ekskursija po universiteta ar noretumete?
28. Brangūs/gerbiami svečiai, kviečiu jus (...)
29. Gerbiamieji svečiai
30. Norėčiau jums parodyti mūsų universiteto gražiausias vietas
31. Ar galima Jus pakviesti trumpos ekskursijos universiteto teritorijoje?
32. Noriu jums pasiūlyti trumpą ekskursiją po universitetą
33. Laba diena, Vilniaus Universitetas yra geriausias Universitetas Lietuvoje

34. "Laba diena! Jei turite laiko, gal norėtumėte apžiūrėti gražiausias mūsų universiteto vietas?"
35. Laba diena. Šiandien aš būsiu jūsų gidu po mokyklą
36. Dabar bus trumpa ekskursija po mūsų mokyklą.
37. Melieji svečiai noriesių, jums aprodyti trumpą ekskursiją po mokyklą
38. Ar nebūtumėte kartais sudominti apžiūrėti gražiausias mokyklos vietas? Jei taip, prašau sekti paskui mane.
39. Laba diena, norėčiau pasiūlyti jums ekskursiją po mano mokyklą.
40. Gerbiamieji svečiai, kviečiu jus į trumpą ekskursiją po gražiausias mokyklos vietas.
41. Laba diena, aš esu šios mokyklos mokinys ir šiandien noriu jums parodyti gražiausias mokyklos vietas.
42. Laba diena! Norėčiau jums pasiūlyti
43. Paklausu, ar svečiai nėra prieš ekskursiją, ar galiu jiems aprodyti universitetą
44. Gerbiamieji, siulau Jums apžiureti gražiausias universiteto vietas
45. Kviečiu Jus į trumpa ekskursiją po mūsų universitetą.
46. Gerbiamieji svečiai
47. Ar galima Jus pakviesti trumpos ekskursijos universiteto teritorijoje?
48. Noriu jums pasiūlyti trumpą ekskursiją po universitetą
49. Dabar bus trumpa ekskursija po mūsų mokyklą.
50. Ar nebūtumėte kartais sudominti apžiūrėti gražiausias mokyklos vietas? Jei taip, prašau sekti paskui mane.
5. Tavo mokyklos draugas Tomas nuolat skolinasi tušinukus ir nuolat pamiršta juos gražinti. Vieną dieną nusprendi neskolinti jam daugiau tušinukų. Ką sakai?
1. Aš neturiu tušinuko
2. Atiduok man mano tušinukus
3. Ne.
4. Šiandien nepaskolinsiu tau tušinukų, nes jų negražini.
5. Neskolinsiu tau daugiau tušinukų, nes tu jų negražini.
6. Nu Tomukai šiandien pirštų rašysi, nes puse mano jau pas tave
7. Turi daug skolintu tusinuku
8. Užteks jau tau skolintis vis tiek neatiduosi
9. Klausyk, drauguži, tau kartais neatrodo, kad jau per dažnai skolinies tušinukus? Paimi, o vėliau negražini. Šį kartą spręsk šią problemą pats.
10. Sorri, bet daugiau tušinuko neskolinsiu
11. nebeskolinsiu tau tušinukų, nes visada pamiršti juos gražinti.
12. Aš jau tau nirko neskolinsiu
13. Atsiprašau, bet šiandien neturiu atsarginio tušinuką.
14. Atsiprašau, bet negaliu paskolinti.
15. Atleisk, bet neduosiu tau tušinuko, kadangi niekada jų negražini.

16. Nebeskolinsiu tau tusinuka
17. Tu turi visus mano tušinukus atiduok nors viena.
18. Atleisk, bet praeita karta pamiršai grazinti man tusinuka
19. ne.
20. Kai gražinsite rašiklius, vėl skolinsiuosi.
21. Sorry, turiu tik vieną
22. eik kitur prašyt
23. Atsiprašau, kad neskolinsiu tušinuko ir paaiškinu situaciją
24. Kad nupirktu pats sau tušinuką
25. Kad, neturiu
26. Atsiprašau, bet jau labai daug jų paskonai ir dar negražiniai.
27. Atleisk, bet to jau gana, neskolinsiu tau tusinuku.
28. Tomai, nebeskolinsiu tau tušinuko, kadangi jų negražini.
29. Tomai, pats turiu šiandien tik vieną tušinuką
30. Kai gražinsi anuos tušinukus, tada ir paskolinsiu naują
31. Atleisk. Del „tokios“ priezasties negaliu tau paskolinti tusinuku.
32. Atsiprašau, bet nepaskolinsiu, nes negražinau tų
33. Neturiu daugiau tušinukų
34. "Apgailėstauju, Tomai, bet negaliu tau paskolinti tušinuko."
35. Aš neturiu tušinuko
36. Ne.
37. Nu Tomukai šiandien pirštų rašysi, nes puse mano jau pas tave
38. Klausyk, drauguži, tau kartais neatrodo, kad jau per dažnai skolinies tušinukus? Paimi, o vėliau negražini. Šį kartą spręsk šią problemą pats.
39. nebeskolinsiu tau tušinukų, nes visada pamiršti juos gražinti.
40. Atleisk, bet neduosiu tau tušinuko, kadangi niekada jų negražini.
41. Tu turi visus mano tušinukus atiduok nors viena.
42. Sorry, turiu tik vieną
43. Atsiprašau, kad neskolinsiu tušinuko ir paaiškinu situaciją
44. Kad, neturiu
45. Atsiprašau, bet jau labai daug jų paskonai ir dar negražiniai.
46. Tomai, pats turiu šiandien tik vieną tušinuką
47. Atleisk. Del „tokios“ priezasties negaliu tau paskolinti tusinuku.
48. Atsiprašau, bet nepaskolinsiu, nes negražinau tų
49. Ne.
50. Klausyk, drauguži, tau kartais neatrodo, kad jau per dažnai skolinies tušinukus? Paimi, o vėliau negražini. Šį kartą spręsk šią problemą pats.
6. Koridoriuje sutinki savo mokytoją Joną Ramanauską, nori jo paklausti ar rytoj jis bus mokykloje. Ką sakai?
1. Laba diena. O būsite rytoj mokykloje?
2. Pone Ramanauskas, ar rytoj turėsiu galimybę sutikti jus

mokykloje?
3. Ar Jūs rytoj busite mokykloje?
4. Laba diena, mokytojai. Norėčiau paklausti ar būsite rytoj mokykloje?
5. Laba diena, ar jūs būsite rytoj mokykloje.
6. Laba dieną ar mokytojas rytoj busite ?
7. mokytojai, ar rrytoj busit mokykloj
8. Mokytojai ar jus rytoj busit mokykloje
9. Sveiki, mokytojai. Ar rytoj būsite?
10. Laba diena, ar rytoj būsite mokykloj
11. Laba diena, norėjau paklausti, ar jus busite rytoj mokykloje.
12. Ar busi rytoj mokykloje?
13. Laba diena, mokytoja norėčiau paklausti jūsų, ar jūs rytoj busite mokykloje?
14. Ar būsite mokykloje rytoj?
15. Laba diena, pone Jonai. Noriu paklausti ar rytoj busite mokykloje?
16. Mokytojai ar busite rytoj mokykloje?
17. Laba diena, mokytojai, aš norėjau paklausti ar rytoj busite mokykloje?
18. Sveiki, ar jus rytoj busite mokykloj
19. Ar būsit rytoj mokykloje?
20. Atsiprašau, ar rytoj būsite mokykloje?
21. Laba diena! Ar ponas rytoj bus mokykloje??
22. Sveiki Mokytoja/ai ar busit rytoj mokykloj?
23. Atsiprašau, dėstytojai Ramanauške, ar rytoj busite universitete?
24. Laba diena, ar galima rytoj bus su Jumis susitikti universitete, turiu porą klausymų
25. Gerb. dėstytojai, ar busite rytoj universitete?
26. Atsiprašau, ar rytoj būsite universitete?
27. Dėstytojai ar jus rytoj busite universitete?
28. Dėstytojai, ar būsite rytoj universitete?
29. Laba dieba Gerbiamas Profesoriau, norėjau sužinoti ar rytoj busite universitete?
30. Sveiki dėstytojai, norėjau pasiklausti ar busite rytoj univeristete?
31. Sveiki. Ar rytoj bus paskaita?
32. Atsiprašau, dėstytojai
33. Laba diena profesoriau, norėčiau paklausti ar Jus būsite rytoj universitete?
34. "Atleiskite, dėstytojai, norėčiau paklausti, ar rytoj būsite universitete." (po to išvardiju priežastį, kodėl klausiu tokių dalykų)
35. Laba diena. O būsite rytoj mokykloje?
36. Ar Jūs rytoj busite mokykloje?
37. Laba dieną ar mokytojas rytoj busite ?
38. Sveiki, mokytojai. Ar rytoj būsite?

39. Laba diena, norėjau paklausti, ar jus busite rytoj mokykloje.
40. Laba diena, pone Jonai. Noriu paklausti ar rytoj busite mokykloje?
41. Laba diena, mokytojau, aš norėjau paklausti ar rytoj busite mokykloje?
42. Laba diena! Ar ponas rytoj bus mokykloje??
43. Atsiprašau, dėstytojau Ramanauske, ar rytoj busite universitete?
44. Gerb. dėstytojau, ar busite rytoj universitete?
45. Atsiprašau, ar rytoj būsite universitete?
46. Laba dieba Gerbiamas Profesoriau, norėjau sužinoti ar rytoj busite universitete?
47. Sveiki. Ar rytoj bus paskaita?
48. Atsiprašau, dėstytojau
49. Ar Jūs rytoj busite mokykloje?
50. Sveiki, mokytojau. Ar rytoj būsite?
7. Dalyvauji seminare, visi klasės draugai pristatinėja savo namų darbus, ateina tavo eilė. Ką mokytojas sako?
1. Dabar Diana
2. Dabar atsako.....
3. Dabar yra eilė ...
4. Mano vardą
5. Pristatyk savo namų darbus.
6. Vardenis pavardenis nu prsitatik ka ten turi
7. Tavo eile, prasom
8. Parodyk savo namų darbą
9. Ir sekantis namų darbus pristatys (kreipiasi vardu)....
10. (pavardė arba vardas)
11. pristatyk namų darbus.
12. Kitas
13. Dabar eilė, (sako mano vardą arba pavardę)
14. Pristatyk savo darbą.
15. (kreipiasi vardu), atėjo tavo eilė.
16. Skaityk savo darba
17. atsakinėjau namų darbą.
18. Prasau skaityk
19. Skaityk.
20. "Perskaityk savo atsakymą"
21. Dabar savo darba pristatines vardenis/pavardenis
22. Galėtum pristatyt savo namų darbus?
23. Mano pavardę
24. Ana, prašau pristatyti savo darbą
25. -
26.
27. Toliau
28. Kreipiasi vardu
29. Dabar prašyčiau poną/ponią pristatyti savo namų darbą.

30. O dabar (vardas), prašau pristatyk savo namų darbą
31. Lukai, prasau pristatyti savo darba
32. (vardas) prašau pristatyk savo darbą
33. Dėkoja atsakinėjusiems, Ponia (vardas) dabar prašau Jūsų pristatyti savo darbą
34. "X, gal pristatytumėte savo namų darbą?" (X-mano vardas)
35. Dabar Diana
36. Dabar yra eilė ...
37. Vardenis pavardenis nu prsitatik ka ten turi
38. Ir sekantis namų darbus pristatys (kreipiasi vardu)....
39. pristatyk namų darbus.
40. (kreipiasi vardu), atėjo tavo eilė.
41. atsakinėjau namų darbą.
42. Dabar savo darba pristatines vardenis/pavardenis
43. Mano pavardę
44. -
45.
46. Dabar prašyčiau poną/ponią pristatyti savo namų darbą.
47. Lukai, prasau pristatyti savo darba
48. (vardas) prašau pristatyk savo darbą
49. Dabar yra eilė ...
50. Ir sekantis namų darbus pristatys (kreipiasi vardu)....
8. Šeimoje švenčiate svarbią giminės šventę. Esi vyriausias vaikas šeimoje ir nusprendi pasakyti padėkos žodį skirta tėvams. Kaip kreipsiesi į tėvus?
1. Gerbiamieji, tėvai
2. Brangus teveliai
3. Mylimi Tėvai.
4. Gerbiamieji tėvai,...
5. Gerbiamieji tėvai.
6. Gerbiami tevai
7. Tėvai, labai jums aciu
8. Atsisėskit dabar aš norėčiau tart padėkos žodį
9. Gerbiamieji tėvai...
10. Norėčiau pasakyti dėkos žodį. Ačiū Jums už.
11. gerbiami tėvai, ačiū jums už organizuota šventė
12. Ačiū jums už viska
13. Grebiamieji tėvai
14. Mielieji, norėčiau Jums padėkoti...
15. Gerbiamieji teveliai
16. nieko
17. Norėjau padėkoti savo tėvams, dėl tokios gražios šventės.
18. Mili tevai, noriu jums padekoti uz jusu rupestringuma, meile ir palaikima
19. Ačiū jums.
20. "Ačiū jums už viską"
21. Tevaliai

22. Tevai, labai jums aciu
23. Brangūs tėti ir mama....
24. Brangūs tėveliai
25. Brangieji tevai
26. Esu labai Jums dėkinga už...
27. Jus
28. Mieli/brangūs tėvai, (...)
29. Mylimieji tėvai...
30. Mieli tėvai
31. Brangus mama ir teti
32. Mylimiausieji tėvai
33. Mieli tėveliai
34. "Mylimieji Mama ir Tėti!.."
35. Gerbiamieji, tėvai
36. Mylimi Tėvai.
37. Melieji tevai
38. Gerbiamieji tėvai...
39. gerbiami tėvai, ačiū jums už organizuota šventė
40. Brangūs tėveliai
41. Norėjau padėkoti savo tėvams, dėl tokios gražios šventės.
42. Tėveliai
43. Brangūs tėti ir mama....
44. Mylimieji tevai
45. Esu labai Jums dėkinga už...
46. Mylimieji tėvai...
47. Brangus mama ir teti
48. Mylimiausieji tėvai
49. Mylimi Tėvai.
50. Gerbiamieji tėvai...
9. Ateini į kirpyklą. Ant kirpėjos vizitinės kortelės matai vardą – Rasa. Kaip kreipsiesi?
1. Laba diena, Rasa.
2.
3. Ponia Rasa.
4. laba diena
5. Jūs
6. Ponė Rašą
7. Ponia Rosa
8. Ponia Rasa
9. Laba diena, Rasa.
10. Laba diena
11. Atsiprašau, ...
12. Labas
13. Ponia Rasa
14. Sveiki, Rasa.
15. Rasa

16. Rasa
17. Laba diena, man reikia apsikirsti plikai.
18. Ponia Rasa
19. Rasa?
20. "Laba diena..."
21.
22. Jūs, ne per vardą nes nejauku
23. Ponia Rasa
24. Rasa
25. Jus
26. Jus
27. Jus arba kirpeja Rasa
28. Ponia Rasa
29. Ponia Rasa.
30. Nesikreipsiu vardu. Pasakysiu tiesiog "Sveiki", gal galėtumėt ...
31. Jus
32. Rasa
33. Jus
34. "Laba diena, norėčiau apsikirsti pas kirpėją Rasą, esu susitarusi x valandai"
35. Laba diena, Rasa.
36. Ponia Rasa.
37. Ponė Rasą
38. Laba diena, Rasa.
39. Atsiprašau, ...
40. Rasa
41. Laba diena, man reikia apsikirsti plikai.
42.
43. Ponia Rasa
44. Jus
45. Jus
46. Ponia Rasa.
47. Jus
48. Rasa
49. Ponia Rasa.
50. Laba diena, Rasa.
10. Esi savo šeimos gydytojo Roko Petrausko kabinete, nori gauti pažymą dėl užsitęsusių ligos. Kaip kreipsiesi į gydytoją?
1. Laba diena, gydytojau
2. Pone gydytojas
3. Pone Gydytojau.
4. Gydytojau, jūs
5. Jūs
6. Gydytojau
7. Pone Rokai

8. Gydotojau
9. Atleiskit, gal galėtumėte visgi išrašyti pažymą dėl užsitęsios ligos, siaubingai jaučiuosi.
10. Laba diena
11. gerbiamas gydytojas
12. Laba diena
13. Ponai Petrauskai
14. Jus
15. Pone gydytojau
16. Ar galima gauti pažymą?
17. Laba diena, gydytojau, aš iki šiol jaučiuosiu blogai.
18. Gerbiamas gydytojas
19. Pone Petrauskas?
20. Gydytoję
21. Sveiki! Ar galėtumėte man padėti
22. Jūs
23. Daktare,....
24. Gydytojau
25. Jus
26. Jus
27. Gydytojau
28. Gydytojau, daktare
29. Gerbiamas gydytojau.
30. Nesikreipsiu, tiesiog sakysiu: "Gal galėtumėte...."
31. -
32. Gydytojau
33. gydytojau
34. "Gydytojau, gal galėtumėte pratęsti man nedarbingumą, nes nesijaučiu dar pasveikusi"
35. Laba diena, gydytojau
36. Pone Gydytojau.
37. Gydytojau
38. Atleiskit, gal galėtumėte visgi išrašyti pažymą dėl užsitęsios ligos, siaubingai jaučiuosi.
39. gerbiamas gydytojas
40. Pone gydytojau
41. Laba diena, gydytojau, aš iki šiol jaučiuosiu blogai.
42. Sveiki! Ar galėtumėte man padėti
43. Daktare,....
44. Jus
45. Jus
46. Gerbiamas gydytojau.
47. -
48. Gydytojau
49. Pone Gydytojau.
50. Atleiskit, gal galėtumėte visgi išrašyti pažymą dėl

užsitęsios ligos, siaubingai jaučiuosi.
11. Gatvėje pamatai jauną merginą, su kuria susipažinai stovyklos metu, iki šiol mažai bendravote. Prisimeni, kad mergina vardu Karolina. Kaip kreipsiesi?
1. Labas, Karolina
2. Karolina. Čia tu buvai stovykloje? Atsimeni mane?
3. Labas Karolina.
4. Karolina
5. Labas
6. Ejį ar busi Karolina?
7. Labas Karolina
8. Labas ar neprisimeni mane iš stovyklos
9. Labas. Tu gi Karolina, taip? Prisimeni gal, susipažinom stovykloje.
10. Sveiki
11. Labas, Karolina
12. Sveiki
13. Labas Karolina
14. Labas, Karolina.
15. Labas, Karolina
16. labas Karolina.....
17. Labas ar tu mane prisimeni aš buvau su tavim stovykloje
18. Karolina
19. Karolina?
20. Sveiki, Karolina!
21. Labukaaas! Kaip laikaisi???
22. Tu/Vardu
23. Sveika, Karolina
24. Karolina
25. Labas, Karolina
26. Karolina, ...
27. Karolina
28. Vardu
29. Karolina.
30. O labas Karolina! Prisimeni mane...
31. Karolina
32. Karolina
33. Karolina
34. „Labas, Karolina“ (jei tai draugė/auklėtinė) „Laba diena, ponio Karolina“ (jei ji buvo mano auklėtoja)
35. Labas, Karolina
36. Labas Karolina.
37. Ejį ar busi Karolina?
38. Labas. Tu gi Karolina, taip? Prisimeni gal, susipažinom stovykloje.
39. Labas, Karolina
40. Labas, Karolina

41. Labas ar tu mane prisimeni aš buvau su tavim stovykloje
42. Labukaaas! Kaip laikaisi???
43. Sveika, Karolina
44. Labas, Karolina
45. Karolina, ...
46. Karolina.
47. Karolina
48. Karolina
49. Labas Karolina.
50. Labas. Tu gi Karolina, taip? Prisimeni gal, susipažinom stovykloje.
12. Tavo jaunesnioji sesuo Asta per garsiai klausosi muzikos savo kambaryje. Nori paprašyti, kad ji pritildytų muziką. Kaip kreipsiesi?
1. Asta, gali nutildyti muziką?
2. Asta, tyliau prašau.
3. Asta.
4. Asta
5. Gali prašau pritildyti muziką.
6. eeee Asta nutylgik muzika
7. Ar gali sumazint garsa?
8. Asta patildyk savo muziką, nes man trugdo
9. Asta, pritildyk muziką prašau
10. Prildyk muziką!!
11. Asta, ar gali pritildyti savo muziką?
12. Pritildyk muzika
13. Asta, gali patildyti muziką, nes yra per garsu
14. Gal galėtum pritildyti muziką?
15. Asta
16. Asta, sumazink garsuma
17. Asta, pritildyk muziką.
18. Asta
19. Išjunk.
20. Asta pritilk muziką!
21. Pritildyk muziką !!
22. Tyliau!!!!!! (be vardo, be nieko)
23. Asta, gal galėtum.....
24. Asta
25. Pritildyk muzika
26. Asta, ...
27. Ei, pritildyk muzika
28. Asta, (...)
29. Asta pritildyk muziką.
30. sušaksiu Astaaa!!
31. Astra, ar galima tyliau
32. Asta
33. gali padaryti tyliau?

34. „Asta, galėtum pritildyti muziką?“
35. Asta, gali nutildyti muziką?
36. Asta.
37. eeee Asta nutylgik muzika
38. Asta, pritildyk muziką prašau
39. Asta, ar gali pritildyti savo muziką?
40. Asta
41. Asta, pritildyk muziką.
42. Pritildyk muziką !!
43. Asta, gal galėtum.....
44. Pritildyk muzika
45. Asta, ...
46. Asta pritildyk muziką.
47. Astra, ar galima tyliau
48. Asta
49. Asta.
50. Asta, pritildyk muziką prašau
13. Esi parduotuvėje, kyla nesklandumų, turi pakviesti apsaugos darbuotoją? Ką sakai?
1. Atsiprašau. Apsauga! Galite padėti?
2. Kur apsauga? Aš reikalauju apsaugos
3. Pone Apsaugininke.
4. Gal galėtumėte man padėti? Jūs
5. Ar galėtumėtė prieiti.
6. -
7. Ar galit padet
8. Pone čia kylo nesklandumų
9. Atleiskite, mes čia turime kai kurių nesklandumų.
10. Laba diena, ar galėtumėte padėti
11. Atsiprašau, turi nesklandumų su ...
12. Atsiprašau pone, bet pas mane problemos
13. Ponas darbuotojas, turiu neklandumo
14. Atsiprašau?
15. Pone apsaugininke
16. Sveiki, cia iskylo incidentas
17. Ar galiu paprašyti, kad ateitų apsaugos darbuotojas.
18. Ar jus galit man padeti?
19. Apsaugininke?
20. Atsiprašau čia kažkas atsitiko
21.
22. Padėkit!!
23. Atsiprašau, gal galėtumėte man padėti?
24. Pone
25. Atsiprasau,man reikia pagalbos
26. Atsiprašau, ar galite man padėti?
27. Ar galima pakviesti apsaugos darbuotoja?
28. Pone apsaugini

29. Ponas apsaugininke...
30. Atsiprašau, gal galėtumete ateiti, pagelbėti
31. Man reikalingas apsaugos darbuotojas
32. Atsiprašau, ar galite padėti
33. Atsiprašau, čia atsitiko.....
34. „Atleiskite, gal galėtumėte man padėti?“
35. Atsiprašau. Apsauga! Galite padėti?
36. Pone Apsaugininke.
37. -
38. Atleiskite, mes čia turime kai kurių nesklandumų.
39. Atsiprašau, turi nesklandumų su ...
40. Pone apsaugininke
41. Ar galiu paprašyti, kad ateitų apsaugos darbuotojas.
42.
43. Atsiprašau, gal galėtumėte man padėti?
44. Atsiprasau,man reikia pagalbos
45. Atsiprašau, ar galite man padėti?
46. Ponas apsaugininke...
47. Man reikalingas apsaugos darbuotojas
48. Atsiprašau, ar galite padėti
49. Pone Apsaugininke.
50. Atleiskite, mes čia turime kai kurių nesklandumų.
14. Esi virtuvėje su teta ir tau prireikia pagalbos, kaip kreipsiesi į tetą?
1. teta
2. Teta ar gali padėti?
3. Teta....
4. Teta, reikia pagalbos...
5. teta
6. Teta
7. teta
8. Teta
9. Teta, padėkite vietuvėjiet
10. teta
11. Teta
12. teta
13. -
14. Teta, ar gali padėsti?
15. Teta
16. -
17. Teta
18. Teta
19. -
20. Teta
21. Teta, galite man padėti...
22. Teta
23. Teta....

24. Jos vardu
25. Teta (vardas) , galite padėti?
26. Ar galite man padėti?
27. Teta ir jos vardas
28. Teta (vardas), (...)
29. Teta – vardas
30. Teta (jos vardas)
31. Teta, ar galite paduoti....
32. Teta
33. Teta...
34. Priklausomai nuo santykių su šia teta: „Teta, gal galėtumėte man padėti?“/ „Teta, gal galėtumėte man padėti?“, „X, gal gali man padėti?“ (X-tetos vardas)
35. Ar gali teta man padėti?
36. Teta, gali man padėti?
37. Teta, galiu paprašyti pagalbos?
38. Teta, padėkite man virtuvėje
39. -
40. -
41. Teta, gali padėti?
42. Teta, man reikia pagalbos
43. Teta....
44. Teta (vardas) , galite padėti?
45. Ar galite man padėti?
46. Teta galėtų padėti...
47. Teta, ar galite paduoti....
48. Teta
49. Teta...
50. --
15. Esi restorane, bet niekaip nesulauki padavėjos. Pamatai ją praeinančia pro tavo staliuką ir nusprendi pasakyti, kad jau išsirinkai patiekalą. Kaip kreipsiesi į padavėją?
1. Atsiprašau, jau išsirinkau patiekalą
2. Atsiprašau, galima Jūs čia pakviesti?
3. Atsiprašau, galėtumėt prieit?
4. Ar galėčiau užsisakyti? Jūs
5. Ar galiu pateikti mano užsakymą.
6. Atsiprašau ar galit prieit
7. Atsiprasau, ar galit priimt mano uzsakyma
8. Atsiprašau padavėja
9. Atleiskit...
10. Atsiprašau, bet aš jau išrinkau patiekalą
11. Atsiprašau, aš jau išsirinkau savo patiekalą.
12. Laba diena
13. Ponia padavėją
14. Atsiprašau?

15. Atsiprašau, ar galėtumėte priėti?
16. Atsiprasau ar galima pateikti užsakyma
17. Atsiprašau, ar gali ateiti mūsų padavėjas?
18. Ar jus...
19. sveiki
20. Atsiprašau...
21.
22. Ar Galėtum priimti užsakymą
23. Atsiprašau, gal galėtumėte mane aptarnauti?
24. Atsiorašau ar galite priėti prie mano staliuko
25. Atsiprasau,galite priėti
26. Atsiprašau, ar galite...?
27. Atsiprasau, ar galiu užsisakyti
28. Atleiskite, panele, ...
29. Gerbiama Ponia, norėčiau...
30. Nesikreipsiu, pasakysiu:“Atsiprašau, jau norėčiau užsisakyti“
31. Atsiprasau...
32. Atsiprašau
33. Atsiprašau, galite priėti?
34. „Atleiskite, norėčiau užsakyti...“
35. Atsiprašau, jau išsirinkau patiekalą
36. Atsiprašau, galėtumėt prieit?
37. Atsiprašau ar galit prieit
38. Atleiskit...
39. Atsiprašau, aš jau išsirinkau savo patiekalą.
40. Atsiprašau, ar galėtumėte priėti?
41. Atsiprašau, ar gali ateiti mūsų padavėjas?
42. Laba diena
43. Atsiprašau, gal galėtumėte mane aptarnauti?
44. Atsiprasau,galite priėti
45. Atsiprašau, ar galite...?
46. Gerbiama Ponia, norėčiau...
47. Atsiprasau...
48. Atsiprašau
49. Atsiprašau, galėtumėt prieit?
50. Atleiskit...
16. Esi bažnyčioje ir eini į zakristiją pasikalbėti su kunigu. Kaip kreipsiesi į kunigą?
1. Kristus su Jumis
2. Tegul bus palaimintas
3. Pone Kunige.
4. Kunige, jūs
5. Laba diena.
6. -
7. Pone Kunige

8. Kunige
9. Laba diena...
10. Laba diena
11. gerbiamas kunigas
12. Sveiki
13. Ponai kunigu
14. Tève..
15. Pone kunige
16. Gerbamas Kunigai
17. Kunige, aš usidėjėlis norėjau atsiprašyti už savo nusidėjimus.
18. Gerbiamas kunigas
19. Kunige?
20. Laba diena
21.
22. ???
23. Tève
24. Garbė Jėzui Kristui. O po to Jus
25. Pone kunigu
26. Jus
27. Kunige
28. Tève, pone kunige,
29. Gerbiamas kunige...
30. Gerbiamas tėve
31.
32. Kunige
33. Tebūna palaimintas Dievas ir pasakau ko man reikia
34. „Garbė Jėzui Kristui! Tève, norėčiau pasikalbėti, jei turėtumėte laiko“
35. Kristus su Jumis
36. Pone Kunige.
37. -
38. Laba diena...
39. gerbiamas kunigas
40. Pone kunige
41. Kunige, aš usidėjėlis norėjau atsiprašyti už savo nusidėjimus.
42.
43. Tève
44. Pone kunigu
45. Jus
46. Gerbiamas kunige...
47. -
48. Kunige
49. Pone Kunige.
50. Laba diena...

17. Gatvėje įvyksta nelaimingas atsitikimas, o netoliese matai policijos ekipažą. Kaip kreipsiesi į policijos pareigūną?
1. Laba diena, pareigūnė. Ten įvyko nelaimingas atsitikimas gatvėje
2. Pareigune.
3. Pone Pareigūne.
4. jūs
5. Laba diena, įvyko nelaimingas atsitikimas, ar galite prieiti.
6. Laba diena policininkai
7. Pone Pareigune
8. Atsiprašau pareigūne.
9. Reikia jūsų pagalbos...
10. Pareigūne
11. gerbiamas pareigūnas
12. Atsiprašau pone pareigūnė
13. Pone Pareigūne
14. Atsiprašau?
15. Pone policininke
16. Pareigunai
17. Pone pareigūne, ar galite padėti?
18. Policijos pareigunai
19. Policininke?
20. Policija!
21. Pone! Ar galėtumėte padėti??
22. Prieikit čia!
23. Pareigūne
24. Pone pareigūne
25. Jus/Pone pareigune
26. Jus
27. Policijos pareigune arba tiesiog pareigune
28.
29. Ponas policininke...
30. Atsiprašau, pareigūne man reiktų jūsų pagalbos
31. Ponas pareigune
32. Pareigūne
33. Pareigūne,
34. „Atleiskite, gal galėtumėte padėti?"
35. Laba diena, pareigūnė. Ten įvyko nelaimingas atsitikimas gatvėje
36. Pone Pareigūne.
37. Laba diena policininkai
38. Policija! Reikia jūsų pagalbos...
39. gerbiamas pareigūnas
40. Pone policininke
41. Pone pareigūne, ar galite padėti?
42. Pone! Ar galėtumėte padėti??
43. Pareigūne

44. Jus/Pone pareigune
45. Jus
46. Ponas policininke...
47. Ponas pareigune
48. Pareigūne
49. Pone Pareigūne.
50. Policija! Reikia jūsų pagalbos...

6 priedas. Respondentų atsakymai lenkų k.

1. Jedziesz autobusem i widzisz, że dla starszego pana, który siedzi obok ciebie wypadł bilet. Co mówisz?
1. Podnoszę bilet i zwracam go dla Pana.
2. U Pana upadł bilet
3. przepraszam, wypadł panu bilet
4. Przepraszam, wypadł panu bilet.
5. Podam bilet i powiem przepraszam u pana wypadł bilet
6. Przepraszam, pan zgubił swój bilet.
7. Pan zgubił bilet.
8. pan stracił bilet
9. Przepraszam, u pana bilet wypadł.
10. Proszę państwa wypadł wam bilet
11. Prepraszam, to nie jest pana bilet?
12. proszę pana, panowi wypadł bilet
13. Proszę pana, u was wypadł biliet
14. Przepraszam, wypadł panu bilet(podaję bilet).
15. Mówię, że panu wypadł bilet. Aby nie wstawał, sam mu jego podaje.
16. Przepraszam, u Pana wypadł bilet
17. Przepraszam, u was bilet wypadł.
18. Mówię mu że stracił bilet
19. Proszę pana, spadł wam bilet.
20. Przepraszam Panu, wasz bilet wypadł
21. Mówię przepraszam i wskazuję na ten bilet, bo nie lubię rozmawiać z obcymi.
22. U pana wypadł bilet.
23. Mówię, że wypadł mu bilet i czy mogę udzielić pomocy, aby go podjąć.
24. Powiem, że u pana wypadł bilet i podam go.
25. Podają biliet i mówią ze stracił
26. Powiem dla starszego pana że jego bilet upadł
27. Przepraszam, zauważyłam, że u Pana wypadł bilet.
28. Czy pomóc?
29. Proszę Pana, Panu wypadł bilet
30. Zgubi pan bilet.
31. Proszę pana, u pana wypadł bilet.
32. Pzszepaszam, u pana wypadł bilet.
33. Proszę pana wam wypadł bilet.

34. Dzień dobry.
35. Przepraszam ale wypadł u pana bilet.
36. Czy to pan zgubił bilecik?
37. że wypad mu bilet
38. Wypadł panu bilet.
39. wypad panu bilet
40. Przepraszam, to chyba należy do pana
41. Mówię, że pan stracił.
42. przepraszam, wypadł Panu bilet
43. Przepraszam, wypadł panu bilet (podaję).
44. Przepraszam, wypadł Panu bilet.
45. Przepraszam, Panu wypadł bilet
46. Przepraszam pana, wypadł panu bilet.
47. Przepraszam, wasz bilet upadł
48. Panu wypadł bilet...
49. Przepraszam, wypadł dla Pana bilet
50. Przepraszam, u Pana wypadł bilet (podaję)
2. Szykujesz prezentację na następną lekcję, ale nie masz informacji, której potrzebujesz. Postanawiasz napisać list elektroniczny do nauczyciela i zapytać o potrzebną informację na dany temat. Jak zwrócisz się w liście do nauczyciela?
1. "Dzień dobry. Chciałam zapytać Pani/Pana..."
2. Szanowna Pani
3. Dzień dobry, mam pytanie...
4. Dzień dobry, chciałem...
5. Proszę Pani/Pana
6. Szanowna Pani
7. Szanowny nauczycielu
8. Proszę Pani
9. Dzień dobry pani! Czy mogłaby pani powiedzieć,...
10. Szanowna Pani.
11. Szanowna Pani
12. szanowna pani/pan, chciałbym poprosić o pomoc z prezentacją. Nie mam potrzebującej informacji dla jej wykonania.
13. Szanowny panie/pani
14. Dzień dobry...
15. Napiszę: "Dzień dobry. Chciałbym zapytać w sprawie informacji..."
16. Dzień dobry
17. Szanowna pani lub pan.
18. Proszę pani/pana
19. proszę pana / proszę pani
20. Proszę pani, jaką informację potrzebuje dla tej prezentacji.
21. Szanowna Pani, Pan.
22. Proszę pani
23. Pani/Pan(imię nazwisko) mam pytanie na temat
24. Proszę pani.

25. Proszę Pani lub Pani
26. Zależy czy jest wieczór lub dzień ale napisałbym Dobry wieczór lub Dzień dobry
27. Proszę Pani/Pana
28. Dzień dobry
29. Szanowna Pani
30. Szanowny Panie/Pani
31. Dzień dobry, pani, mam pytanie do prezentacji.
32. Proszę pani/Proszę panu
33. Proszę pana/-i czy pan/-i mogła by dać informację na temat na który mam zrobić prezentację?
34. Szanowny panie nauczycielu.
35. Dobry wieczór, przepraszam za przeszkadzanie, ale mam pytanie.
36. Szanowna pani.....
37. Dzień dobry Pani! Przepraszam, że przeszkadzam
38. Szanowny nauczycielu.
39. szanowni nauczyciele
40. Szanowny Panie/ Pani
41. Dzień dobry, proszę o pomoc.
42. Szanowny/-a panie/-i (imie nauczyciela)
43. Szanowny panie doktorze,....
44.
45. Pani profesor/rze
46. Szanowny Panie Magistrze/Doktorze/Profesorze
47. Proszę Pana
48. Dzień dobry Szanowny Panie Profesorze/Doktorze...
49. Szanowna Pani doktor
50. Dzień dobry, piszę do Pani profesor z powodu...
3. Jesteś starostą swojej klasy i uczestniczysz na zebraniu z nauczycielami podczas którego będą rozważane ważne sprawy dotyczące jakości nauki. Zaczynasz zebranie. Jak zwracasz się do uczestniczących?
1. Witam wszystkich tu zebranych nauczycieli
2. Szanowni nauczyciele
3. Dzień dobry, *przedstawiam się, mowie jaka pelnie funkcje, *mowie o czym mam zamiar mowic
4. Szanowni rodzice,
5. Kochani uczestnicy
6. Państwo
7. Dzień dobry
8. Szanowne panstwo/szanowni uczestnicy
9. Po pierwsze, dziękuje państwu za zebranie się tutaj dzisiaj....
10. Szanowni nauczycieli

11. Szanowne Państwo
12. szanowni nauczyciele.
13. Szanowne państwo
14. Witam szanowni nauczyciele...
15. Witam wszystkich...
16. Proszę Pani/ Proszę Pana
17. Szanowne państwo lub szanowni nauczyciele.
18. Szanowni państwo
19. szanowni nauczyciele
20. Witam wszystkich zebranych nauczycieli.
21. Mówię do nich: zebrani, szanowni nauczyciele i uczniowie.
22. Proszę państwa
23. Szanowni Nauczyciele
24. Szanowni nauczyciele.
25. Proszę Państwo
26. Szanowni państwo
27. Szanowni nauczyciele
28. Witam wszystkich zebranych
29. Szanowni Państwo
30. Szanowni zebrani
31. Dzień dobry, wszystkim zebranym.
32. Chłopcy/Dziewczyny/Imię/Nazwisko
33. Dzień dobry wszyscy którzy przebywają na tym zebraniu.
34. Witam wszystkich tu zebranych.
35. Szanowni zebrani tutaj ludzie.
36. Szanowni nauczyciele
37. Witam wszystkich uczestniczących
38. Szanowni uczestnicy zebrania.
39. szanowni uczestnicy
40. Moi drodzy
41. Witam wszystkich zebranych.
42. szanowni państwo
43. Szanowni uczestnicy...
44. Witam wszystkich...
45. Państwo albo my
46. Szanowni państwo, ...
47. Państwo
48. Dzień dobry Szanowni Państwo...
49. Szanowni Państwo
50. Witam wszystkich tutaj zebranych
4. Grupa ważnych gości przyjeżdża do twojej szkoły. Chcesz zaoferować im wycieczkę po najpiękniejszych zakątkach szkoły. Co mówisz?
1. Witam. Czy mogłabym zaoferować Państwu wycieczkę po szkole?
2. Dzień dobry. Będę Waszą przewodniczką po szkole
3. Witamy naszych gości, pozwólcie, że oprowadzimy was po

naszej szkole
4. Witam szanowne państwo, chce zaoferowac...
5. Zapraszam Państwo na wycieczkę po starówce Wilna
6. Chciałabym zaoferować dla was wycieczkę po najpiękniejszych zakątkach szkoły.
7. Dzień dobry, chcę zaoferowac wycieczkę po najpiękniejszych zakątkach szkoły.
8. chce pokazac wam najpiekniejsze miejsca naszej szkoły
9. Czy niebyliby państwo zainteresowani w obejżeniu samych pięknych zakątków naszej szkoły? Jeżeli tak, to proszę ruszać za mną...
10. Szanowni goście chciałbym zaoferować wycieczkępo najpiękniejszych zakątkach szkoły
11. Drodzy gości czy nie chcecie na wycieczkę po najpiękniejszych zakątkach szkoły.
12. witam, czy szanowni goście pozwolilibyście mi przeprowadzić dla was wycieczkę po mojej szkole?
13. Oferuję państwu wycieczkę po najpiękniejszych zakątkach szkoły.
14. Witam. Poproszę za mną, pokażę wam najpiękniejsze zakątki szkoły
15. Chciałbym zaproponować wycieczkę po Wilnie, jest warta waszego czasu.
16. Witam, czy mogę państwu przeprowadzić wycieczkę po naszej szkole
17. Chcę przeprowadzić wam wycieczkę po najpiękniejszych zakątkach szkoły.
18. Chcę pokazać wam najpiękniejsze miejsca w naszej szkole
19. Szanowni goście.
20. Dzień dobry, mam bardzo dobrą nowinę dla was, mogę zaoferować wam wycieczkę do ...
21. Mówię, że jest propozycja zaofiarowania wycieczki po najpiękniejszych zakątkach szkoły.
22. Proszę państwa, chciałabym przeprowadzić wycieczkę po zakątkach szkoły
23. Witam wszystkich, dziś chciałabym przedstawić swoją szkołę.
24. Witam! Chciałabym przedstawić najpiękniejsze zakątki naszej szkoły, więc zapraszam na krótką wycieczkę.
25. Witam was w naszej szkole , chcem wam pokazac nasze szkola
26. Dzień dobry
27. Chcę państwu zaoferować wycieczkę po najpiękniejszych zakątkach szkoły.
28. Może państwo chce wycieczkę?
29. Szanowni Panstwo
30. Proponuję szanownym gościom wycieczkę po najpiękniejszych zakątkach szkoły.
31. Dzień dobry państwo, chcę zaoferować wam wycieczkę po

najpiękniejszych zakątkach szkoły
32. Pszepaszam państwo ...
33. Dzień dobry, chcem wam zaproponować wycieczkę.
34. Dzień dobry. Chcecie zwiedzić nasze miasto?
35. Proszę iść za mną.
36. proponuję dla Was, pokazać najpiękniejsze zakątki naszej szkoły.
37. Dzień dobry, czy chcecie bym przeprowadził Wam wycieczkę po szkole?
38. Zapraszam na wycieczkę po najpiękniejszych zakątkach naszej szkoły.
39. witam panstwa
40. Szanowni Państwo, chciałbym zaoferować niezwykłą wycieczkę...
41. Dzień dobry panowie, czy chcielibyście zwiedzić szkołę?
42. dzień dobry, nazywam się ... i chciałabym poprowadzić państwo po najpiękniejszych zakątkach naszej szkoły
43. Być może Państwo nie będzie przeciw wycieczki po uniwersytecie?
44. Proponuję teraz państwu krótką wycieczkę...
45. Mogłabym pokazać Państwu uniwersytet jeżeli Państwo ma na to chęć.
46. Drodzy goście, zapraszam państwa na fascynującą wycieczkę po najpiękniejszych zakątkach uniwersytetu.
47. Pokażę dla Państwa po najpiękniejsze zakątki uniwersytetu
48. Szanowni Państwo...
49. Chcę zaproponować dla Państwa wycieczkę po najpiękniejszych zakątkach uniwersytetu
50. Witam serdecznie w najlepszej uczelni na Litwie
5. Twój przyjaciel Tomek ciągle wypożycza długopisy podczas lekcji, ale zapomina je zwrócić. Pewien dzień postanawiasz, że nie wypożyczysz mu więcej długopisów. Co mówisz?
1. Przepraszam, ale nie mogę Ci wypożyczyć, ponieważ nie zwróciłeś mi wszystkie inne i skańczają mi się długopisy.
2. Nie mam długopisu
3. Słuchaj, Tomek, już nie pierwszy raz prosisz mnie o pozyczenie tobie długopisu. Ja pożyczam, ale potem mnie go nie zwracasz. Więc zdecydowałem, że więcej nie będę ci pożyczal. :)
4. Nie dam ci więcej bo niezwracasz.
5. Nie zwróciłeś mi wielu długopisów, więc masz czym pisać.
6. Przepraszam, ale nie wypożyczę ci długopisów, gdyż je nigdy nie zwracasz.
7. Nie wypożyczę tobie długopis, bo ty ich nie zwracasz.
8. masz dużo wypożyczonych długopisów
9. Słuchaj, kolego, zastanów się już na koniec na sprawę długopisów. Bierzesz, lecz niezwracasz...
10. Bardzo mi przykro ale więcej ci nie pożyczę, gdyż ich mi nie zwracasz

11. Przepraszam, ale dziś nie mam zaposowego długopisu.
12. ty mi nie zwracasz je w czas, dlatego popróbuj pożyczyć u innych osób.
13. Tomek, ja już tobie niczego więcej nie będę pożyczać
14. Sorri, ale więcej tobie długopisu nie dam.
15. Tomek, zawsze, kiedy porzyczam ci długopis, zapominasz mnie go oddać, więc tym razem zwróć długopisy, które nie zwróciłeś, lub porzycz u kogoś drugiego.
16. sorki ale dziś już nie wypożyczę
17. Przepraszam, ale nie pożyczę już tobie długopisy, ponieważ nie wracasz ich po czasie.
18. Stary, wczoraj wypożyczyłem ci ostatni długopis który miałem w zapasie.
19. pora mieć swój własny długopis, to też nie wracałeś mi długopisów co dawałem za pprzeszłym razem.
20. Przepraszam Tomku, nie zmożę ci wypożyczyć długopisu.
21. Moje cierpienie się skończyło, więcej Ci nie wypożyczę żadnych długopisów.
22. Przepraszam, nie mogę ci wypożyczyć.
23. Pożyczałam Ci już dużo razy, jednak nigdy długopisu nie zwracasz.
24. Powiem, że nie mogę cały czas wypożyczać mu długopisy, ponieważ sama ich potrzebuję.
25. Przepraszam ale więcej nie ma długopisa
26. Stary, już pora swój mieć, w Maximie po 50 centów jeden długopis
27. Wybacz, ale nie mogę ci wypożyczyć długopis, gdyż zapominasz mi je wracać.
28. Masz ich dużo
29. Tomku, mam ostatni długopis, wybacz, nie mogę Ci jego wypożyczyć, ponieważ sama nie będę miała czym pisać.
30. Tomku, nie wypożyczę ci więcej długopisa, ponieważ nigdy mi ich nie zwracasz.
31. Zwróć mi długopisy, znowu będę ci wypożyczał.
32. Nie
33. Przepraszam, ale masz dostatecznie moich długopisów, dlatego więcej nie będę tobie ich wypożyczać.
34. Nie.
35. Nie!
36. Wybacz, ale tamte długopisy jeszcze mnie nie wróciłeś.
37. Sorry , prosz u drugich
38. Nie.
39. Nie
40. Sorki, mam tylko jeden długopis
41. Aby wrócił przeszłe.
42. przepraszam Tomek, ale więcej nie wypożycze tobie swoich długopisow
43. Tłumaczę sytuację i swoje zdanie na ten temat
44. Przepraszam, ale wiele już Ci pożyczałam, których do tej

pory nie zwróciłeś.
45. Sorki, ale wiecej nie wypożycze Ci długopisow, bo ciagle ich nie zwracasz.
46. Niestety, tym razem nie wypożyczę ci długopisu, ponieważ ubiegłego razu mi go nie zwróciłeś.
47. Więcej nie wypożycze, ponieważ nie zwracasz mi
48. Niestety dzisiaj mam tylko jeden długopis...
49. Przepraszam, ale nie pożyczę, ponieważ nie zwróciłeś poprzednich długopisów
50. Nie mam długopisu
6. Na korytarzu w szkole spotykasz swojego nauczyciela Tomasza Dąbrowskiego, chcesz spytać czy nauczyciel będzie jutro w szkole. Co mówisz?
1. Przepraszam Pana, czy Pan będzie jutro w szkole?
2. Dzień dobry. A Pan będzie jutro w szkole?
3. Dzień dobry/Przepraszam, Czy będzie Pan jutro w szkole?
4. Dzień dobry, przepraszam, chciałem spytać czy pan będzie jutro w szkole?
5. Proszę Pana, czy będzie Pan jutro obecny w szkole?
6. Chciałabym zapytać, czy Pan będzie jutro w szkole?
7. Czy pan Tomasz Dąbrowski będzie jutro w szkole.
8. Czy pan będzie jutro w szkole?
9. Proszę pana (Dąbrowskiego), czy będzie pan jutro w szkole?
10. Dzień dobry, czy pan będzie jutro w szkole
11. Cześć, czy jutro będzie nauczycielka w szkole.
12. dzień dobry, chciałem zapytać, czy pan będzie jutro w szkole?
13. Czy będzie pan jutro w szkole?
14. Dzień dobry, czy pan będzie jutro w szkole?
15. Jak myślisz, czy Pani *imię* będzie jutro w szkole?
16. Dzień dobry, czy Pan będzie jutro w szkole?
17. Cześć, mam pytanie, czy jutro nauczyciel będzie w szkole?
18. Dzień dobry, czy będzie pan jutro na lekcji?
19. A czy Pan będzie jutro w szkole.
20. Dzień dobry Panu, czy Pan będzie jutro w szkole?
21. Dzień dobry, czy Pan jutro będzie w szkole?
22. Dzień dobry, czy będzie pan jutro w szkole?
23. Panie Tomasz czy Pan będzie jutro w szkole?
24. Dzień dobry, czy pan będzie obecny jutro w szkole?
25. Dzień dobry, czy Pan będzie jutro w szkole?
26. Dzień dobry pana, jutro będzie w szkole?
27. Czy pan będzie jutro w szkole?
28. Czy pan jutro będzie w szkole?
29. Czy Pan Tomasz będzie jutro w szkole ?
30. Dzień dobry, czy będzie Pan jutro w szkole?
31. Dzień dobry, mam pytanie, czy będziecie w szkole jutro?
32. Dzień dobry, czy pan jutro będzie w szkole.

33. Tomaszu czy będziecie jutro w szkole?
34. Czy pan jutro będzie w szkole?
35. Czy nauczyciel będzie jutro w szkole?
36. Witam, czy będzie pan jutro w szkole?
37. Dzień dobry Panie Tomaszu Dąbrowski, czy będziecie jutro w szkole?
38. Czy będzie pan jutro w szkole?
39. czy będzie pan jutro w szkole
40. Witam! Czy będzie pan jutro w szkole?
41. Dzień dobry pan, czy pan będzie jutro w szkole?
42. dzień dobry panie tomaszu, chciałbym zapytać czy będzie pan jutro w szkole
43. Przepraszam, czy pan Tomasz będzie jutro na uniwersytecie?
44. Przepraszam, czy będzie Pan jutro na uniwersytecie?
45. Czy Pan profesor będzie jutro na uniwersytecie?
46. Panie magistrze/doktorze/profesorze, czy będzie pan jutro na uniwersytecie?
47. Proszę Pana, a Pan jutro będzie na uniwersytecie?
48. Dzień dobry Szanowny Panie Profesorze, chciałem zapytać...
49. Czy Pan doktor będzie jutro na uniwersytecie?
50. Dzień dobry Panie Profesorze! Mam pytanie, czy Pan profesor będzie jutro na uczelni?
7. Uczęszczasz na lekcji, wszyscy koledzy przedstawiają pracę domową. Nadchodzi twoja kolej. Co nauczyciel Ci mówi?
1. *Imię* jest twoja kolej
2. Teraz Zofia
3. *nazwisko*, proszę przedstawić swoją pracę „Tak, *nazwisko*, proszę, zaczynaj”
4. (imię), twoja kolej.
5. Teraz jest twoja kolej.
6. Moje imię
7. Teraz przedstawiś pracę domową.
8. Twoja kolej, proszę przedstawiaj
9. Następny pracę przedstawia (zwraca się po imieniu)...
10. "Moje imię " czytaj
11. A teraz swoją pracę przedstawi (Wymienia moje imię lub nazwisko)
12. przedstaw pracę domową.
13. Robert
14. Nazwisko albo imię
15. Dobrze.
16. pokaż swoją pracę domową
17. Proszę, moje imię, odpowiadaj teraz ty.
18. Mateusz, zrobiłeś domową, czy stawić dwuję?

19. Gdzie jest twoja praca domowa?!
20. Przeczytaj swoją pracę domową proszę.
21. Teraz przedstawia (imię).
22. Poproszę przedstawić pracę domową.
23. Czy już mogę czytać?
24. Zwraca się do mnie po nazwisku i prosi o przedstawienie swej pracy.
25. Proszę przedstawić pracę domową
26. Na miejscu
27. Nadeszła kolej (imię w dopełniaczu).
28. Proszę teraz twoja kolej
29. Poproszę Darku
30. (Imię), przedstaw, proszę, swoją pracę domową.
31. odpowiadam pracę domową
32. nie wiem
33. Twoja kolej.
34. No, Grzegorz, jak odpowiedziałeś?
35. Znowu nie wykonana praca domowa?
36. proszę...
37. Mówi jak i dla wszystkich? Pokazuj co masz albo przedstaw nam swoją pracę domową?
38. Proszę przeczytać pracę domową.
39. proszę przeczytać pracę domową
40. Kolejną osobą, co będzie odpowiadać jest
41. Mówi moje imię i nazwisko.
42. Dziękuję. Beato, teraz twoja kolej
43. Pyta, czy jestem przyszykowana i mogę przedstawiać swoją pracę.
44. Teraz Pani kolej.
45. Kolejna osoba (imię) albo dalej
46. Pani X,
47. Teraz pani kolej przedstawiać swoją pracę domową
48. Prosiłbym teraz Pana o....
49. Niech Pani przedstawi swą pracę domową.
50. Pani Ewelino proszę przedstawić swoją pracę domową
8. W gronie rodzinnym odbywa się ważna impreza. Jesteś najstarszym dzieckiem w rodzinie i postanawiasz powiedzieć słowo dziękczynne dla rodziców. Co mówisz?
1. Mamo, tato, dziękuję Wam za wszystko co mam wraz za piękną imprezę
2. Kochani rodzice, jestem Wam bardzo wdzięczna za tak dobre moje wychowanie.
3. Chciałbym _____ podziękować... Chcemy razem podziękować, a jako że jestem najstarszym dzieckiem to powiem w imieniu pozostałych
4.
5. Od całego grona dzieci chciałabym podziękować rodzicom.

6. Kochani rodzice, dziękuję...
7. Dziękuję
8. Mamo Tato, dziękuję za ...
9. Chciałbym podjąć temę dziękczynności - konkretnie mówiąc chciałbym podziękować wam, moi drodzy rodzice, za to, że...
10. Kochani rodzice
11. Przepraszam wszystkich, ale mam coś do powiedzenia.
12. dziękuję bardzo za zorganizowaną imprezę.
13. Dziękuję wam
14. Chciałbym powiedzieć parę słów. Dziękuję wam za...
15. Chciałbym wyrazić najserdeczniejsze życzenia z tej okazji. Jestem niesamowicie wdzięczny za wszystko, co umożliwiliście...
16. Witam wszystkich tu zebranych na tej uroczystości, chce podziękować każdemu z was, że przyszlście dziś na tą imprezę.
17. Dziękuję, wam rodzice, za taką ważną imprezę.
18. Dziękuję wam za swoje dzieciństwo.
19. Przepraszam mam kilka słów do powiedzenia.
20. Jestem wdzięczny dla rodziców za tę ważną imprezę w naszej rodzinie.
21. Rodzice, chcę złożyć dla Was podziękowania za...
22. Kochani, dziękuję.
23. Kochani Rodzice Dziękuję Wam za
24. Podziękuję za to, że w każdej chwili życiowej są obok, pomagają, wspierają mnie i w ogóle podziękuję za wszystko, co robią dla mnie.
25.
26. Chcem powiedzieć dla wszystkim itd.
27. Kochani rodzice, wraz z rodzeństwem chcę podziękować wam za...
28. Podziękowanie za wszystko
29. Kochani Mamo i Tato
30. Drodzy rodzice, chcę powiedzieć kilka słów dziękczynnych.
31. Chem podziękować swoim rodzicom za tak wspaniałą imprezę.
32.
33. Dziękuję wam za wszystko.
34. Dziękuję.
35. Dziękuję że wychowaliście i przyszykowaliście do życia dorosłego.
36. Kochani rodzice, dziękuję Wam za opiekę, miłość i wsparcie w trudne chwile.
37. -----
38. Dziękuję wam.
39. dziękuję
40. Grazie mille!
41. Dziękuję rodzicom za piękne wychowanie, w miłości.

42. Kochani rodzice
43. Kochani rodzice,
44. Dziękuję Wam za...
45. Szanowni rodzice.
46. Kochani/drodzy rodzice, pragnę wyrazić wdzięczność (...) .
47. Dziękuję że mam rodziców które o mnie tak się troszczą
48. Szanowni Rodzice...
49. Dziękuję kochanym rodzicom za miłość, wytrzymałość i niezmierną troskę.
50. Rodzice!
9. Przychodzisz do salonu fryzjerskiego. Na wizytówce fryzjerki widzisz napis z imieniem "Marta". Jak zwrócisz się?
1. Witam Pani
2. Dzień dobry, Pani Marto.
3. Zazwyczaj unikam bezpośredniego zwrotu który zmusiłby mnie do użycia imienia albo innej formy zwrotu. Używanie bezpośredniego zwrotu często może być bardzo niezreczne. A w dodatku w naszej kulturze całkowicie można się obejść bez zwracania się w sposób bezpośredni. Jednak gdyby to było nieuniknione - Pani, Marto
4. Dzień dobry,...
5. Pani Marta
6. Pani Marto
7. Pani
8. Dzień dobry
9. Dzień dobry, Marto (lub Marta).
10. Pani Marto
11. Pani Marto
12. pani Marto
13. Dzień dobry
14. Dzień dobry
15. Nie mówiąc imienia "Dzień dobry, jestem wpisany na 14:30. Czy pani mogłaby sprawdzić?"
16. prosze pani
17. Dzień dobry, czy Marta teraz jest swobodna?
18. Pani Marto
19. tak
20. Pani Marto ...
21. Pani Marto, (...)
22. Pani Marto
23. Pani Marto
24. Pani Marta.
25. Pani lub wy
26. Po litewsku, ponieważ nie wiem narodowość oraz imię Marta jest międzynarodowa
27. Marto
28. Pani Marto
29. Marto lub Pani Marto

30. Dzień dobry, pani Marto.
31. Dzień dobry, chcę się obciąć
32.
33. Marto.
34. Marto.
35. Dzień dobry, Marto.
36. Czy pani.....
37. Fryzjerka Marto albo Pani Marto
38. Pani Marto.
39. pani Marta
40. Dzień dobry, pani Marto
41. Dzień dobry.
42. Pani Marta
43. Pani Marto,
44. Proszę pani,...
45. Pani Marto
46. Po prostu "pani", nie zwrócę się imieniem.
47. Pani Marta
48. Dzień dobry Pani Marto...
49. Pani Marto
50. Pani Marto
10. Jesteś w gabinecie u lekarza rodzinnego Tomasza Markowskiego, z powodu złego samopoczucia chcesz przedłużyć chorobowy? Jak zwrócisz się do lekarza?
1. Panie Markowski
2. Dzień dobry. Mam wciąż problemy ze zdrowiem
3. Albo bede unikal zwrotu bezposredniego ;), albo Proszę Pana
4. Przepraszam pana, czy udaloby sie...
5. Proszę Panu Tomaszu
6. Proszę pana
7. Pan
8. Czy moglbym przedluzyc choorobowy?
9. Czy mógłby pan lekarz przedłużyć mi chorobowy? Naprawdę się źle czuję.
10. Pan lekarz
11. Pan Markowski
12. proszę pana, nadal się źle czuję i chciałbym przedłużyć chorobowy.
13. Dzień dobry
14. Dzień dobry, nadal źle się czuję i z tego powodu chciałbym przedłużyć chorobowy.
15. Dzień dobry, chciałbym....
16. prosze pana, źle się czuje czy Pan mógłby przedłużyć mi chorobowy.
17. Szanowny Tomasz Markowski.
18. Doktorze
19. Proszę Pana

20. Czy Pan Tomasz może przedłużyć chorobowy, czuję się źle.
21. Panie Tomaszu Markowski, (...)
22. Dzień dobry, chciałbym przedłużyć chorobowy.
23. Mam pytanie, ostatnio źle się czuję i czy Pan mógłby przedłużyć chorobowy ze względu na mój stan zdrowia?
24. Pan Tomasz.
25. Pan
26. Dzień dobry Tomasz, może pan przedłużyć chorobowy (ja dla Tomasza dam 30€ żeby 100% dałby chorobowy)
27. Panie Tomaszu
28. Źle się czuję jeszcze
29. Proszę Pana ...
30. Szanowny doktorze Tomaszu, ...
31. Panie doktorze, źle się czuję.
32.
33. Panie Tomaszu.
34. Panie lekarzu.
35. Źle się czuję, mógłby lekarz przedłużyć chorobowy?
36. Szanowny lekarzu...
37. Dobry dzień Panie Tomaszu, z powodu złego samopoczucia chcę przedłużyć chorobowy.
38. Panie Markowski.
39. panie markowski
40. Czy mógłby pan mi pomóc
41. Dzień dobry.
42. Panie doktorze
43. Panie doktorze,.....
44. Panie doktorze,...
45. Panie lekarzu
46. Panie lekarzu,
47. Proszę Pana lekarza przedłużyć choroby, ponieważ źle się czuję
48. Panie Doktorze...
49. Panie Tomaszu
50. Panie doktorze
11. Na ulicy spotykasz młodą dziewczynę, którą znasz z obozu. Pamiętaj, że dziewczyna ma na imię Karolina. Jak zwrócisz się?
1. Cześć Karolino
2. Cześć, Karolino.
3. Karolina, tak?
4. Czesć, Karolino!
5. Karolino
6. Karolino
7. Czesć
8. Czesć Karolina
9. Cześć. Zaczekaj... Karolina?... Tak, tak, Karolina. Pamiętaj, byliśmy na obozie...

10. Hej Karolina
11. Cześć Karolino
12. cześć, Karolino
13. Cześć
14. Hej
15. Cześć.
16. cześć Karolino
17. Cześć Karolina
18. Karolciu
19. po imieniu
20. Siema, jesteś Karoliną?
21. Hej, Karolino.
22. Hej, Karolino!
23. Cześć, pamiętasz mnie? Razem byliśmy na obozie.
24. Karolina.
25. Karolina
26. Cześć Karolina, pamiętasz mnie z obozu>
27. Hey, Karolino!
28. Cześć Karolino
29. Karolino
30. Witaj, Karolino.
31. O część pamiętasz mnie z obozu?
32.
33. Karolino.
34. Cześć Karolino.
35. Karolino, cześć.
36. Karolino...
37. Cześć Karolina albo przezwiskiem
38. Karolina?
39. Karolino/!
40. Hey! Karolcio, jak się miewasz?
41. Cześć.
42. Karolina
43. Przepraszam Karolino, zapoznaliśmy się na obozie. Pamiętasz mnie?
44. Karolina,...
45. Karolino
46. Karolino, witaj,...
47. Cześć Karolino!
48. Cześć Karolino...
49. Karolino
50. Karolino
12. Twoja młodsza siostra Ania zbyt głośno słucha muzyki w swoim pokoju. Postanawiasz poprosić ją, aby uciszyła muzykę. Jak zwrócisz się?
1. Anio, zcisz muzykę
2. Aniu, ucisz proszę muzykę
3. -Ania, scisz muzyke

4. Scisz muzyke prosze.
5. Aniu, proszę wycisz muzykę
6. Aniu, ucisz muzykę
7. Proszę ucisz muzykę.
8. Czy ty mozesz sciszyc muzyka prosze
9. Anio, ścisż proszę muzykę.
10. Eeee Ania
11. Anio, proszę możesz trochę sciszyc muzykę, a to jest zagłośno.
12. Ania, czy mógłbyś zciszyć muzykę?
13. Ścisż muzykę
14. Ścisż muzykę!
15. Haneeczkaa, ucisz muzykę!!!
16. Anio, zcisż muzykę
17. Ania możysz, proszę, ciszej słuchać muzyki.
18. Aniu
19. Pwiem by nałożyła słuchawki
20. Ania, możysz proszę zciszyć muzykę.
21. Anio, ucisz muzykę.
22. Aniu, czy mogłabyś uciszyc muzykę?
23. Mam prośbę czy mogłabyś ściszyć muzykę
24. Anio, czy mogłabyś nie słuchać tak głośno muzyki?
25. Proszę zrob ciszej
26. Ej Ania wyrubaj szarmanku
27. Anio
28. Zrób ciszej proszę
29. Aniu
30. Aniu, ścisż, proszę, muzykę
31. Ania, ścisż muzykę.
32.
33. Anio.
34. Dziecko! Ścisż muzyka.
35. Anio, scisz muzykę.
36. Anio....
37. HEJ SCISZ MUZYKĘ PROSZĘ + (PRZYCZYNA)
38. CISZEJ!!!!
39. Anio!!!
40. Hejjj! Ścisż to natychmiast!
41. Możesz ściszyć głos?
42. Ania czy mozesz uciszyc muzyke
43. Aniu,
44. Ania,...
45. Ei, ucisz muzykę
46. Aniu, ...
47. Aniu, czy możesz ściszyć muzykę!
48. Aniu proszę cię, przycisz muzykę...
49. Anio

50. Aniu
13. Jesteś w sklepie i podczas zakupów wynika problem, wołasz ochroniarza. Co mówisz?
1. Przepraszam Pana, mam problem.
2. Możecie mi pomóc?
3. Przepraszam, *wyjasniam sytuacje*
4. Przepraszam pana,...
5. Proszę Pana
6. Proszę pana
7. Dzień dobry, mam problem.
8. Mam problem, czy mogłby pan podejść
9. Dzień dobry. U nas tutaj taki problem powstał, że...
10. Czy pan ochroniarz mógłby zapanować nad tą sytuacją
11. Panu ochroniarzu
12. dzień dobry, mam problem z ...
13. Przepraszam, ale wynikł u mnie problem
14. Dzień dobry.
15. tutaj taki problem..
16. Proszę pana mam problem
17. Dzień dobry, wynikł tu jeden problem.
18. Panie rycerzu
19. przepraszam, niech pan podejździe
20. Proszę pana, możecie pomóc proszę.
21. Proszę Pana, wynikł mi problem z...
22. Proszę pana, mam problem.
23. Mówię, że mam problem i czy Pan mógłby mi pomóc w zaistniałej sytuacji.
24. Mam problem, czy moglibyście mi pomóc?
25. Dzień dobry mam problem...
26. Pana mam problem
27. Czy mogę prosić pana o pomoc?
28. Proszę o pomoc
29. Proszę Pana
30. Mam problem, panie ochroniarzu.
31. Czy mogę powołać ochronę.
32.
33. Panie ochraniarzu.
34. Mam problem.
35. Proszę o pomoc.
36. Czy pan mógłby pomóc
37. Dzień dobry Panie czy możecie mi pomóc?
38. Panie ochroniarzu?
39. panie ochraniarzu
40. Witam ! Czy mógłby pan pomóc??
41. Przepraszam i mówię o problemie.
42. Przepraszam pana , mam problem
43. Przepraszam, czy mógłby pan mi pomóc?
44. Proszę pana,...

45. Czy moglby ktos zawolac ochroniarza? Czy jest tutaj gdzies ochroniarz?
46.
47. O mnie problem
48. Panie ochroniarzu...
49. Czy Pan mógłby pomóc?
50. Przepraszam Pana ochroniarza
14. Jesteś na kuchni z ciocią, potrzebujesz pomocy. Jak zwrócisz się do cioci?
1. Ciociu, czy mogłabyś pomóc?
2. Ciocia, może mi pomóc?
3. Ciocia, ...
4. Mogłabys pomoc?
5. Kochana ciociu
6. Ciociu
7. Ciocio, potrzebuję pomocy.
8. Czy ciocia może pomóc?
9. Proszę cioci...
10. Ciocia
11. Ciocio
12. Ciocio, czy mógłabyś pomóc?
13. Moży ciocia pomóc
14. Emm, czy mi trzeba pomocy
15. możesz pomóc?
16. Ciociu, mam problem, mógłabyśpomoc
17. Ciocio
18. Ciociu
19. Moge prosić o pomoc?
20. Przepraszam, czy mogła by ciocia pomóc mi?
21. Ciocio.
22. Ciociu
23. Z szacunkiem poproszę pomocy i powiem w czym potrzebuję pomocy.
24. Ciocio, potrzebuję twej pomocy.
25. Ciocia lub po imieniu
26. Ciocia *mówia jejne imię*
27. Czy ciocia może pomóc?
28. Czy może mi pomóc?
29. Ciociu...
30. Ciociu, czy możesz mi, proszę, pomóc?
31. Czy ciocia może mi pomóc?
32.
33. Ciocio
34. Ciocia Stasia, czy mogłaby mi pomóc.
35. Ciocio proszę o pomoc.
36. Ciociu
37. Ciociu, czy możesz proszę pomóc???

38. Ciociu?
39. ciociu
40. Ciociu! Czy mogłabyś pomóc mi
41. Cocola i po imieniu.
42. przepraszam , czy mogłaby ciocia mnie pomoc
43. Ciociu,
44. Czy ciocia mogłaby...?
45. Ciocola (imie)
46. Ciociu, ...
47. Ciociu
48. Kochana Ciociu...
49. Ciocolo
50. Ciociu
15. Jesteś w restauracji, ale nie możesz doczekać się na kelnerkę. Widzisz ją przechodząc obok twego stolika. Decydujesz się powiedzieć, że już wybrałeś/aś danie. Jak zwrócisz się do kelnerki?
1. Przepraszam, czy mogłabym teraz powiedzieć co wybrałam?
2. Przepraszam. Już wybrałam danie.
3. Przepraszam, czy mogę już zamowić / złożyć zamówienie?
4. Przepraszam bardzo,...
5.
6. Proszę pani, czy mogłabym już złożyć zamówienie?
7. Przepraszam, czy mogę powiedzieć swoje zamówienie.
8. Przepraszam, czy mogę złożyć zamówienie
9. Przepraszam (Przepraszam pani kelnerko).
10. Przepraszam czy Pani kelner może podejść
11. Pani kelnerką, przepraszam, że przerywam, ale już wybrałem co będę
12. przepraszam, już wybrałem swe danie.
13. Przepraszam, jestem już gotowy
14. Przepraszam, już wybrałem danie
15. przepraszam, chciałbym...
16. Proszę pani
17. Przepraszam, czy pani może podejść do mnie?
18. Przepraszam, czy mogę zatrzymać panią na chwilę
19. przepraszam czy pan/pani może u nas wziąć zamówienie?
20. Przepraszam, już wybrałem danie.
21. Proszę Pani, szanowna Pani.
22. Przepraszam
23. Z szacunkiem, mówiąc, czy pan/pani mogłaby podejść do mego stolika.
24. Czy mogłaby pani podejść?
25.
26. Przepraszam, może pani zapisać co będę brał
27. Przepraszam, czy może pani podejść?
28. Czy mogę zapytać?
29. Proszę Pani lub po imieniu jeżeli go widzę

30. Przepraszam panią, chciałabym złożyć zamówienie.
31. chcę zakazać te danie.
32.
33. Czy może pani podejść?
34. *gwizd* już zdecydowałem się.
35. Przepraszam, ale już wybrałem danie.
36. Czy pani mogłaby....
37. Przepraszam, wybrałem danie.
38. Czy mogę zamówić?
39. czy mogę zamowić?
40. Czy mógłbym panią prosić
41. Przepraszam.
42. pani kelnerko
43. Przepraszam, czy mogłabym poprosić o odebranie mojego zamówienia?
44. Przepraszam panią...
45. Przepraszam, czy mogłabym zamowić danie?
46.
47. Proszę pani, ja już wybrałam danie, czy pani mogłaby podejść
48. Dzień dobry Pani, czy mógłbym zamówić...
49. Przepraszam
50. Przepraszam Pani, czy mogę już zamówić potrawę?
16. Jesteś w kościele i zachodzisz do zakrystii aby porozmawiać z księdzem. Jak zwrócisz się do księdza?
1. Panie książe
2. Szczęść Boże
3. Proszę Księdza?
4. Szczęść Boże
5. Proszę Pana
6. Proszę księdza
7. Dzień dobry
8. Księdzu
9. Proszę księdza.
10. Szczęść Boże/Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus
11. Szanowny książe
12. szanowny księdzu
13. Dzień dobry
14. Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus
15. Szczęść Boże.
16. Proszę pana
17. Szanowny księdzu
18. Szczęść Boże książe
19. Proszę księdza
20. Szczęść Boże Panu księdzu.
21. Szanowny Panie proboszczu...
22. Szczęść Boże
23. Szczęść Boże , Książe

24. Proszę księdza.
25. Ksiedzu
26. Szczęść Boże
27. Proszę księdza
28. Szczęść Boże
29. Proszę Ksiedza
30. Proszę księdza
31. Panie księdzu.
32.
33. Ksiedzu.
34. Szczęść Boże.
35. Szczęść Bożę.
36. Szanowny księdzu
37. szczęść Boże
38. Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus.
39. Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus
40. Szczęść Boże! Czy mógłby pan udzielić mi trochę czasu
41. Dzień dobry, przepraszam.
42. Czcigodny ksieze, panie ksieze
43. Niech będzie pochwalony.....
44. Proszę Ksiedza...
45. Ksieze
46.
47. Panie proborszczu
48. Dzień dobry Szanowny książe
49. Proszę księdza
50. Niechaj będzie pochwalony Jezus Chrystus
17. Na ulicy wydała się wypadek, nieopodal widzisz policjanta i chcesz go zawołać. Jak zwrócisz się do policjanta?
1. Proszę Pana/Panie policjancie
2. Proszę Pana, zdażył się nieopodal wypadek.
3. Przepraszam, Panie policjancie...
4. Przepraszam pana,...
5. Proszę Panu policjancie
6. Proszę pana
7. Może pan podejsc.
8. Proszę pana
9. Proszę policjanta...
10. Pan Policjant
11. Panu policjancie
12. przepraszam, policjancie.
13. Panie policjancie
14. POLICJA!!!!
15. Przepraszam,
16. Przepraszam, panu policjantu
17. Panie policjancie
18. Panie policjancie

19. Proszę pana policjanta
20. Proszę Panu policjantu
21. Panie policjancie...
22. Przepraszam!
23. Szanowny Panie policjancie, zwracam się do Pana z powodu
24. Proszę pana, czy mógłby pan podejść, wydarzył się wypadek.
25. Policjant
26. Pana proszę pomóżcie mnie
27. Panie policjancie
28. Przepraszam
29. Proszę Pana
30. Panie policjancie, ...
31. Panie policjancie, mogę was prosić.
32.
33. Panie policjancie.
34. Panie policjancie.
35. Przepraszam, mógłby policjant podejść?
36. Policjańcie
37. Sveiki pareigūne
38. Panie policjancie.
39. panie policjancie
40. Dzień dobry! Proszę pana o pomoc
41. Przepraszam policjancie.
42. panie policjancie
43. Przepraszam, czy mógłby pan policjant mi pomóc?
44. Proszę pana...
45. Panie policjancie
46. Panie policjancie,..
47. Pan policjant
48. Panie policjancie...
49. Panie policjancie
50. Panie policjancie!